

IN TOMUM DECIMUM

Præfatio.

Post Donatistas celeberrima illa Catholicorum in Carthaginensi collatione victoria penitus afflictos atque eversos, Ecclesia novum continuo insurgentem in se debellandum hostem habuit, qui jam non christianæ societatis, ut illi, corpus, sed ipsammet animam, Salvatoris videlicet gratiam qua christiani sumus, impetebat. Hujus longe pessimæ hæreseos, quam Pelagianam et Cœlestianam de auctorum ejus nomine dictam nemo nescit, historiam ad primævos scriptores recognitam hic repræsentare, nostrarum partium esse arbitramur, neque aliud vice præfationis quidquam expectari a nobis commodius, quam ut brevi rerum Pelagianarum narratione ad lectionem Augustini, postremo isto volumine adversus hanc hæresim decertantis, studiosorum animos comparemus.

I. Pelagii hæresiarchæ patria, vitæ institutum, et mores.

Pelagius hæresis princeps, vulgo dicebatur Brito: quod illi cognomen Augustinus, ut ab illo distingueretur, ejus æquali, quem Pelagium Tarenti appellabant, inditum esse credidit (*Epist.* 186, n. 1). Eodem ipsum cognomine Prosper in Chronico ad annum quadringentesimum decimum tertium, et Gennadius ad veteres codices emendatus, vocant (*Infra, Append. parte 2*). Dicitur quoque ab Orosio, *Britannicus noster (Apolog.)*; a Mercatore, *gente Britannus (Infra, Append. parte 2)*. Denique Prosper in carmine de Ingratis auctorem hæresis Pelagianæ notat his verbis:

Dogma quod antiqui satiatum felle draconis
Pestifero vomuit Coluber sermone Britannus.

Et multo infra in Semipelagianam impietatem dicit,

Auctorem comitare exclusa Britannum.

Idemque in epigrammate adversus quemdam Augustini obtrectatorem:

Aut hunc (ait) fruge sua æquorei pavere Britanni.

Præterquam quod suo in Collatorem opere, ubi inimicos gratiæ quosdam in Britannis deprehensos memorat, hos *solum suæ originis occupasse* scribit (*Ibid.*). Atque adeo idem si fuerit Pelagius, quem dicit Hieronymus *Scotorum pultribus prægravatum*: hoc ipsum quod in homines natali ejus solo finitimos quadrabat, ei attribuit. Qua ratione de eodem in alio loco, *Habet, inquit, progeniem Scoticæ gentis, de Britannorum vicinia (Ibid.)*. Quibus verbis nihil aliud significat, nisi illum gente Scotum, seu Hibernum, videri; quando et innata essent ipsi Scoticæ, id est, Hibernicæ regionis vitia, et ortum e finitima Britannia duxisse. Ipsum autem humilibus parentibus natum prodit Orosius (*Apolog. cap. 26*); quippe cui natales ait non dedisse, ut honestioribus disciplinis erudiretur, ob idque ad conficiendos libros subsidiariis indiguisse operæ comitibus, qui sermonem ei suum commodarent.

Is tum Augustino (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 36; et in tomo 8, lib. de Hæresibus, cap. 88*), tum aliis a quibus memoratur, solet Pelagius Monachus appellari (*Infra, Append. parte 2*): unde colligas eum hoc vitæ genus non modo professum fuisse, verum etiam titulum, quo vocaretur, clariorem nullum habuisse, atque clericali dignitate neutiquam coonestatum. Hinc ejus hæresim Augustinus non ab episcopis, non a presbyteris, vel quibuscumque clericis, sed a quibusdam pseudomonachis invectam affirmat (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 61*). Illum Orosius disertis verbis *hominem laicum* dicit (*Infra, Append. parte 2*), queriturque locum ipsi in Jerosolymitano consessu datum inter presbyteros. Et Zosimus papa eidem Pelagio, quem erroris falso insimulari existimabat, initio favens, eum *laicum virum ad bonam frugem longa erga Deum servitute nitentem nuncupavit (Ibid.)*. Utrum vero monachum in Anglia apud Bangorenses, vel in Italia induerit Pelagius, statuere hic non magni refert: neque operæ pretium est, alia quæ apud Usserium videre licet, Anglicorum scriptorum de eodem commenta recensere. At omnibus fere persuasum fuit, illum, quo tempore Joannes Chrysostomus ab adversariis exagitabatur, monachum egisse in Oriente; atque eundem illum esse, de quo Vir sanctus ad Olympiadem litteris anno, ut videtur, quadringentesimo quinto, in exsilio apud Arabissum in Armenia datis scribebat in hæc verba: *De Pelagio monacho dolore vehementi affectus sum. Quot igitur quantisque ii qui forti animo steterint, coronis digni sunt, perpendas velim: cum viros tanta cura et studio tantaque tolerantia viventes abduci videamus.* Procul dubio Pelagius ille, ab iis qui Joannis innocentiam tuebantur, defecerat: neque aliud causæ erat, cūr ejus lapsum miseraretur sanctus Episcopus. Quod enim ad Pelagianam hæresim spectat, Chrysostomum, qui diem anno quadringentesimo septimo obiit, de illa quidquam unquam audivisse, tametsi forte illam sensim jam tum insinuaret ejus parens, nemini videatur verisimile. Quin etiam Pelagium hæresiarcham hoc ipso anno quadringentesimo quinto, quo Joannes Pelagii monachi defectionem querebatur, versatum fuisse Romæ facile jam persuadetur, postquam ex Mercatore observatum est, hæresim illum suam Romæ Rufino quodam Syro propinante imbibisse tempore Anastasii papæ (*Ibid.*). Quippe

ex eadem urbe, in qua teste Augustino diutissime vixit (*Infra, de Peccato Originali, n. 24*), non ante annum fere quadringentesimum decimum secessit: nam et ad id temporis spatium revocanda est illa epistola, quam se Pelagius Paulino episcopo ante duodecim fere annos scripsisse, in litteris ad Innocentium papam jam defunctum directis memorabat (*Infra, de Gratia Christi, n. 38*).

Romæ longissimum temporis spatium cum esset versatus, in multorum cognitionem insinuaverat sese: ac primum existimationem in ea urbe sibi pepererat minime vulgarem. Hinc ipse quoque noscere illum cœpit Augustinus (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 46*): ita ut, cum probaretur plurimis illius vita, eum in primis suis adversus ipsius errores opusculis nunquam fere sine honore ac laude nominaverit. Sic illum quodam loco, bonum ac prædicandum virum, ab iis qui eum nossent, vocitari testatur; alio autem, virum esse, ut auditione quidem acceperat, sanctum, et non parvo propectu christianum (*Infra, de Peccatorum Meritis, lib. 3, nn. 5, 1*). Alibi gratiæ adversarios generaliter ita prædicat: *Cum sint, ait, casta vita moribusque laudabiles, nec dubitent facere quod illi diviti pro consequenda vita æterna consilium requirerent, cum se respondisset jam omnia legis implevisse mandata, præcepit Dominus, si vellet esse perfectus, venderet omnia quæ habebat, et daret pauperibus, thesaurumque transferret in cælum* (*Ibid. lib., 2, n. 25*). De quibus rursus Honorato scribit: *Nec tales sunt, quos facile contempnas; sed continenter viventes, atque in bonis operibus laudabiles* (*Epist. 140, n. 83*). Pelagium certe charum admodum habebat Paulinus episcopus Nolensis, utpote quem insignem Dei servum existimabat. Illius adhortatione duo juvenes, Timasius et Jacobus, repudiatis quæ sæculum eis promittebat, se spemque suam omnem Deo voverant. Quapropter multorum episcoporum litteras postmodum in medium eo consilio protulit, ut eximiis laudibus quibus cum illi decorabant, imputatæ sibi hæreseos notam elueret: *Quasi eum, inquit Augustinus, hæc perversa sentire, omnes qui vehementes et quodam modo ardentes ad bonam vitam exhortationes ejus audiebant, facile scire potuerint* (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 50*). Idem gloriabatur se in amicis viros sanctos complures numerare (*Ibid., n. 53*).

Sed postquam semel germanam fidem deseruit, quidquid illi pietatis inesse videbatur, in dies defecit, aut omnino evanuit. Ab Orosio ad annum quadringentesimum decimum quintum, aut quadringentesimum decimum sextum conscribente Apologiam, *Novus magister ministerque mensarum* appellatur. Tum ab eodem dicitur « ἀναμάρτιτος, » qui venire sibi posse perfectionem vitæ immaculatæ manducanti, bibenti, dormientique confirmet. Infra quoque perstringitur quasi ob temulentiam hisce verbis: *Post multam crapulam novissime expergefactus. Et cum cum schemate gigantis descripsisset idem Orosius in hunc modum, Stat immanissimus superbia Goliath, carnali potentia tumidus, omnia per se posse confidens, caput, manus, totum insuper corpus plurimo apparatu vestitus: ut hominis, quem etiam de facie noverat, speciem ac formam suis omnibus coloribus effingeret, huic rudiori tabellæ subinde novas lineas adjecit, et quodam loco, Sed tibi, inquit, specialis inde portandi oneris fortasse fiducia est, quod balneis epulisque nutritus latos humeros gestas, robustamque cervicem, præferens etiam in fronte pinguedinem. Verum haud scimus an ipsum eueuchum simul et luscum fuisse designet, cum ait: Noster hic mutilus, lævis in fronte, « μόνονθελμος. »* Denique qua ratione Pelagius vitam suam instituat, asserit ignotum esse nemini. Neque a fide alienum putaverimus, eundem illum ab Hieronymo nominari, *Albinum canem, grandem et corpulentum, et qui calcibus magis possit sævire quam dentibus* (*Infra, Append. parte 2*).

Isidori Pelusiotæ, viri peccatorem in desideriis animæ suæ laudare ac palpare nescii, exstat ad Pelagium monachum epistola in hanc formam: *Canis effusi sunt in Ephraim, et ipse ignoravit, vitiosis nimirum affectionibus juvenescens. Eo modo tibi quoque ingens annorum turba canitiem invexit, et tamen rigidum atque inflexum animum habes, ex alio monasterio in aliud subinde migrans, atque omnium mensas perscrutans atque explorans. Quamobrem si tibi carni nidor atque obsoniorum condimentum curæ est, iis qui magistratus gerunt potius blandire, atque urbium caminos vestiga. Neque enim homines eremitæ facultates eas habent, ut te, quemadmodum tibi gratum est, excipere valeant* (*Lib. 1, Epist. 314*). Hoc autem epistolium si Pelagio hæresiarchæ missum est, oportet illud ante vulgatam ejus hæresim scriptum; atque adeo non multo postquam ex Africa anno, ut postea dicturi sumus, quadringentesimo decimo primo profectus est. Et certe quam morum depravationem animadvertibat in Pelagio Isidorus, ea non leve argumentum subministrat, quo persuasum habeamus, id antequam Romæ moraretur, ubi in magna apud probos quosque existimatione vixit, neutiquam contigisse.

II. Prima Pelagii scripta veneno hæreseos jam imbuta.

Testatum reliquit Gennadius, Pelagium priusquam in hæresis notam incurrisset, scriptiones aliquot bonas edidisse, tres videlicet libros de Trinitate, studiosis qui Ecclesiæ super ea re dogmata discere cuperent, perutiles; ac librum unum Eulogiarum, ad componendos hominis christiani mores imprimis accommodatum (*Infra, Append. parte 2*). Ibi varia Scripturarum testimonia sub diversis titulis distributa proponebat, nimirum Cypriani more ac instituto, cujus iste opus ad Quirinum suo isto ad Romanum libro imitari, imo explere se velle prædicabat (*Ibid.*): beatum tamen illum martyrem cum debito semper honore commemorans (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 4, n. 21*). Erat hicce liber, sicut et alia Pelagii opera, latine scriptus (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 4*). At illum Augustinus, non Eulogiarum, sed Capitulorum (*Ibid., nn. 7, 54*), necnon alio loco Testimoniorum librum appellat (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 4, n. 21*): qua posteriore titula-

tione fuisse ab auctore prænotatum asserit Orosius (*Apolog.*). Dubium non est, Pelagium, cum hunc librum confecit, nondum in suspicionem erroris incidisse; id enim diserte tradit Gennadius: sed hæreticus certe jam tum erat; quandoquidem varios ex eodem libro locos ei præsules in Diospolitana synodo objecere (*Infra, de Gestis Pelagii, nn. 2, 5, etc.*). Idem quoque facit Hieronymus; atque illi imprimis crimini dat, quod eo in libro, quo se imitatorum, imo expletorem operis beati martyris Cypriani esse profiteretur, doctrinæ sancti illius antistitis contraria placita proponat, maxime vero in eo quod *Posse hominem sine peccato esse, et Dei mandata facile custodire si velit*, titulo centesimo asseveret; cum e contra, titulo tertii libri sui quinquagesimo quarto Cyprianus ponat, *Neminem sine sorde et sine peccato esse* (*Infra, Append. parte 2*).

In fidei professione, quam Innocentio papæ anno quadringentesimo decimo septimo inscripsit, ut sese probet catholicum, prolixam epistolam ante duodecim fere annos, sicque circiter annum quadringentesimum quintum, ad Paulinum Nolanum antistitem, sui tum temporis amantissimum a se datam citat (*Infra, de Gratia Christi, n. 38*): contenditque nihil prope aliud quam Dei gratiam et auxilium hac in epistola commendari; necnon illic declarari, nos nihil omnino boni facere posse sine Deo. Qui vero illam perlegerat Augustinus, ab eo naturæ vires ac possibilitatem ubique prædicari, et pene ibi tantum Dei gratiam constituere, affirmat; vixque ullam christianæ gratiæ mentionem illic ab eo fieri nisi perfunctorie, ac ne illam omnino prætermisisset videatur; quin imo non apparere prorsus, an aliud quid per eam gratiam intelligi velit, quam remissionem peccatorum et Christi doctrinam. Nuntiat ipsi Paulino Augustinus, exstare Pelagii litteras ad eundem Paulinum scriptas, ubi dicit, *Se non debere existimari sine gratia Dei defendere liberum arbitrium, cum possibilitatem volendi atque operandi, sine qua nihil boni velle atque agere valeremus, a Creatore nobis insitam diceret* (*Epist. 186, n. 1*): ut videlicet hæc intelligatur doctore ipso gratia Dei, quæ Paganis et Christianis, impiis et piis, fidelibus atque infidelibus communis est. Has porro litteras diversas a superioribus non esse, haud illibenter assentiemur.

Ad hæc Pelagius purgandi sui causa epistolam quamdam ad Constantium episcopum proferebat (*Infra, de Gratia Christi, n. 39.*), in qua tametsi breviter, sed plane tamen, ut aiebat, Dei gratia auxiliumque ab se fuerat cum libero hominis arbitrio conjunctum. Hanc epistolam reperire nequiverat Augustinus: sed si cæteris auctoris sui scriptionibus absimilis non erat, non habebat etiam ipsa christianæ gratiæ, quam ab eo Catholici postulabant, veram confessionem.

Præterea factum se a sanctis quibusdam viris anno quadringentesimo decimo sexto certiores asserit Augustinus, apud se esse libros exhortatorios vel consolatorios ad quamdam viduam, cujus nomen ibi desiderabatur, conscriptos, quos illi ante quatuor ferme annos se tanquam Pelagii libros habere cœpisse affirmabant, nec unquam utrum ejus essent, ab aliquo se audisse dubitari (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 19*). Eorundem Hieronymus meminit; ex quibus et geminam sententiam, alteram quidem superbiæ Pharisæicæ, alteram vero pudendæ assentationis profert (*Infra, Append. parte 2*). Utraque inter articulos, quos Pelagius in Palæstina synodo præsules objecerunt, relata est (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 16*): quam eorum objectionem, negando reperiri locos in scriptis suis, ac eosdem tanquam ineptias devovendo, elusit declinavitque. Hos porro duos locos abdicare vel inter discipulos suos consueverat (*Infra, Append. parte 2*); neque illum super ea re urgere Augustino visum est: attamen Pelagii revera illos esse, idque ex stilo manifeste deprehendi, contendit Hieronymus (*Ibid.*). Ad hoc ipsum opus pertinere eum suspicamur Pelagii libellum, quem Marius Mercator habere se in manibus, et ad Livaniam viduam sermonem continere exhortatorium, testabatur (*Ibid.*).

Variis insuper operum suorum locis Augustinus incertam quamdam in Paulinas epistolas Pelagii commentationem citat (*Infra, de Peccatorum Meritis, nn. 1, 5; de Gestis Pelagii, n. 39*). Hanc ille Romæ, ante Urbis ab Alarico Gothorum rege anno quadringentesimo decimo vastationem composuerat, inque eorum ediderat gratiam, de quorum amicitia præsumebat (*Infra, Append. parte 2.*) Multas illuc adversus peccatum originale congesserat argumentationes: quas tamen, ne tam aperta perduellione contra Ecclesiæ fidem insurgere videretur, non ex sua ipsius persona, sed ex aliena, tanquam adversantis objectiones proponebat (*Infra, de Peccatorum Meritis, n. 5; de Peccato Originali, nn. 19, 24*). Commentarium illum Pelagii non injuria putant eundem ipsum esse, qui etiam nunc exstat inter opera Hieronymi, erroribus reipsa Pelagianis refertus. Nam quod ad locum præcipuum, ab Augustino quidem relatum, sed nostra ætate in eo commentario desideratum, aut ipse postea Pelagius expunxit, aut id potius factum a Cassiodoro, qui expositionem quamdam Epistolarum sancti Pauli, illa una dempta quæ est ad Hebræos, sub Annotationum nomine commemorans, eas tanto in pretio habitas dicit, ut Gelasio papæ tribuerentur: quæ tamen ut peracutæ erant ac brevitate sua gratissimæ, ita Pelagiani erroris insperso veneno inficiebantur: se autem, pro sua virili purgandæ epistolæ ad Romanos operam dedisse; quo ad idem quoque in aliis præstandum exemplo esset (*De Institut. divinarum Litterarum, cap. 8*). Attamen multis adhuc locis dogmata Pelagiana exhibet, quæ Cassiodoro prætermisita fuisse mirum videatur: enim vero annotationem illic ad Rom. ix, 16, legere est eandem illam, quam alicubi citat Augustinus (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 39*). Primasium ex hoc commentario non pauca desumpsisse, fonte interim unde illa duceret non indicato, ab eruditis observatum est.

III. *Origo hæresis Pelagianæ. Hanc Pelagius Romæ proferre incipit, quæ brevi longe lateque diffunditur.*

Pelagiana hæresis originem ex Oriente primam traxit, ab Origene Adamantio, ut volunt, præcipue autem a Theodoro Mopsuestiæ episcopo proseminata (*Infra, Append. parte 2*). Hanc Rufinus quidam natione Syrus Anastasio Romano pontifice, id est, circiter annum Christi quadringentesimum, Romam primus invexit: et, *Ut erat argutus*, ait Mercator, *se quidem ab ejus invidia muniens, per se proferre non ausus, Pelagium gente Britannum monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprime imbuit atque instituit impiam vanitatem (Ibid.)*. Huc facit, quod in Carthaginensi concilio affirmabat Cælestius, sanctum Rufinum presbyterum Romæ qui mansit cum sancto Pammachio, peccatum originale præsentem se atque audiente negavisse (*Infra, de Peccato Originali, n. 3*). Sunt qui Rufini hujus nomine Aquileiensem illum toto christiano orbe celebrem intelligant: attamen Romæ nunquam in convictu Pammachii fuisse Rufinum Aquileiensem, neque eum tempore Anastasii papæ in Urbe commoratum esse, asseverare licet. Hinc alii contendunt, debere intelligi Rufinum alium ex Hieronymo cognitum (*Hieron. Epist. 66*), qui anno circiter trecentesimo nonagesimo nono in Occidentem venit, missus ab eo Mediolanum ad Venerium. Nihilominus tamen Hieronymus iis quos primos hæresis Pelagianæ auctores nominat, satis aperte Rufinum Aquileiensem annumerat; nec ambigue illam hæresim in discipulo Origenis Grunnio, quo nomine quandoque in eundem Rufinum ludit (*Infra, Append. parte 2*), jam jugulatam fuisse pronuntiat. Plerique etiam putant Pelagium esse, cujus præcursorem, saltem in carpendis suis ipsius scriptis, Grunnium fuisse dicit; et in quem alio quoque loco tanquam in hæredem Rufiniani adversum semet odii insurgit (*Ibid.*). Verum ad ea non est difficilis responsio; quia eos omnes qui Origeni non cum ipso palam adversarentur, Pelagiani erroris magistros compellere non dubitabat Hieronymus. Porro ejusdem Rufini Aquileiensis Ecclesiasticam Historiam post ortum Pelagianæ hæresis Augustinus citavit, neque illam ulla unquam approbationis improbationisve nota affecit.

Verum ne a proposito longius divertamur: jam ex ipsis Pelagii scriptionibus observatum nobis est, illum jam inde ab anno quadringentesimo quinto pravos gessisse animo sensus, ejusque omnino mentem jam tum corruptam fuisse, cum in Urbe morabatur. Testatur quoque Augustinus, eundem ibi sermonibus et contentionibus adversus gratiam, in quibus versari solebat, notissimum evasisse (*Infra, de Peccato Originali, n. 24*); ita ut Romanos, inter quos tam diu vixerat, illius sensus et dogmata, quanquam ea timide ac secreto traderet, non laterent (*Ibid., n. 9*): qui præterea Cælestium, cujus erat explorator impietas, ejus esse discipulum sic noverant, ut fidelissimum ac firmissimum possent de hac re testimonium perhibere. Per id vero temporis hæc inter alias se dedit occasio, ut hæresim suam Romæ detegeret in colloquio quodam, ubi cum episcopus qui tum aderat, retulisset ex Augustini Confessionibus verba illa, *Da quod jubes, et jube quod vis (Confessionum, lib. 10, capp. 19, 31, 37)*: *Pelagius ferre, inquit Augustinus, non potuit, et contradicens aliquanto commotus, pene cum eo qui illa commemoraverat litigavit (Infra, de Dono Perseverantiæ, n. 53)*. Nimirum Deo volente certis quibusdam casibus se ipse prodebat. Nam alioqui mirus erat dissimulandi artifex, et qua ratione errores suos catholicis verbis involveret, oppido gnarus. Discipulos suos, qui apertius loquerentur submittebat; ut quemadmodum eorum dicta exciperentur explorans, illa deinde vel approbaret, vel improbaret, prout id sibi magis conducere videretur (*Infra, Append. parte 2*).

Ejus error brevi tempore tam longe lateque fluxit, ut Augustinus in quodam e primis illis scriptis, quibus eidem studuit occurrere, sectatores illius plures jam esse asserat, quam credere ipse potuisset; ab iisque etiam alios, ubi non redarguuntur, in suam sectam abduci; ac demum hæresim in dies tantum incrementi capere, ut non facile quis pervideat, quo res postmodum sit eruptura (*Epist. 157, ad Hilar., n. 22*).

Erat adhuc Romæ Pelagius, cum illum Augustinus adversus Dei gratiam disputare, certior factus est. Id enim a viris fide longe dignissimis cognovit: et quidem permoleste tulit sanctus Doctor; ne quid tamen Pelagio imposuisse diceretur, scribere in illum prius noluit, quam vel ipsum coram esset allocutus, vel saltem ejusmodi erroris in quopiam e scriptis ejus testimonia deprehendisset. Venit ille reipsa in Africam, atque ad oram ipsammet Hipponensem appulit: at contigit hoc temporis illinc abesse Augustinum (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 46*). Adventus iste Pelagii in Africam circiter annum quadringentesimum decimum, quo Roma capta est, collocatur: quo revera tempore longiorem paulo fuisse suam ab Hipponensi urbe absentiam, eamque hominum in se querimonias excitasse, non facit Augustinus (*Epist. 124, n. 2*). Neque est vero dissimile, Pelagium una cum Cælestio, cujus ex Urbe egressum Mercator in annum circiter quadringentesimum nonum refert, Romæ exiisse; cumque eodem suo discipulo in Siciliam, quæ eorum hæresis germina quædam sub annum quadringentesimum decimum tertium palam emisit (*Epist. 156, 157*), se primum recepisse; tum inde postea in Africam simul transfretasse (*Infra, Append. parte 2*). Cæterum Pelagius hæresim suam Hippone-regio nequaquam aperuit: quia et citius quam putabatur, inde profectus est. Is Carthaginem postea se contulit, qua in urbe eum semel aut iterum anno Christi quadringentesimo undecimo vidit Augustinus, sed in iis quæ ad collationem cum Donatistis habendam attinebant, tum occupatissimus (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 46*). Ad hoc idem tempus respicere illa credimus Augustini verba: *Ante parvum, ait, tempus a quibusdam transtitorie colloquentibus, cursim mihi aures perstrictæ sunt, cum illic apud Carthaginem es-*

*semus, non ideo parvulos baptizari, ut remissionem accipiant peccatorum, sed ut sanctificentur in Christo. Qua novitate permotus, et quia opportunum non fuit ut contra aliquid dicerem, et non tales homines erant, de quorum essem auctoritate sollicitus, facile hoc in transactis atque abolitis habui : et ecce jam studio flammante defenditur, ecce scribendo etiam memoriæ commendatur ; ecce res in hoc discriminis adducitur, ut hinc etiam a fratribus consulamur ; ecce contra disputare atque scribere cogimur (*Infra, de Peccatorum Meritis, lib. 3, n. 12*). Carthagine abiens Pelagius mare trajicere properavit (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 46*) ; idque forsitan animo proficiscendi in Ægyptum ; si modo quam epistolam ad eum scripsit Isidorus Pelusiotes, huic tempori attribuenda videatur. Sed in Palæstinam post paulo transisse creditur, ubi per diu moratus offensionem Hieronymi sibi concitavit. Hinc forte est, quod Hieronymus præfatione libri in Ezechielem sexti, anno, ut opinamur, quadringentesimo duodecimo compositi, vexari se ab Rufiniani erroris atque odii successoribus queritatur.*

IV. Cælestius Pelagii discipulus accusatur a Paulino, idemque a Carthaginensi concilio anno quadringentesimo duodecimo condemnatur.

Doctrina illa pestifera, quam Romæ Pelagius tradere cœperat, in Africam perlata, tametsi hanc provinciam non tam late occupavit atque pervasit (*Infra, de Peccato Originali, n. 24*), sectatores ibi quosdam statim reperit, qui ubicumque poterant, hæc sui erroris nova semina spargerent (*Epist. 157, n. 22*). Illic per ora eorum qui Pelagii discipuli ferebantur, dogmata ista fervebant : ita ut unus ex eis Cælestius Carthagine ad ecclesiasticum iudicium perduceretur, et reportaret dignam sua perversitate sententiam (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 46*). Fuit hic discipulorum Pelagii, cum temporis ordine, tum nominis celebritate facile princeps, qui magistri sui vestigiis tam diligenter institit, ut eorum hæresis sectatores ex æquo Pelagiani vel Cælestiani dicerentur (*De Hæresibus, cap. 88*). Imo Cælestius videtur ipso Pelagio notior famam ac latius propagatam in Oriente consecutus. Quæ patria ejus esset, non reperitur : siquidem vero propius existimamus, Pelagium ipsum esse, quem, ut supra diximus, Albinum canem Hieronymus appellabat. E Campania oriundum conjectat vir eruditus (*Garnerius, in Mercatorem*), ex illo versu Prosperi, quem non de Juliano, sed de Cælestio interpretatur :

Aut huic Campano gramine corda tument.
(*Infra, Append. part. 3.*)

Natu nobilis fuit, sed naturæ vitio eunuchus utero matris editus (*Ibid.*) ; quo forsitan fit, ut *Prodigosus* a Vincentio Lirinensi dicatur (*Commonit. cap. 34*). Idem aliquandiu in foro versatus est, eam ob causam, nisi fallimur, dictus a Mercatore *Auditorialis scholasticus* (*Infra, Append. parte 2*). Post vero meruit in monasterio, et inde, teste Gennadio, antequam se Pelagio adjunxisset, atque adhuc adolescens, ad parentes suos epistolas in libellorum formam tres conscripsit, omnibus divinæ studentibus charitati utiles ; utpote quæ tantum ad virtutem accenderent, nec pravæ illius doctrinæ, quam postea palam professus est, quidquam saperent (*Ibid.*).

Hieronymus adversarios suos verbis deprimere solitus, Cælestii sicut et magistri ejus Pelagii stilum ac ingenium admodum elevat. Et de Cælestio quidem hunc in modum loquitur : *Unus discipulorum ejus, imo jam magister et totius ductor exercitus, et contra Apostolum vas perditionis, per solæcismorum, et non, ut sui jactitant, syllogismorum, spineta decurrens (Ibid.).* Quæ paucula tamen restant ex hujus scriptis (*Infra, de Perfectione Justitiæ hominis, nn. 1, 2 seqq.*), ea subtili eum fuisse ingenio, necnon in philosophicis cavillis ac tricis exercitato declarant. Vocat illum Augustinus *hominem acerrimi ingenii, qui profecto si corrigeretur, plurimis profuisset (Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 2, n. 5)*. Pelagius quoque ab eodem sancto antistite dicitur esse acutissimus (*Infra, de Natura et Gratia, n. 41*). Et quid de ingeniis illorum senserit, hæc inter cætera clare demonstrant : *Hanc absurditatem, inquit, talia ingenia non videre, quis credat (Infra, de Peccatorum Meritis, n. 41) ?* Item alio loco : *Ne amicis nostris, quorum fortissima et celerima ingenia, non in perversum, sed in directum currere volumus, facere existimemur injuriam (Infra, de Natura et Gratia, n. 6)*. Alibi rursus : *Illa ingenia, quamvis nefando errore perversa, non tamen contemptibilia (Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 5)*. Præterea de præceptore ac discipulo ita pronuntiat : *Quid inter istum Pelagium et Cælestium in hac quæstione distabit, nisi quod ille, nempe Cælestius, apertior, iste occultior fuit ; ille pertinacior, iste mendacior ; vel certe ille liberior, hic astutior (Infra, de Peccato Originali, n. 13) ?* Cælestius ergo cum et animo ad audendum parato esset, et prompto argutoque ingenio, contra traducem peccati primus, ut fertur, scripsit, anno forte quadringentesimo secundo ; et multos, inquit Mercator, *incredibili loquacitate amentię suæ participes et complices fecit, ausus palam publiceque Pelagii errores passim disseminare per populos (Infra, Append. parte 2)*.

Is anno Christi quadringentesimo duodecimo agebat Carthagine, qua etiam in urbe jam ad presbyterii honorem subrepere cœperat : verum cum hæresim non dissimulanter prædicaret, deprehensus fuit, et apud Aurelium episcopum accusatus (*Epist. 57, n. 22*). Mox ergo in concilium Carthagine habitum, cui Aurelius quidem cum aliis episcopis bene multis interfuit, absuit vero Augustinus (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 23*), arcessito Cælestio, libelli iudicibus accusationis ipsi intentatæ capita continentes, oblatis sunt duo, quorum alter libellus minor dicitur. Stabat contra Cælestium ex adversa parte Paulinus quidam, ille haud dubie, qui Ambrosii vitam scripsit Augustini rogatu ; quam ipse in Africa, Joanne præfecto prætorio (hanc vero dignitatem Joannes annis 412, 413 et 422 gessit), scriptam ab se testatur. Hic

in libro quodam de Hæresibus vocatur diaconus, defensor, ac procurator Ecclesiæ Mediolanensis : et Mercator prodit disertis verbis, quod Cælestius per libellum a quodam Paulino diacono sanctæ memoriæ Ambrosii Mediolanensis episcopi sit accusatus, tanquam hæretica capitula quædam non solum ipse doceret, sed et per provincias conspirantes sibi diversos, qui hæc per populos disseminarent, misisset (*Infra, Append. parte 2*).

Capitula ex Cælestii doctrina hæc in libello afferebantur : I. *Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus fuisset.* II. *Quod peccatum Adæ ipsum solum læsit, et non genus humanum.* III. *Quod parvuli qui nascuntur, in eo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.* IV. *Quod neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat.* V. *Quod lex sic mittit ad regnum cælorum, quomodo et Evangelium.* VI. *Quod et ante adventum Domini fuerunt homines impeccabiles, id est, sine peccato (Ibid.).* Prompsit hæc Mercator de concilii gestis, quorum exemplaria in manibus habebat : ubi tamen ab ipsius Mercatoris exscriptoribus omissum suspicamur septimum, quod alio loco exhibet, capitulum Cælestii, quo is docuit, *Infantes, etiamsi non baptizentur, habere vitam æternam (Ibid., init.).* Nam Cælestio capitula numero septem objecta fuisse à Paulino, significat idem auctor, cum ait, *de supra scriptis capitulis septem paribus synodi patres restitisse Cælestio; id est, de septem capitulis Cælestii alia fuisse contra ipsum pari numero confecta.* Isthic etiam illud desideratur capituli sexti corollarium, quod cum in Cælestio Africana synodus, teste Orosio, detestata jam fuisset, non desinebat Pelagius in Jerosolymitano conventu idem adhuc præfracte dicere, scilicet, *Hominem posse esse sine peccato, et facile Dei mandata servare, si velit (Infra, append. parte 2).* Porro ad capitulum secundum et ad tertium Cælestius in synodo Carthaginensi respondens, errores istos neque confiteri ausus est, neque rursus voluit inficiari, sed ejusmodi quæstiones in utramque partem disputari posse dixit; cum plurimos, ut aiebat, ex ordine presbyterorum, atque in his maxime Rufinum sancti Pammachii convictorem nosset, qui originis peccatum negarent. Addidit tamen, se semper dixisse, infantes egere Baptismo, ac debere baptizari (*Infra, de Peccato Originali, n. 3*). Quin etiam libello brevissimo, redemptione ipsis etiam parvulis opus esse, eamque ob causam necessarium iis Baptismum concessit (*Infra, de Peccatorum Meritis, nn. 62, 58; de Peccato Originali, n. 21; contra Julianum, lib. 3, n. 9; et in tomo 2, Epist. 157, n. 22*), catholicum videlicet hocce dogma negare coram Christianis veritus : sed tamen ex Adamo in parvulos transisse peccatum, aut remissionem alicujus in eis peccati apertius exprimere noluit. De hoc haud dubie loquitur libello Zosimus, cum priorem quemdam libellum in Africa datum a Cælestio, fidei ejus documentum præbere scribit, quod ab eo damnando prohibere iudices debuisset. Tum vero Zosimus nondum perspectas habebat horum hæreticorum fraudes : neque profecto ipsa viderat synodi acta; quandoquidem etiam dicit, nihil ibi liquido judicatum (*Infra, Append. parte 2*). Etenim ex iisdem actis patebat, auditum illum frequenter, confessum, et convictum, tandem cum in hæreticis illis dogmatibus, quorum insimulatus fuerat, obstinata mente perstaret, merito damnatum esse, et ecclesiastica communione privatum (*Ibid.; tomo 2, Epist. 157, n. 22; tomo 1, Retract. lib. 2, cap. 33*). Cælestius a synodi sententia provocavit ad apostolicam Sedem : cujus quidem provocationis, præter Zosimum in litteris ad Africanos episcopos, ubi de illius appellatione pristina commemorat, testes sunt Paulinus, Mercator et Facundus (*Infra, Append. parte 2; Facundus, lib. 7, cap. 3*). Addit Mercator, eundem ipsum mox, appellatione neglecta, Ephesum, Asiæ urbem, contendisse, ibique ausum esse per obreptionem locum presbyterii petere.

Errores Cælestii qui apud Carthaginem sectabantur, ejus condemnatione deterriti sunt, quominus Ecclesiæ fidem, quam fundatissimam cernebant, impugnare auderent, nisi tantum sermonibus, aut querelis potius, quas in vulgus dissimulanter et mussitando spargebant (*Epist. 157, n. 22*). Quare non injuria Patres concilii Carthagine anno quadringentesimo decimo sexto habiti affirmant, episcopali iudicio excisum fuisse hoc tantum ab Ecclesia vulnus, nimirum Pelagianam hæresim; idque iudicium ante ferme quinquennium super Cælestii nomine Carthagine agitatum, atque adeo circiter initium anni quadringentesimi duodecimi (*Infra, Append. parte 2*). Illud Augustinus quoque collocat post habitam cum Donatistis collationem; aut saltem non ante factum quam illa iniretur, satis aperte significat (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 46*). Ad idem etiam concilium forte respiciebat, quæ Photio visa est, hæresis Pelagianæ historia, dum hosce hæreticos Theophili Alexandrini atque Innocentii Romani pontificis tempore ejectos Ecclesia tradit (*Infra, Append. parte 2*): nisi forte loco Theophili, legendum sit Theodori Antiocheni. Quippe diem obiit Theophilus anno Christi quadringentesimo duodecimo, aliis conciliis, in quibus condemnati illi fuere, nondum habitis. V. *Pelagianos sacris concionibus primum, tum postea scriptis libris impugnat Augustinus. Scribit in eosdem ad Marcellinum opuscula duo, aliud de Baptismo parvulorum, aliud de Spiritu et Littera; necnon inter id temporis epistolam ad Honoratum de gratia Novi Testamenti.*

Concilio contra Cælestium coacto, uti supra vidimus, Augustinus minime aderat : verum cum postea Carthaginem venisset, ejusdem gesta recensuit. Neque tamen in id argumenti confestim scribere est aggressus : sed tum ipse, tum alii catholici antistites, et publicis concionibus, et familiaribus colloquiis, pro sua quisque parte Pelagianos errores convellere moliebantur (*Retract. lib. 2, cap. 33*). Huc omnino spectant Augustini sermones, 170, 174, 175, aliique vel hoc tempore vel aliquanto post habiti (*Infra, in fine tomi, vide Indicul. Opuscu-*

lorum Augustini contra Pelagianos) : siquidem in iis placita Pelagianorum, quamvis nominatim illos non appellet, funditus evertit. In sermone 176 adversus eosdem disputans : *Nemo, ait, vobis susurret doctrinas alienas. Hoc Ecclesia semper habuit, semper tenuit; hoc a majorum fide percepit, hoc usque in finem perseveranter custodit.... Quisque ergo quod potest, fratres, loquatur pro eo qui loqui pro se non potest. Pro magno commendantur episcopis patrimonia pupillorum, quanto magis gratia parvulorum? Pupillum tuetur episcopus, ne mortuis parentibus ab extraneis opprimatur : clamet plus pro parvulo, cui timet ne a parentibus occidatur (Serm. 176, n. 2).*

Postea vero quam Pelagianam hæresim aliquandiu viva voce esset aggressus, stilo quoque adversus illam decertare compulsus est. Nam idem ille Marcellinus, qui collationi Carthaginensi ab Honorio imperatore datus fuerat moderator, cum homines ex illa hæresi quotidie disputatores molestissimos pateretur, sancto Doctori per litteras quæstiones eorum ac difficultates proponens, ut sibi solutionem earum significaret, obsecrabat (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 25*). Hæ porro quæstiones potissimum spectabant ad infantium Baptismum : circa quem et novam quorundam ex illis absurditatem nuntiabat, qua faterentur, etiam in parvulis per Baptismum remissionem fieri peccatorum; non tamen eos originaliter, sed in vita jam propria, posteaquam nati sunt, peccatum habere cœpisse, dicerent (*Infra, de Peccatorum meritis, n. 62*). Admonebat quoque, novum prorsus atque inauditum sensum illos affingere hisce Apostoli verbis, *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors*. Et urgebat, ut eos redargueret, qui prædicabant, Adam, etiamsi non peccasset, fuisse moriturum; nec ex ejus peccato quidquam ad ejus posteros propagando transisse; et, quod in hac vita sint, fuerint, futuri que sint filii hominum nullum habentes omnino peccatum (*Ibid., nn. 8, 9, sqq.*). Cum ergo hujusmodi quæstionibus jam usquequaque ferventibus animos multorum infirmos perturbari cerneret Augustinus, non modo amicissimi viri rogatu, sed etiam sollicitudine suæ erga Ecclesiam charitatis adductus, libros de Peccatorum Meritis et Remissione conscripsit. Sic enim eos in Retractationibus nuncupat (*Retract. lib. 2, cap. 33*) : alibi autem, de Baptismo Parvulorum; quo etiam titulo eosdem laudat Hieronymus (*Infra, Append. parte 2*). Et quidem e quæstionibus a Marcellino propositis præcipua hæc erat; neque argumentum aliunde validius ullum quam ex parvulorum Baptismo peti poterat, ad ostendendum, quod adversus Pelagianos tuebatur, originale peccatum. Id operis eidem Marcellino dicavit : unde fit ut quandoque suos ad Marcellinum libros vocet, aliam inscriptionem nullam adjiciens.

Libro primo probat mortem hominis non necessitate naturæ consecutam esse, sed merito peccati : tum etiam peccato Adæ totam ejus stirpem obligatam; atque ob id baptizari parvulos, ut originalis peccati remissionem accipiant. Legerat unius cujusdam ex Pelagianis librum, ea continentem quæ ab hujus operis exordio usque ad caput trigesimum quartam libri primi refellit (*Infra, de Peccatorum Meritis, n. 63*). In libro secundo docet primum, hominem in hac vita sine peccato esse posse per Dei gratiam et liberum ipsius hominis arbitrium. Postea monstrat, non esse tamen quemquam in hac vita sine ullo prorsus peccato. Tertio, ideo non esse, quia nemo est qui tantum velit, quantum res exigit, dum vel latet quod justum est, vel non delectat facere. Quarto demum loco, nullum prorsus, excepto uno Mediadore Christo, esse, vel fuisse, vel futurum esse hominem ab omni peccato immunem. Paucis post diebus quam superiores duos libros absolvisset, expositiones Pelagii in Paulum nactus, in iis argumentationem quamdam novam adversus originale peccatum reperit, quam ipsi in mentem non venerat posse excogitari a quoquam : quæ quidem a Pelagio non ex sua persona, sed tanquam ex aliena ponebatur. Quia vero priores duo libri ad modum erant legitimum perducti, et jam certo fine conclusi, idcirco nihil illis addendum ratus, epistolam de hac re propriam ad eundem Marcellinum scribere satius putavit, quam tertii libri instar duobus primis annexuit.

Libellum a Cœlestio synodo Carthaginensi oblatum haud obscure indicat in libro secundo. Verum clarius profitetur alio loco (*Retract. lib. 2, cap. 33*), se post illud episcopale judicium, quo Cœlestius excommunicationem meruerat, scripsisse hoc opus, anno videlicet Christi quadringentesimo duodecimo. Non tamen aut Pelagium, aut Cœlestium, aut alium ex adversariis quempiam nominat in primis libris, spe nimirum ductus eos ad sanam fidem hac moderatione revocandi. Quin etiam in tertio libro, cum illa redarguit quæ Pelagius in suis commentariis contra peccatum originale protulerat, eum non dubitat honorificentius appellare.

Laudat Hieronymus Augustini ad Marcellinum, eum qui postea, ut ait, *sub invidia tyrannidis Heraclianæ ab hæreticis (Donatistis scilicet), anno quadringentesimo decimo tertio, innocens cæsus est, duos libros de Infantibus baptizandis; et tertium ad eundem, contra eos qui dicunt, Posse hominem sine peccato esse, si velit, absque Dei gratia (Infra, Append. parte 2)*. Dicta ex primo libro quædam retorquere in Augustinum ipsum nitebatur Julianus (*Infra, contra Julianum, lib. 5, n. 54; lib. 6, n. 68; et Operis imperfecti contra eundem, lib. 1, cap. 68*).

Porro dum epistolam illam ad Marcellinum duobus libris de Baptismo Parvulorum adjungendam scriberet sanctus Doctor (*Epist. 139, n. 3*), simul etiam tunc in manibus habebat librum, seu epistolam ad Honoratum (*Epist. 140*), de quæstionibus ab eo propositis quinque; quibus sextam ipse, ut novos hæreticos gratiæ Dei inimicos impugnaret, quæstionem

injecit, de Gratia Testamenti Novi. Hanc illic præcipua cura et diligentia discussit, atque ad eam reliquas omnes revocavit.

Huic epistolæ aliud opus contra Pelagianos itidem Marcellino nuncupatum subjungit Augustinus (*Retract. lib. 2, cap. 37*). Nam quia in libro de Peccatorum meritis et remissione secundo dixerat, fieri posse ut sit homo sine peccato, si voluntas ejus non desit, ope adjuvante divina; nec tamen jure inde colligi, hominem ullum, excepto Christo, tam perfectæ justitiæ in hac vita vel fuisse, vel esse, vel futurum esse: rescripsit Marcellinus, id sibi mirum videri, nec satis capere se, quoniam modo ea res, cujus nullum exstet exemplum, fieri tamen posse prædicetur. Hoc ergo Augustinum impulit, ut novum opus, de Spiritu et Littera, ut vocavit, ad illum dirigeret. Principio quidem innumera, quæ neque exstiterent, neque exstarent unquam, tamen maxime esse possibile, illic demonstrat. Verum cum reponere posset Marcellinus, exempla illa in miraculorum ac operum divinorum numero censenda esse, justitiæ vero perfectionem in homine ad opus ipsius hominis pertinere: hoc Augustinus quidem agnoscit, sed simul eam perfectionem opus esse divinum contendit. Hinc occasione accepta de adjutorio gratiæ Dei disputare pergit: atque illa exponens Apostoli verba, *Littera occidit, Spiritus autem vivificat* (II Cor. III, 6); ostendit non solas figuratas dictiones, neque legis cerimonias, quæ Christi adventu fuerunt antiquatæ, per occidentem litteram intelligere beatum Paulum; sed sanctissima quæque præcepta, et quæ pie inviolateque servantur dignissima, si tantum eorum ex lege cognitionem, non autem ad ea exsequenda vim illam et charitatem habeamus, quæ nobis per Dei Spiritum et gratiam infunduntur. Et hæc causa fuit cur libro de Spiritu et Littera titulum fecerit; quo in libro contra inimicos gratiæ divinæ qua impius justificatur, se acriter disputasse dicebat (*Ibid.*).

VI. Augustinus anno quadringentesimo decimo tertio Carthagine contra Pelagianos concionatur. Rescribit Pelagio. Doctrinam de gratia Dei contra ejus hæresim confirmat litteris suis ad Anastasium et Paulinum.

Posteaquam suos ad Marcellinum contra novam hæresim libros ediderat Augustinus, Carthaginem aliquando profectus, ea in urbe ipsum diem natalem Joannis Baptistæ celebravit: ac proinde non anno quadringentesimo duodecimo, quo quidem apud Cirtam, urbem Carthagine centum plus minus leucas distantem, in concilio ibidem habito decimo octavo calendis julias aderat (*Epist. 141*). Igitur beati Præcursoris festo Carthagine habuit sermonem ad populum (*Serm. 293*): atque *inter cætera, inquit, quæ dicenda videbantur, ad Baptismum parvulorum sermo deductus est; et quia jam prolixus erat et de illo terminando cogitabatur, non tanta dicta sunt de tanta quæstione, quanta in periculo tanto a sollicitis dici debuerunt* (*Serm. 294, n. 1*). Etenim qui sibi persuaderi errores Pelagii circa peccatum originale passi fuerant, ii latius in dies eadem dogmata proseminare, ac sibi adjungere quam plurimos omni ope moliebantur (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 25*); ita ut de orientalibus comminarentur Ecclesiis, quod nisi hæc tenerent, earum possent judicio condemnari. Parum erat quia dissererent et disputarent impias quasdam novitates; et catholicos doctores conabantur arguere, quod aliquid novum dicerent: neque antiquæ fidei defensoribus tantummodo temere obsistere, sed eos insuper appellare hæreticos, minime dubitabant (*Serm. 294, nn. 18, 19*).

Itaque sanctus Doctor, ut errores e pectoribus eorum qui sese illis seducendos præbuerant, penitus evelleret, auctore Aurelio episcopo Carthaginensi, ea de re statuit denuo concionari quinto calendis julias. Contigit autem celebrari eo die martyris Guddentis memoriam: sed erudiendis fidelibus, quam laudando martyri vacare, satius existimavit. Quare perlecto Christi Domini ad Nicodemum sermone, in basilica Majorum, sive, ut alii legunt, Majore, vel Majorini, quæstionem de Baptismo parvulorum tractandam suscepit, ac primum redarguit Pelagianorum commentum illud, quo dicebant, *Parvulos, etsi non baptizentur, merito innocentiae, eo quod nullum habeant omnino, nec proprium, nec originale peccatum, habituros salutem et vitam æternam; sed propterea baptizandos esse, ut intrent etiam in regnum Dei*. Tum impetivit eorundem effugium, qui dum urgerentur apostolica sententia, *Per unum hominem peccatum intravit in mundum* (*Rom. v, 12*); hanc ideo dictam respondebant, *quia primus peccavit Adam, et qui postea peccaverunt, illum imitando peccaverunt*. Postea ad eorum refellendas cavillationes perrexit, quarum aliam sic proponebant: *Si de peccatore peccatores nati sunt; quare non de baptizato jam fidei, cui remissa sunt universa peccata, justi nascuntur?* Aliam autem: *Si Adam, inquit, nocet his qui non peccaverunt; ergo et Christus prodesse debet etiam his qui non crediderunt*. Ad extremum pro perpetuo Ecclesiæ in ea quæstione consensu, Cypriani martyris, quem antiquum episcopum sedis hujus nominat, insigne testimonium ex ipsius ad Fidum epistola, sumpto in manus codice recitavit. Sermonem postmodum clausit, patientiam erga novos hæreticos primis illis temporibus ab Ecclesia exhibitam commendans in hæc verba: *Impetremus ergo, si possumus, a fratribus nostris, ne nos insuper appellent hæreticos; quod eos talia disputantes nos appellare possimus forsitan, si velimus, nec tamen appellamus. Sustineat eos mater piis visceribus sanandos, portet docendos, ne plangat mortuos. Nimiam est quo progrediuntur; multum est, vix ferendum est, magnæ patientiæ adhuc ferri: non abutantur hac patientia Ecclesiæ, corrigantur, bonum est. Ut amici exhortamur, non ut inimici litigamus. Detrahunt nobis, ferimus: canon non detrahant, veritati non detrahant; Ecclesiæ sanctæ pro remissione peccati originalis parvulorum quotidie laboranti non contradicant. Fundata ista res est. Ferendus est disputa-*

tor errans in aliis quæstionibus non diligenter digestis, nondum plena Ecclesiæ auctoritate firmatis; ibi ferendus est error: non tantum progredi debet, ut etiam fundamentum ipsum Ecclesiæ quater moliatur. Non expedit, adhuc forte nostra non est reprehendenda patientia: sed debemus timere ne culpetur etiam negligentia. Sufficiat Charitati vestræ, habete ad illos qui nostis illos, habete cum illis amice, fraterne, placide, amanter, dolenter: quidquid potest faciat pietas; quia postea diligenda non erit impietas (Serm. 294, n. 20).

Huic eidem tempori, quo sic Pelagianorum animos amice ac fraterne tractandos judicabat pius Episcopus, haud injuria tribuas quamdam Pelagii ad Augustinum ipsum epistolam, cui hæc data responsio legitur: *Gratias ago plurimum, quod me litteris tuis exhilarare dignatus es, et certum facere de salute vestra. Retribuat tibi Dominus bona, quibus semper sis bonus, et cum illo æterno vivas in æternum, domine dilectissime et desideratissime frater (Epist. 146), etc.* Magno tum desiderio tenebatur cum præsentem Pelagio colloquendi: quippe quem data qualibet occasione, contra gratiam qua justi efficimur, aperta contentione conari jam audierat. Et quanquam suis eum Pelagius litteris exquisite dilaudasset: ipse tamen, quanta par erat urbanitate rescribens, sic ab ejus laudatione temperavit, ut etiam illum, quoad sine ipsius offensione aut quæstionis ullius commotione licuit, de Dei gratia recte sapere admonuerit (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 51*). Hoc rescriptum ipse nobis conservavit Augustinus, cuidam alii opusculo suo insertum, ubi verba rescripti ejusdem singula exponens, nihil causæ fuisse monstrat, cur id pro se Pelagius in Diospolitana synodo recitaret.

Mirum vero est, cur illic Pelagium, ne tantisper læsisse eum videretur, de quæstione ad Dei gratiam pertinente commemorare noluerit sanctus Doctor: hanc enim tunc temporis etiam non rogatus contra nascentem hæresim perlibenter tractabat in litteris ad amicos directis. Sic Anastasio cuidam scribens, sedulo egit, ut persuaderet, justitiam non per legem, sed per gratiam, neque per servilem timorem, sed per liberam charitatem impleri. Qua de re cum eo se delectatum loqui significat, *propter quosdam, ait, qui nimium arrogant humanæ voluntati, quam lege data putant ad eam implendam sibi posse sufficere, nulla super doctrinam legis gratia sanctæ inspirationis adjutam (Epist. 145, n. 8)*. Ubi Pelagianorum adhuc nomini, ut in primis suis contra eos scriptis solebat, parcendum existimavit.

In epistola quoque Paulino episcopo Nolano sub illud tempus reddita, ubi ad illius quæstiones ex Apostolo propositas venit, hanc ipse causam arripuit ad explicandum dogma prædestinationis (*Epist. 149, n. 18 sq.*): de quo mox tam perspicue tamque graviter statuit, ut eam ipsam epistolam esse, in quam postea Semipelagiani tumultuati sunt, haud ægre tibi ipse persuaderes, nisi hos Augustinus, non cuivis ad Paulinum epistolæ, sed ei nominatim, quæ contra Pelagianos edita fuerat, contradixisse memoraret (*Infra, de Dono Perseverantiæ, n. 55*); id est, haud dubie, epistolæ ad eundem anno Christi quadringentesimo decimo septimo scriptæ (*Epist. 186*).

VII. *Pelagius anno quadringentesimo decimo tertio aut quadringentesimo decimo quarto Demetriadi virgini venenum suæ hæresis propinat. Hieronymum calumniis appetit, permolestè ferens errores ab eo suos confutari. Pelagianos Siculos refellit Augustinus.*

Quam Demetrias velatione sua universis admirationem attulerat, ea virorum omnium qui tum in Ecclesia præcallebant, linguam et calamum provocavit. His siquidem non injuria persuasum erat, quidquid sibi facultatis divinitus fuerat concessum, utilius collocari nequaquam posse, quam si præceptis illam informarent, necnon in tam generoso proposito confirmarent. Quales autem aliorum, quæ perierunt, epistolæ fuerint, ex ea quæ adhuc exstat Hieronymi ad eandem virginem data (*Hieron. Epist. 8*), judicare licet. Scripsit eam ille anno quadringentesimo decimo tertio aut quadringentesimo decimo quarto, intermissa tantisper Commentatione in Ezechielem, ad cujus caput quadragesimum tertium jam tum pervenerat. In his porro quæ Hieronymus Demetriadi multa præscribit, id ei magnopere inculcat, Innocentii pontificis ad hæresim accrescere fidei, ac eorum casses declinare, qui Anastasii papæ auctoritate jam profligati, surgere denuo, et clanculum doctrinæ suæ virus per Orientem spargere moliebantur. Haud pauca sunt, quæ inducant, ut signari ab eo Pelagianos fateamur: tametsi non aliam ibi, quam quæ Origenistarum fuit, de exstantia animarum ante corpora hæresim attingat. Eadem occasione Augustinus Probæ aviæ, et Julianæ matri Demetriadis litteris suis gratulatus est (*August. Epist. 150*).

Insignium horumce virorum vocibus suam quoque Pelagius adjungere, ac sibi tam nobilis argumenti tractatione gloriam comparare decrevit: neque tamen lucubrationi suæ proprium adscripsit nomen; aut saltem ab exemplo, quod aliquanto post perlatum est ad Augustinum, a quo et libri titulo censetur, illud aberat (*Epist. 188, nn. 4, 14*). Agnoscit anno quadringentesimo decimo septimo ipsemet Pelagius ab se ad virginem Demetriadem conscriptas in Oriente litteras (*Infra, de Gratia Christi, n. 38*). De quibus et anno quadringentesimo decimo quinto agens Orosius, eas jam Pelagio attribuit (*Orosius, in Apologetico*): unde etiam verba aliquot refert, quæ legere est in epistola cujus exordium est, *Si summo ingenio, etc.* Exstat hæc in Appendice post Augustinianas: ubi similiter quidquid ex ipsius Pelagii ad Demetriadem epistola citat Augustinus, reperire licet. Ea quidem cum ornate eleganterque scripta est, tum egregias pietatis regulas complectitur; verum superbia ista infectas, quæ fuit propria Pelagii, quæque certissimum pietati parit interitum. Eandem magno in pretio fuisse apud Pelagianos, Orosius satis aperte significat illis verbis: *In epistola tua illa lucubratissima (Ibid.)*. Et Augustinus, cum de hac ipsa expostularet, Pe-

lagianorum scripta propter acrimoniam atque facundiam legi a plurimis testabatur (*Epist.* 188, n. 13). Addit Orosius Pelagium in ea conscribenda stilo ac sermone usum fuisse aliorum, Juliani forsitan seu Aniani pseudodiaconi Celedensis, qui idcirco a sociis erroris copiosissime pascebatur, teste Hieronymo, ut alienæ blasphemix verba frivola subministraret (*Epist.* 202, n. 2, inter *Augustinianas*). Hinc forte data occasio, ut epistola Juliano adscriberetur a Beda. Epistola hæc Augustino non ante annum quadringentesimum decimum sextum visa est. Quippe cum ipse, an ante concilium Diospolitanum, quod sub anni quadringentesimi decimi quinti finem celebratum est, an vero postea scripta fuerit, ambigere se significet (*Infra, de Gratia Christi, n. 23*).

Quo animum referret Pelagius in hoc edendo opere, facile quidem ex illis præfationis ejus verbis intelligitur: *Quoties mihi de institutione morum et sanctæ vitæ conversatione dicendum est, soleo primo humanæ naturæ vim qualitatemque monstrare, et quid efficere possit ostendere, ac jam inde audientis animum ad species incitare virtutum, etc.* Idem tamen ut ostenderet, quemadmodum dicebat ipse, quam a neganda Christi gratia longe abesset, suæ ad Demetriadem epistolæ testimonium adhibebat. Certe quidem fatetur Augustinus, sibi ejus lectione pene persuasum fuisse, veram ab illo Dei gratiam agnosci: tametsi auctorem in multis ibi locis sibi ipsum contradicere appareret. Verum lectis postea aliis scriptionibus Pelagii, in quibus clarius mentem aperiebat, non difficili negotio deprehendit, gratiæ ab illo vocabulum elevandæ tantummodo invidiæ causa usurpari, neque aliud quidquam in illius ore sonare hanc vocem, nisi vel institutam a Deo naturam, vel doctrinam, vel ad summum remissionem peccatorum, aut exemplum Christi (*Ibid., n. 40*). Hoc igitur comperto, Augustinus et Alypius, qui Demetriadem sua exhortatione ad sanctimoniam virginalem profitendam adduxerant (*Epist.* 188, nn. 1, 2), ad se imprimis spectare judicarunt, eam quoque, ut contraria gratiæ Dei dogmata devitaret, admonere. Id autem præstiterunt epistola ad Julianam ejus matrem circiter exeuntem annum quadringentesimum decimum septimum data; ubi cum e Pelagiana scriptione protulissent hunc præcipue locum christianæ humilitati et gratiæ plane contrarium, *Nam corporalis nobilitas atque opulentia, tuorum intelliguntur esse, non tua; spirituales vero divitias nullus tibi præter te conferre poterit. In his ergo jure laudanda, in his merito cæteris præferenda es, quæ nisi ex te et in te esse non possunt (Ibid., n. 4): Et nos quidem, inquiunt illi, de sanctæ virginis disciplina et humilitate christiana, in qua nutrita et educata est, hoc existimamus, quod illa verba cum legeret, si tamen legit, ingemuit, et pectus humiliter tudit, ac fortassis et flevit, Dominumque, cui dicata est, a quo sanctificata est, fidenter oravit, ut quomodo illa non et sunt verba ipsius, sed alterius, ita non sit talis et fides ejus. De hoc ergo ejus affectu utrum non fallamur, inde nos fac potius rescribendo certiores (Ibid., n. 9).*

Pelagianæ ejusdem epistolæ locis variis reconditum virus commonstrat etiam Beda. Nempe quod ibi legere est, *Multos philosophorum castos fuisse, patientes, modestos, etc., atque hominibus alienis a Deo, ista quæ Deo placent animi bona non aliunde adfuisse, nisi de naturæ bono. Tum etiam illos exemplo suo sibi invicem ostendere, cum omnium natura una sit, omnia ista virtutum ornamenta in omnibus esse posse, quæ vel omnia in omnibus, vel singula inveniuntur in singulis. Deinde quod si etiam sine Deo homines ostendunt, quales a Deo facti sunt; inde intelligere liceat, quid Christiani possint, quorum in melius per Christum instaurata natura est, et qui divinæ quoque gratiæ juvantur auxilio. Præterea quod Job aperiens occultas naturæ divitias, et in medium proferens ex se quid omnes possimus ostendit. Et quod hac injuria vindicanda natura est, ne ejus vitio ad malum videamur impelli, qui nec bonum sine voluntate faciamus, nec malum, et quibus liberum est unum semper ex duobus agere, cum semper utrumque possimus. Quod ideo alii judicaturi sint, alii judicandi, quia cum omnes idem possimus, diversa faciamus. Quod non a justo Deo, aut ille puniri meruisset, aut hic eligi, nisi uterque utrumque potuisset: hocque etiam de Esau et Jacob geminis intelligendum sit; ac sciendum solam voluntatis esse causam, cum in eadem natura merita diversa sunt. Quod neque alia nobis causa difficultatem bene vivendi facit, quam longa vitiorum consuetudo. Tandem quia nec impossibile aliquid potuit imperare, qui justus est; nec damnaturus est hominem pro eo quod vitare non potuit, qui pius est. Hæc ad excutiendum decerpit aliquot post sæculis Beda (*Beda, lib. 1 in Canticum canticorum*).*

Porro quo tempore Pelagius virulentum illud poculum Demetriadi miscebat, eodem etiam dabat operam, ut errores suos in Palæstina propagaret. Illuc cum vertente anno quadringentesimo undecimo, quando, ut dictum est supra, ex Africa navigavit, devectum putant. Ac primo, cum cuperet cum claris ac sanctis quibusque viris videri amicitia conjunctus, familiaritatem forte cum Hieronymo aliquam iniverat. Id sane sancti Viri verba ista indicant: *Ne veterem lædere videamur necessitudinem (Infra, Append. parte 2)*. Verum cum Hieronymus, quo jam latius serpentem cohiberet illius hæresim, nihil omitteret; conati sunt Pelagiani ipsius ulcisci generositatem iis calumniis, quibus se ab illis petitum, sæpe conqueritur. Nam quandoquidem indubitatum est anno quadringentesimo decimo quinto Pelagium egisse in Palæstina, absurdum nemini videatur, eum cum alio quodam ab Hieronymo designatum fuisse, cum circiter annum quadringentesimum decimum sextum loquebatur in hæc verba: *Hic tacet, alibi criminatur: mittit in universum orbem epistolas biblinas, prius auriferas, nunc maledicas, et patientiam nostram de Christi humilitate venientem malæ conscientiæ signum interpretatur, ipseque mutus latrat per Albinum canem, grandem et corpulentum: et qui calcibus magis possit sævire, quam dentibus; habet enim progeniem Scoticæ gentis de Britannorum*

vicinia (Infra, Append. parte 2). Quæ non male quadrant in Pelagium, utpote Britannum, et quem alio loco videtur Hieronymus Scotum vocare voluisse (*Ibid.*): tametsi quem sibi superiorem habuerit Pelagius, ut ejus canis nuncuparetur, videmus neminem; nisi si quis velit verba illa, *Hic tacet*, etc., referri oportere ad Joannem episcopum Jerosolymitanum, qui reipsa tam male de Hieronymo meruerat, ut jure cum eo sic ille expostularet.

Neque Hieronymus his semper se limitibus continuit, ut errores qui secreto illic a Pelagio discipulis tradebantur, viva tantum voce argueret: sed permotus catholicorum quorundam precibus, primo suam ad Ctesiphontem epistolam, in qua disputationem de hac re pollicebatur uberiores, scripsit anno forte quadringentesimo decimo quarto: nam eam nuper ab illo editam Orosius in Jerosolymitano conventu testabatur (*Ibid.*). Neque multum distulit, ut pollicitationi suæ satisfaceret: quippe tribus contra Pelagianos libris, quos dialogorum forma composuit, jam manus in extremo julio anni quadringentesimi decimi quinti admoverat. Et ipsa quidem epistola ad Ctesiphontem, renovatas opiniones superiorum hæreticorum ac philosophorum, quod ad ἀπάθειαν et ἀναμαρτησίαν, exprobrat Pelagio, ejusque has potissimum sententias impugnat, quibus ille pronuntiabat, *Posse hominem sine peccato esse, si velit*: quamvis ad decipiendos homines huic sententiæ adderet, *non absque Dei gratia*: cum ita Dei gratiam poneret, ut eam ad liberum arbitrium et ad præcepta legis referret. Porro, *Eos qui absque legis scientia sint, peccata vitare non posse*, dicebat. Deinde, *Liberum arbitrium destrui, si alterius ope indiget, ac semper ei auxilium Dei est necessarium*: proinde, *Unumquemque suo arbitrio regi*. Postremo, *Facilia Dei esse mandata*. Hortatur autem Hieronymus, ut publice prædicet, quod secreto discipulis loquitur: *Nam Ecclesiæ, ait, victoria est, vos aperte dicere quod sentitis (Ibid.)*.

Ipo, ut videtur, anno quadringentesimo decimo quarto epistolam contra Pelagianos Siculos scripsit Augustinus. Anno siquidem quadringentesimo decimo quinto Hieronymus tres libros ad Marcellinum ab eo jamdudum editos fuisse, nuper vero confectum librum ad Hilarium, affirmabat: nec secus hac de re Orosius eodem anno loquebatur (*Ibid.*). Ibi Augustinus varia jam se scripsisse de gratia tradit. Huic epistolæ causam dedere, quæ in Sicilia movebantur a Pelagianis quæstiones. Certe quidem testabatur anno circiter quadringentesimo decimo sexto Hieronymus, non in Occidente solum, verum etiam in Oriente, præcipue vero in Sicilia et Rhodo insulis gliscere Pelagianam luem, eam corrumpere plebrosque, atque eo latius in dies crescere, quod cum ab auctoribus ejurarentur publice ejus dogmata, clanculum tamen ea traderentur (*Ibid.*). De Rhodo quidem, quid ibi gestum fuerit, ignoratur: de Sicilia autem id ex Augustino compertum, multos in ea insula fuisse qui errarent, quique alios in errorem mitterent; atque inventum ibidem ipsius, ut dicebatur, Cælestii quemdem librum, quem sibi refellendum sumpsit sanctus Antistes (*Infra, de Perfectione justitiæ hominis, n. 1*). Infestabat hoc virus potissimum Syracusas, qua in urbe, eadem quæ Carthagine in Cælestio damnata fuerant, docebantur. Sed et his alia quædam Syracusani adjiciebant, quæ tametsi videri possint a Pelagianorum erroribus aliena, tamen ab eodem oriebantur superbiæ fonte, unde illis commentitiæ sanctitatis affectatio manabat. Etenim isti statuebant, *Divitem manentem in divitiis suis, regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit: nec debere quemquam jurare omnino (Epist. 156, 157)*.

Ergo Hilarius Hipponensium quorundam, qui Syracusis ad sua revertebantur, opportunitate usus, illis ad Augustinum epistolium dedit, in quo, quæ doctrinæ capita tumultu cierent, perscripserat; simulque rogabat, ut sibi per litteras, quid esset de his credendum, significaret. Hunc Augustinus in responso suo filium salutatur; sibique, quod fuerit de valetudine ejus factus certior, gratum testatur accidisse: quo nimirum indicat non obscure, illum jam antea sibi fuisse cognitum. Unde haudquaquam temere fecisse videbimur, si hunc esse dixerimus eundem illum Hilarium, qui postea sancto episcopo epistolam contra Semi-pelagianos misit, ubi se ipsius præsentis deliciis potitum aliquando, et salubribus uberibus nutritum fuisse profitetur. Difficultatibus ab illo propositis, quantum res quæque postulabat, articulatim respondit Augustinus proluxiori epistola, quæ et ab eo nonnunquam libri nomine donatur (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 23*). Illic testatur, eorum qui Pelagianos errores sectarentur, opinione majorem esse numerum, neque scire se, an non ad eos ex Ecclesiæ corpore, in quo spe correctionis usque tum fuerant tolerati, resecandos tandem coactura esset ipsa necessitas. Cælestium quoque ibidem nominat, et de ejus a synodo Carthaginensi condemnatione commemorat; quia sicilicet verebatur sanctus Doctor ne forte ab ipso in Sicilia hujusmodi turbæ moverentur (*Epist. 157, n. 22*). Tamen earum illum auctorem non fuisse, videtur postmodum edoctus: quandoquidem proximo post anno ipsum in Sicilia non agere, ex opinione communi tradit. Hanc Augustini epistolam cum secum in Palæstinam tulisset Orosius, exhibuit in Jerosolymitano conventu, et Joanne, qui præsidebat, annuente perlegit (*Infra, Append. parte 2*). Eadem rursus apud Diospolitana synodum laudata fuit (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 23*).

VIII. Augustinus anno quadringentesimo decimo quinto Timasium et Jacobum revocat ab erroribus Pelagii, cujus et librum ab iis sibi traditum refellit opere de Natura et Gratia. Aliud opus contra Pelagianas definitiones Cælestio tributas scribit, dictum de Perfectione justitiæ hominis.

Inter Pelagii discipulos non minimum addicti eidem fuere Timasius et Jacobus, adolescentis honestissimo loco nati, et liberalibus disciplinis instituti, qui ipsius hortatu, omni spe sæculari abjecta sese totos divino servitio mancipaverunt (*Epist. 179, n. 2*). Ii prava

illius dogmata studiosissime sectantes, eo quoque progressi erant, ut contra gratiam, qua christiani sumus, palam disputarent (*Epist.* 186, n. 1). Verum ab hac eos pernicie Deus liberavit opera monitisque Augustini: jamque spiritu claritatis qui in ipso erat, ut iidem loquuntur (*Epist.* 168, inter Augustinianas; et infra, de Gestis Pelagii, n. 48), edocti errorem exspuerant, cum librum quemdam, quem affirmabant esse Pelagii, sancto Doctori tradiderunt, cum obnixè, ut illi responderet, obtestantes (*Epist.* 179, n. 10). Igitur intermissis aliis suis occupationibus, Augustinus librum magna cum animi attentione perlegit: cujus et locum in quadam epistola sua refert, ipso ex loco monstrans, hanc illius fuisse, quam tamen in Diospolitana synodo post agnoscere noluit, opinionem, quod non nemo invenitur, ac nominatim Abel, qui ita hic vixit, ut nihil omnino peccaverit (*Ibid.*, n. 9).

Pelagius ut naturam hominis contra Dei gratiam defenderet, quidquid in ratiocinando habebat facultatis aut virium, in hoc opere adhibebat. Cum objiceret sibi quod quidam dicunt, levia quædam peccata ipsa multitudine, quod sæpe irruant, non posse cuncta vitari; negabat debere argui, ne levi quidem correptione, si vitari omnino non possunt (*Infra*, de Natura et Gratia, n. 13). Et pugnabat, naturam per peccatum debilitatam vel mutatam non esse; alioqui materiam peccati esse vindictam, si ad hoc peccator infirmatus est, ut plura peccaret: imo posteros Adæ non solum illo non esse infirmiores, sed etiam plura implevisse præcepta, cum ille unum implere neglexerit (*Ibid.*, n. 21-24). Contendebat quoque, fieri non posse, ut cuicumque jam baptizato sit caro contraria (*Ibid.*, n. 60). Ibi tamen sibi ipse quæstionem illam celebrem proponebat, numquid gratiam Dei excluderet, cum diceret, *Hominem posse hic esse sine peccato*: et id non nisi per Dei gratiam fieri posse consentiebat (*Ibid.*, n. 10). Augustino quidem non parum voluptatis attulit hæc Pelagii tam aperta confessio: verum sub gratiæ voce aliquam latere æquivocationem non multo post deprehendit, tandemque ex iis quæ sequebantur, comperit, illum per gratiæ nomen nihil intelligere præter naturam sui juris, seu cum libero arbitrio creatam, cui quidem velut obiter, idque satis obscure, legis adjutorium remissionemque peccatorum nonnunquam adjugebat (*Infra*, de Gestis Pelagii, n. 47); veram autem Christi gratiam non modo ipsum non agnoscere, sed etiam plurima proponere cum eadem omnino pugnantia, neque alio quam ad fidem ejus e Christianorum animis expungendam pertinentia (*Epist.* 186, n. 1). Opiniones suas perversas nonnullis scriptorum quorundam ecclesiasticorum, atque adeo ipsiusmet Augustini testimoniis adstruere moliebatur. Testatur Innocentius papa se librum illum evolvisse, in quo reperit multa blasphema, nihil quod placeret, nihil pene quod non penitus displiceret, a quovis damnandum atque calcandum, cui similia, nisi qui ista scripserat, nemo alter in mentem reciperet atque sentiret (*Epist.* 183, n. 5, inter Augustinianas). Hoc opere Pelagium epistolæ Hieronymi ad Ctesiphontem respondere conatum esse, arbitratur clarissimus scriptor Pelagianæ historiæ (*Henr. Noris, lib. 1 Historiæ Pelagianæ, cap. 6*).

Augustinus porro officii sui esse duxit, opus istud refellere, de quo etiam a Timasio et Jacobo interpellabatur. Hac de causa grandem librum *adversus Pelagii hæresim* (his enim verbis hoc ipso anno quadringentesimo decimo quinto utitur [*Epist.* 169, n. 13]) composuit; quem et dicavit illis adolescentibus, a quibus Pelagii scriptionem acceperat; ut videlicet, si quid adhuc pravæ doctrinæ eorum animis adhæresceret, id radicitus extirparet. Ibi tamen Pelagii nomine abstinuit, veritus ne hoc ille in sui contumeliam accipiens, medicis manibus sese præberet minus tractabilem (*Epist.* 186, n. 1); necnon facilius, ut ait sanctus Doctor, se existimans profuturum, si servata amicitia, adhuc ejus verecundiæ parceret, cujus litteris jam parcere non deberet (*Infra*, de Gestis Pelagii, n. 47). Atqui eum postea pœnituit, quod cum dolorem facere timeret, nihil sua illa moderatione contulerit, nisi ut tumorem augetet (*Ibid.*, n. 50). Hoc opus inscripsit de Natura et Gratia, quod ibi gratiam defendat, non quidem contra naturam, sed per quam natura et liberatur, et regitur (*Retract. lib. 2, cap. 42*). Ibidem Pelagii pronuntiatum illud, *Hominem posse esse sine peccato, et mandata Dei facile custodire, si velit*, condemnari ab Augustino, testatur Orosius (*Infra, Append. parte 2*). Veterum auctoritates a Pelagio adductæ examinantur; his etiam non prætermittis, quæ Xisti Romani pontificis et martyris nomine ab eo laudatæ fuerant. Necdum enim deprehenderat sanctus Doctor, illa ethnici cujusdam philosophi esse: quod postmodum ex epistolæ Hieronymi ad Ctesiphontem, ut putamus, lectione intellexit. Tandem ea diligentia ventilasse Pelagii librum dicitur, ut ad singulos apices responsa reddiderit (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 48*). Ipso anno quadringentesimo decimo quinto Hieronymum atque Orosium Augustiniani hujusce opusculi, tanquam inchoati quidem, nondum tamen absoluti, mentionem facere, alibi observamus (*Infra, Admonit. in librum de Natura et Gratia*). Augustinus Evodio, ut id exscribendum curaret, extemplo permisit (*Epist.* 169, n. 13). Id ipsum sequenti anno, cum ipsius Pelagii libro conjunctum, Joanni episcopo Jerosolymitano, ut inde istius hæresiarchæ mentem perspiceret, transmisit, rogans illum etiam ut utrumque ad Pelagium dirigeret (*Epist.* 179, nn. 5, 10). Similiter easdem illas disputationes anno quadringentesimo decimo sexto dedit ad Innocentium papam deferendas (*Epist.* 177, n. 6).

Quamvis autem non liceret Augustino revocare in dubium, quin scriptio illa sibi a Timasio et Jacobo tradita Pelagii esset; eam tamen sine cautione nunquam memorat, gnarus videlicet hunc esse eo ingenio, ut si non alia via sese expedire posset, illam inficiari minime dubitaret. Eam itaque Augustinus non citat in libro de Gratia et Peccato originali, in quo libro damnandas Pelagii opiniones ex operibus, quæ ille in sua ad Romanum antistitem epistola agnoscebat, ostendit; non vero ex iis quæ sibi vel antequam recognosci potuissent,

subrepta, vel etiam plane falsoque afficta querebatur : nam et similiter accepta eadem epistola Zosimus papa fidem nimis temere scriptis quibusdam Timasii atque Jacobi testimonio habitam dicit (*Infra, Append. parte 2*). In istos duos animum Julianus gerebat infensum, et adolescentes ex monachis dissolutos eosdem per injuriam vocitabat (*Infra, contra Julianum, lib. 2, n. 37*).

Hunc in annum referre visum est alteram Augustini lucubrationem contra Pelagianas quasdam ratiocinationes, comprehensas in chartula, quæ sic prænotata erat : *Definitiones, ut dicitur, Cælestii* (*Infra, de Perfectione justitiæ hominis, n. 1*). Hanc de Sicilia chartulam fratres quidam, id est, catholici attulerant : dederant autem Augustino Eutropius et Paulus episcopi, iidem illi qui non multo post appulsum Orosii in Africam, videlicet ante medium ipsum annum quadringentesimum decimum quintum, sancto Doctori commonitorium de diversis hæresibus obtulerunt (*Infra, Admonit. in librum de Perfectione justitiæ hominis*). Codicillus iste varia ratiocinia complectebatur, brevia illa et pressa, quæ eo pertinebant, ut statueretur, *Hominem hic sine peccato esse posse*. Cumque illis congesta erant de Scripturis testimonia, scilicet quædam quibus probaretur, uti auctor inquiebat, *præceptum esse homini ut absque peccato sit* : alia quibus ostendi volebat, *quod Dei mandata non modo impossibilia non sint, verum ne gravia quidem* : alia postremo quasi iis, quæ a Catholicis adversus Pelagianos proferri solerent, testimoniis contraria. Asserit Augustinus perbreves istas ratiocinationes ab Cælestii ingenio, quantum e scripto alio, cujus certissimus is auctor erat, conjectando licebat assequi, haudquaquam abhorrere. Easdem autem responsis et ipse perbrevis dissolvit, docens perfectionem plenitudinemque justitiæ illam, qua homo sine ullo prorsus peccato sit, nec sine gratia possibilem per vires naturæ, præsertim jam vitiatæ, nec unquam esse præsentis hujus vitæ. Attamen censet illis non nimis reluctandum, qui quosdam gratiæ divinæ auxilio vitam vixisse omnino inculpatam atque a peccato plane liberam affirmarent. Quod certe post canones adversus hanc opinionem in Carthaginensi concilio anni quadringentesimi decimi octavi sancitos non dixisset.

IX. Consessus Jerosolymis anno quadringentesimo decimo quinto a Joanne episcopo habitus, in quo cum Pelagio coram disputat Orosius. Pelagio Joannes plus æquo favens, Orosium paulo post insimulat blasphemix : quam ille criminationem scripto apologetico ab se propulsat. De Hieronymi dialogis contra Pelagianos.

Cum ex Africa hoc anno solvisset Paulus Orosius, in Palæstinam circiter medium eundem annum appulit. Is presbyter audita Augustini fama, ex ultimis Hispaniis ad eum discendi cupiditate venerat : quem ille ad Hieronymum, ut hunc de animæ origine consuleret, a se transmisit (*Epist. 169, n. 13*). Quemadmodum autem Augustinum debellandis Pelagianis occupatum reliquerat, ita Hieronymum reperit eidem quoque bello implicatum. Quando ergo Pelagius tantos tamque celebres in Ecclesia viros fecisse sibi adversarios jam noscebatur, quin occasione doctrinæ ipsius multum fuerit in Palæstina tumultuatum, dubitaverit nemo : nec aliunde profecto colloquium Jerosolymitanum, de quo hic agendum nobis est, ortum habuit : quod ut iniretur, operam dedisse institisseque videntur Jerosolymitanæ Ecclesiæ presbyteri. Initum autem fuit quadraginta et septem diebus ante præseniorum solemnitatem, hoc est, die julii vigesima nona aut trigesima (*Infra, Append. parte 2*). Siquidem omnia huc faciunt, ut festum illud non aliud existimemus fuisse, quam ecclesiæ Resurrectionis dedicationem quæ quotannis magno cum apparatu die decima tertia aut decima quarta septembris celebrabatur (*Nicephor. lib. 8, cap. 50, et Menolog. græc.*). Ventum est in disputationem præsentem Joanne Jerosolymorum episcopo, qui solus ex episcoporum ordine, quemadmodum ex Orosii relatione intelligere licet, isthic interfuit. Presbyterorum tantum erat consessus, in quibus numerabantur Orosius, Avitus, Vitalis ac Passerius. Aderat quoque ignotus quidam interpres, numero haud dubie adscribendus falsorum horumce fratrum, qui, teste Orosio, ex adverso latere consedebant. Præter hos omnes memoratur etiam Dominus ex duce. Hic ille Dominus, sicut et Passerius presbyter, multum sibi nominis tum in rebus quæ ad Deum, tum in his quæ ad sæculum spectant, fide sua atque experientia pepererant : qui quia et græce et latine sciebant, ab Jerosolymitanis sacerdotibus, ut consessui tanquam interpretes adessent, invitati fuerant, atque ab iisdem illuc adducti, ipsomet Joanne conveniente.

Inductus a presbyteris Orosius secessum Bethlehemiticum, ut Jerosolymam veniret, reliquit : ingressusque in locum conventus, jubente episcopo sedit. Verum id eo in conventu peccatum est, quod notarium, qui quæ gererentur in tabulas referret, nullum adhibuere. Orosium statim rogarunt universi, *ut si quid super hæresi, quam Pelagius et Cælestius contra Dei gratiam seminarant, in Africa gestum esse cognosceret, fideliter ac simpliciter indicaret*. Orosius igitur Cælestium a concilio Carthaginensi damnatum fuisse declaravit ; mentionemque libri de Natura et Gratia, quem hoc tempore commentabatur Augustinus, injecit. Unde intelligas, ab illo hunc ante non multos dies recessisse. Idem addidit, habere se in manibus epistolam, quam nuper in Siciliam miserat sanctus Episcopus (*Epist. 157*) ; quam et jussus recitare Orosius, paruit.

His actis Joannes Pelagium introduci postulavit : assensum est a consessoribus, tum propter Episcopi venerationem, tum propter refutationem Pelagii, quam pleniorē hinc fore atque utiliorē sperabant. Ingressum Pelagium omnes una voce interrogarunt, casne docuisset opiniones, quas confutasset Augustinus episcopus. Quibus ille confestim respondit in hæc verba : *Et quis est mihi Augustinus* (*Infra, Append. parte 2*) ? Qua responsione in

sanctum hunc episcopum, cujus ore Dominus toti Africæ sanitatem unitatis extincto Donatistarum schismate indulserat, usque adeo injuriosa, offensi quotquot aderant, eum non e conventu solum, sed etiam ex omni Ecclesia pellendam conclamarunt. Tum vero Joannes, quem extrudere debuisset, eum jussit sedere inter presbyteros, hominem laicum atque insuper in crimine hærescos deprehensum. Et præterea quo liberius injuriam Augustino illatam ipsi ignosceret, eandem in se recipere professus est: *Augustinus ego sum, inquit. Cui ab Orosio statim repositum: Si Augustini personam sumis, Augustini sequere sententiam (Infra, Append. parte 2).*

His ita gestis sciscitatus est Joannes, an quæ legerentur ex epistola Augustini, Pelagium peterent, an alium quempiam: simulque adjecit, si Pelagius impugnaretur, posse eos, quæ in illo reprehenderentur, declarare. Hic annuentibus reliquis, ita Orosius: *Pelagius mihi dixit, dicere se hominem posse esse sine peccato, et mandata Dei facile custodire, si velit. Ad quæ Pelagius universis audientibus respondit: Hoc et dixisse me, et dicere, negare non possum. Tunc Orosius: Hoc in Cælestio, inquit, Africana synodus detestata est: hoc Augustinus episcopus scriptis suis, sicut audistis, exhorruit; hoc in ipsius nunc Pelagii scriptis sua responsione condemnat (Id est, libro de Natura et Gratia): hoc et beatus Hieronymus, cujus eloquium universus Occidens, sicut ros in vellus, exspectat (multi enim jam hæretici cum dogmatibus suis ipso oppugnante suppositi sunt), in epistola sua, quam nuper ad Ctesiphontem edidit, condemnavit; similiter et in libro quem nunc scribit, collata in modum dialogi altercatione confutat. Joannes vero auribus ad hæc omnia obturatis, illos inducere conabatur, uti apud se judicem tanquam Jerosolymitanum antistitem, accusandi Pelagii actionem ipsi susciperent. Cui sæpius ab universis responsum: Nos accusatores hujus non sumus; sed quid fratres tui, patres nostri, senserint et decreverint super hac hæresi, quam nunc laicus vulgo prædicat, intimamus; ne Ecclesiam tuam præsertim, ad cujus sinum convolvavimus, te ignorante conturbet. Joannes interea, ut eos ad agendam accusatoris personam pelliceret, instare pergebat, docendi simulatione varia rationia in medium proferens, in quibus quædam esse, quæ ab Origene mutuatus esset, animadvertentibus complures. At unum hoc ab illis responsum tulit: Nos filii Ecclesiæ catholicæ sumus; non exigas a nobis, Pater, ut doctores super doctores esse audeamus, aut judices super judices. Patres quos universa per orbem Ecclesia probat, quorum communioni nos adhærere gaudemus, damnabilia hæc esse dogmata decreverunt: illis probantibus nos obedire dignum est.*

Pluribus adhuc disputare perseveravit Joannes: quid autem disputando dixerit, Orosius non exprimit. Volebat sane eundem Orosium, quasi is naturam hominis malam atque peccandi necessitati obnoxiam a Deo conditam esse diceret, perstringere. Idem ille vero antistes, quid coram se in Jerosolymitano conventu non pridem esset actum, rogatus in synodo Diospolitana, retulit inter alia, Pelagium acriter hæreseos ea de causa postulatum, quod diceret *quoniam potest homo, si voluerit, esse sine peccato. Et de hoc, inquit, interrogantibus nobis eum, respondit: Non dixi quoniam recepit natura hominis ut impeccabilis sit; sed dixi, quoniam qui voluerit pro propria salute laborare et agonizare, ut non peccet, et ambulet in præceptis Dei, habere eum hanc possibilitatem a Deo. Prosequitur Joannes: Tunc quibusdam susurrantibus et dicentibus, quod sine Dei gratia diceret Pelagius posse hominem perfici, id est, esse posse hominem sine peccato; culpans, inquit, super hoc etiam intuli, quia et apostolus Paulus multum laborans, sed non secundum suam virtutem, sed secundum gratiam Dei, dixit, « Amplius omnibus illis laboravi; non autem ego, sed gratia Dei mecum » (I Cor. xv, 10), etc., et alia multa similia diximus, inquit, de Scripturis sanctis (Infra, de Gestis Pelagii, n. 54). Cum autem iis quæ a Joanne dicebantur, nondum sibi satisfactum esse obstrependo significarent, tum Pelagius: Et ego, ait, sic credo: anathema sit, qui dicit absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum. Agnoscit ipsemet Orosius, Pelagium dixisse, *Posse hominem esse sine peccato, non sine adjutorio Dei. Inde subjunxisse episcopum, Si sine adjutorio Dei hoc hominem posse diceret, pessimum et damnabile erat. Cumque dehinc sciscitatus fuisset quidnam præterea Pelagio objectarent, anve Dei negarent auxilium; se Orosium illico respondisse, Anathema ei qui negat adjutorium Dei: ego certe non nego; præcipue cum e contrario in hæreticos confutarim (Infra, Append. parte 2).**

Orosius latine loquebatur, græce Joannes, sic ut neuter neutrum intelligeret, sed uterque opus haberet interpretis. Porro qui hasce partes obeundas susceperat, homo Orosio incognitus, nequaquam officium implebat suum. Enimvero alia alio, quam dicta fuerant, sensu reddebat; alia aliis dictis mutabat, denique nonnulla omittebat: atque ita responsiones Orosii plerasque omnes aut corrumpebat, aut supprimebat: qua tamen in re peritiam ejusmagis Orosius desiderat, quam fidem. Illius autem frustrationes Passerius et Avitus presbyteri, necnon Dominus ex duce animadvertentibus. Quapropter cum interprete tam parum commodo, tamque parum æquo judice uti se intelligeret Orosius, palam professus est, latinum esse hæreticum, se itidem latinum, hæresim denique latinis partibus magis notam ejusdem linguæ iudicibus reservandam: Joannem minus idoneum judicem videri, quod cum accusatorem ageret nemo, ipsemet sese ad iudicandum ingereret. Orosio suffragati complures libere testati sunt, non posse eundem et advocatum esse et judicem. Multis demum utroque citatis, Joannes ipse pronuntiavit, quosdam ad Innocentium Romanum pontificem cum epistolis destinandos, ut quidquid ille decerneret, universi iudicium ejus sequerentur: debere interim Pelagium silentium sibi impositum observare, adversarios autem ab insultatione ejus ceu convicti jam

confusique temperare. Huic sententiæ assensere omnes, gratisque Deo redditis, ac pace invicem data, ut eam certiore testimonio confirmarent, orationi se dederunt; solutusque postremo est totus conventus.

Exactis postea quadraginta septem diebus, cum primo Encæniorum die Orosius de more ad Joannem deducendum venisset, pro amica salutatione exceptus ab illo fuit hisce verbis: *Quare ad me venis, homo qui blasphemasti?* Ad quæ percussus Orosius, ac nullius criminis sibi conscius, illum rogavit, cujusmodi blasphemiam, quandonam ac quo teste prolatam sibi impingeret. *Ego te*, subjunxit Episcopus, *audivi dixisse quia nec cum Dei adjutorio possit esse homo sine peccato.* Hic Orosius presbyterorum aliorumque omnium qui tunc aderant, testem conscientiam appellans, se quidquam unquam dixisse hujusmodi pernegavit. Et certe si verbis istis in Jerosolymitano conventu fuisset usus, nequaquam Joannes commissurus erat, quin eum statim corripere, ac simul paterne admoneret, ne in posterum orationem adeo periculosam sibi pateretur excidere. Neque ullo pacto erat audiendus, cum post exactos totos quadraginta septem dies ejus blasphemiam eum accusaret, quam ab illo proferri non alius quisquam animadverterat: ita ut idem et accusator et judex esset ejus criminis, cujus unicum se testem posset allegare; tametsi homo latine ignarus, dicti latine prolati nequaquam pro teste idoneo habendus esset; nec ei quidquam aliud affirmare liceret, nisi ita se ex ore interpretis didicisse. Id quidem, postea forte corruptus, dixisse videtur interpretes, ac postulasse, ut sibi qui mendacio suo fidem facerent, testes præberent. Paret etiam, testimonio suo criminationem confirmasse Pelagium, quem illa haud dubie Orosii verba respiciunt: *Conabor exquirere, hi qui ita nos respondisse asserunt, qualiter ipsi interrogasse videantur, etc. Ait enim a nobis esse responsum (Infra, Append. parte 2), etc.*

Orosio satis non fuit, contra Joannis criminationem verbis reclamasse; sed insuper innocentiam suam stilo propugnare sibi necessarium duxit: gavisusque etiam est, oblatam sibi occasionem impietatis Pelagii in lucem proferendæ; ratus non sine divina providentia factum, ut hæreticorum procacitate malum jam æquo patientius toleratum detegere cogeretur, et simul non errorem modo impugnare, quod hactenus Aurelio Augustino, atque Hieronymo sufficere visum fuerat, sed ipsas quoque hæreticorum personas (*Ibid.*). Enimvero cernebat Pelagium ac Cœlestium hæresis suæ virus palam ubique spargere, necnon sacram sedem Ecclesiæ Jerosolymitanæ, in quam irrepserant, usque adeo tenere obsessam, ut potentiæ suæ terrore veros fideles, ne ad illam recurrerent, prohibere se posse confiderent: se ipsum vero, qui contra pugnaret, pelli ex Ecclesia, in cujus sinu aleretur fovereturque hæreticus, qui instar Goliath, famulos Dei ad pugnam jam diu provocaret, ignavam eis timiditatem exprobrans. Scriptum itaque in apologiæ formam vulgavit, quod sacerdotibus (hoc enim eos titulo, *beatissimi sacerdotes*, nunquam non compellat) inscripsit. Neque nos dubitaverimus, quin intelligendi sint Jerosolymitanæ Ecclesiæ presbyteri, in quibus et hi potissimum, qui colloquio interfuerant. Principio strictim totius colloquii ordinem narrat, ac Joannis accusationem diluit. Hinc occasione arrepta fusius sententiam suam explicandi, ac Pelagii, quem persæpe nominat, errorem impetendi, satis longam de impeccantia et de gratiæ adjutorio disputationem instituit, eamque non parum consentaneam menti et scriptis Hieronymi, cum quo de hac re quin contulerit, nulli dubitamus. Fatetur quidem illic hominem divina gratia adjutum vitam agere posse ab omni prorsus peccato puram, verum id nec factum unquam, nec futurum aliquando, contendit; nec enim eum hominis statum esse, in hac scilicet, qua vivit, corruptione.

Augustinus de oborta illa inter Joannem et Orosium discordia non tacet; et adversus hunc atque alios quosdam illum antistitem in Diospolitana synodo expostulasse memoriæ prodit (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 39*). Instante autem ipsa synodo Diospolitana, quoniam tunc statu essent res Pelagianorum apud Palæstinam, non ex Apologetico solo Orosii, sed ex Hieronymi quoque adversus eosdem Dialogis oportet discere, in quibus videlicet is ad *cunctas eorum questiunculas* hoc ipso tempore respondebat (*Hieron. præfat. ad Dialogos adversus Pelagianos*).

Dialogo igitur primo de hoc tractavit Hieronymus, quod a Pelagio scriptum audierat, *Posse hominem sine peccato esse, si velit, et facilia Dei esse præcepta.* Et id quidem Pelagius sic dictum volebat, ut subaudiretur, *cum Dei gratia*: sed Dei gratiam ad conditionis referebat beneficium, quia liberi arbitrii conditi sumus. Nec aliter ad singulas res quas gerimus, adesse Dei adjutorium consentiebat, nisi quod nobis *hæc semel dati liberi arbitrii gratia conservetur.* Præterea exstitisse aliquos reipsa sine peccato contendebat, ut Job, Zachariam et Elisabeth. Et e Scripturæ locis, quibus præcipitur ut homo non peccet, sitque perfectus, argumentabatur hunc in modum: *Aut possibilea Deus mandata dedit, aut impossibilea: si possibilea, in nostra est potestate ea facere si volumus; si impossibilea, nec in hoc rei sumus, si non facimus quod implere non possumus.* Tandem statuebat, hominem in hoc etiam corpore existentem posse cunctas habere virtutes. His autem confutatis Hieronymus ad examen vocat sententias aliquot de Pelagii libro, quem ille Capitulorum inscripserat: quarum et nonnullæ similiter in Orosii Apologia perstrictæ sunt, et pleræque Diospolitane postea iudicibus oblatae.

In secundo dialogo, qui Pelagianorum personam agit, objectat, *invidiam referri ad Deum, si tales homines condidit, ut oblivione, et ignorantia, et peccato carere non possint: neque dari posse testimonium Novi Testamenti, ubi error, et ignorantia, et impossibilitas mandati*

teneatur in crimine. Nam quod afferri soleret ex Apostolo, « Video aliam legem in membris « meis » (Rom. vii. 23), etc., ac similia, eum non ex sua persona hæc dicere, sed ex persona generis humani, quæ vitiis subjacet ob carnis fragilitatem, ex persona peccatoris. Illa quoque Danielis verba, « Peccavimus, inique egimus » (Dan. iii, 29), etc., sic accipienda, ut et Daniel, et omnes Prophetæ, non pro se, qui sancti erant, sed ex persona populi sint locuti.

In tertio dialogo contendit rursus Pelagianista, et naturam accusari, et culpam referri ad Deum, et liberum arbitrium tolli, nisi fateamur, hominem Baptismo Christi semel justificatum posse in sempiternum justitiam custodire, ac per hoc omne vitare peccatum. Joviniani jam damnatum errorem hic suscitari, queritur Hieronymus : qui etiam præfatione admonuit, illud esse Origenis dogma : Impossibile esse, humanam a principio usque ad mortem non peccare naturam ; et rursus esse possibile, cum se aliquis ad meliora converterit, ad tantam fortitudinem pervenire, ut ultra peccare non possit. Denique capitula duo ex scriptis Pelagii ad viduam, pharisaicæ superbicæ tumorem referentia, perstringuntur. Atque hinc sensim sermo delabitur ad quæstionem de originali peccato : sed eam ab Augustino egregie tractatam recordatur Hieronymus, ac dialogum claudit in hæc verba : *Scriptis dudum vir sanctus et eloquens episcopus Augustinus ad Marcellinum, qui postea sub invidia tyrannidis Heraclianæ ab hæreticis innocens cæsus est, duos libros de infantibus baptizandis contra hæresim vestram, etc. Unde supersedendum huic labori censeo, ne dicatur mihi illud Horatii, In silvam ne ligna feras. Aut enim eadem dicemus ex superfluo ; aut si nova voluerimus dicere, a clarissimo ingenio occupata sunt meliora* (*Infra, Append. parte 2*).

Adversarios hic nominatim appellare noluit, ut ea ratione omnibus probaret, se non odisse homines, sed errores ; neque aliquorum infamiam quærere, sed errantium dolere vicem (*Hieron. præfat. ad Dialogos adversus Pelagianos*). Itaque Pelagii nomen a præfatione operis, ubi nunc in excusis legitur, omnino removendum ; cum illud nec eo loci habuerit unquam vetus codex noster Corbeiensis. Opus Diospolitanam synodum, cujus in eo nulla fit mentio, exiguo tempore præcessit : quandoquidem apud conventum Jerosolymis in fine julii anni quadringentesimi decimi quinti habitum, Orosius Hieronymum eidem conscribendo operi per id temporis incumbere testabatur.

X. Pelagius ab Herote et Lazaro accusatus perducitur ad Diospolitanæ synodi judicium : illo judicio damnatur Pelagiana hæresis, hæresiarcha ipse Pelagius absolvitur.

Joannis Jerosolymitani adversus Orosium criminatio, sicut et ipsius Orosii Apologia, qua is episcopum illum verbis tractabat asperioribus, necnon societatem cum Pelagio, nisi resipisceret, habere se nolle renuntiabat (*Orosius, in fine Apologetici*), nequaquam poterant eas turbas non excitare, quibus quidquid pactum decretumque in conventu Jerosolymitano fuerat, de silentio videlicet atque induciis utrinque servandis, quoad Romanus pontifex causam dijudicasset, convelleretur. Nihil igitur mirum, si Pelagium hæresis nomine apud Palæstinos antistites haud ita multo post denuntiatum reperiamus. Ejus accusatores fuerunt Heros et Lazarus, Galli episcopi, hic Aquensis, Arelatensis ille, sed suis tunc sedibus pariter pulsus. Hos Zosimus papa, quo tempore Pelagii ac Cælestii contra eosdem calumniis fallendum sese præbebat, durissime prorsus habuit. At Prosper in Chronico ad annum quadringentesimum duodecesimum Herotem virum sanctum appellat, B. Martini discipulum, qui, ait, cum Arelatensi oppido episcopus præsideret, a populo ipsius civitatis, insons, et nullis insimulationibus obnoxius, pulsus est. Ex ipso autem socium ejus Lazarum, cujus remansit obscurior memoria, discere nos oportere dicit Baronius : quia quos calumnia par involvit, eosdem decorasse æqualem virtutem putandum sit ; cum non nisi bonos consueverint odisse mali, et hæretici vexasse Catholicos (*Baronius, ad annum 417*). Eisdem sane Augustinus sanctos fratres et coepiscopos, ac rursus alio loco bonos fratres vocat. Et fatetur quidem aliquam de illis apud Diospolitanum concilium habitam a Joanne Jerosolymitano quærimoniam : sed illam ad eorum præjudicium nihil valere, neque ullius momenti visam esse patribus concilii, defendit (*Infra, de Gestis Pelagii, nn. 2, 53, 39*). Idem a præsulibus concilii Carthaginensis sancti fratres et consacerdotes nominantur (*Epist. 175, n. 1, inter Augustinianas*).

Quid porro in causa fuerit, cur illi duo Galli episcopi anno quadringentesimo decimo quinto versarentur in Palæstina, curve tam acriter in Pelagium insurgerent, ignoramus : nisi quod scribit Augustinus, eos perversa doctrina, quam ejus in disputationibus deprehenderant, offensos fuisse (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 53*). Errores illi in libellum retulerunt, ex Pelagii et Cælestii libris collectos, sed redactos tamen, ut fatebantur, in compendium, eo quod locos integros excerpere sibi non licuisset (*Ibid., n. 29*). His adjecere tum eos articulos, quorum causa damnatus a concilio Carthaginensi fuerat Cælestius, tum etiam illos quos Hilarius e Sicilia ad Augustinum miserat. Scriptum idiomate latino (*Ibid., n. 2*) huncce libellum obtulere Eulogio (*Ibid., n. 9*), quem antistitem aliis tredecim Diospolitanæ synodi episcopis, ipsimet etiam Joanni Jerosolymitano semper præponit Augustinus. Atque inde est, quod episcopus Cæsareæ ac totius provinciæ Palæstinæ metropolitanus fuisse merito censeatur. Res ad concilium Palæstinum, quo id nomine Augustinus vocitat, delata est : quin vero idem concilium fuerit, quod apud Diospolim urbem Palæstinæ, in Scripturis Lyddæ vocabulo cognitam (*Act. ix, 32*), habitum esse scribit Hieronymus (*Epist. 202, n. 2, inter Augustinianas*), nemo ambigit. Docet revelationis reliquiarum Stephani martyris historia, quo tempore illæ relectæ sunt, nimirum circiter diem vigesimam decembris anni quadringentesimi decimi quinti, Joannem ejus rei nuntium Lyddæ seu Diospoli, ubi concilio intererat, accepisse (*Lu-*

cianus, Epist. de Revelatione corporis Stephani martyris, in Appendice tomii 7). Idem enim decima octava die nondum ad concilium profectus adhuc erat Jerosolymis, quo memorata beati Protomartyris ossa die vigesima quinta vel vigesima sexta (nam variant codicum lectiones) transtulit. Quapropter commodius quam vigesima vel circiter assignari concilium non potest.

Huic autem præsentem fuere episcopi quatuordecim, videlicet Eulogius, Joannes, Ammonianus, Porphyrius, Eutonium, Porphyrius alius, Fidus, Zoninus, Zoboennus, Nymphidius, Chromatius, Jovinus, Eleutherius, et Clematius (*Infra, contra Julianum, lib. 1, nn. 19, 32*). Quin Eulogius ac Joannes, alter Cæsareæ, alter Jerosolymis, sederint, non dubitatur. Autumant similiter e Porphyriis duobus alterutrum celebrem illum Gazæ antistitem esse, qui anno tantum quadringentesimo vigesimo diem obiit. In historia prædictæ translationis legere est, Joannem ad eam peragendam assumpsisse secum alios duos episcopos, Eutonium seu Hestonium Sebastensem, et Eleutherium Jerichontinum. Ephesinæ synodo adfuit Fidus, episcopus Joppensis. Jovinum autem illum credere forsau liceat, quem Palladius ante annum quadringentesimum vigesimum ad Ascalonis episcopatum cooptatum fuisse tradit. Nec etiam alius forte Zoboennus fuit ab illo hujus nominis, qui dicitur apud Sozomenum Eleutheropolis antistes, quique Turboni, a quo circiter annum trecentessimum octogesimum sextum sedes istius loci tenebatur, potuit succedere.

Pelagius præsentem se concilio stitit: Heros autem ac Lazarus eo venire, propter gravem alterius ægritudinem, non potuerunt (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 2*). Aberat similiter Orosius: nec omnino quisquam aderat, qui partes actoris obiret in Pelagium, ut et pravum ejus sensum aperiret, et eum ad explicandam mentem adigeret, ac demum si quid esset in ejus doctrina ambiguitatis, distingueret. Id sane mirum videatur, nec sine occulta quadam conspiratione factum, quam tametsi Augustinus ignorare non potuerit, tamen memoriæ tradendam non putavit. Vidimus certe quam infensum se adversariis Pelagii declaraverit Jerosolymæ civitatis episcopus: quod quidem et eventus funestos, uti videbimus, peperit, et in ipsa quoque synodo jam erupit. Joannes enim ab episcopis rogatus, ea quæ præsentem se in conventu Jerosolymitano gesta fuerant exponeret; orationem, quæ ex parte ab Augustino refertur, habuit, qua non modo Christi gratiam admitti a Pelagio contendebat, verum etiam in Herodem et Lazarum, in Orosium, et in quosdam alios invehebatur (*Ibid., n. 37*).

Pelagius vero Joannis præsidio et favore non contentus, ut existimationem suam apud judices amplificaret, complures sanctissimos viros sibi junctos amicitia jactitavit, multasque antistitem, a quibus eximie prædicabatur, protulit epistolas. Harum nonnullas curavit in synodo recitari, in quibus et Augustini una fuit (*Ibid., n. 51*).

Atqui tandem aliquando necesse fuit legi libellum, in quo Heros et Lazarus sententias Pelagii perscripserant. Interpretis opera utebantur judices latinæ dictionis ignari; at Pelagius ad sibi objecta responsiones eloquio græco reddebat (*Ibid., nn. 3, 2*). In his quæ de libello recitata sunt, et objecta Pelagio, illud est primum, quod in libro suo quodam scribit (*Lib. Capitulum. Vide Append. parte 2*), *Non posse esse sine peccato, nisi qui legis scientiam habuerit* (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 4*). Quo recitato Synodus dixit: *Tu hoc edidisti, Pelagi? At ille respondit: Ego quidem dixi, sed non sicut illi intelligunt: non dixi non posse peccare qui scientiam legis habuerit; sed adjuvari per legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est, « Legem in adjutorium dedit illis. »* Hoc audito Synodus dixit: *Non sunt aliena ab Ecclesia, quæ dicta sunt a Pelagio.*

Adjecit episcopalis Synodus, et ait: *Legatur et aliud capitulum. Et lectum est in eodem libro suo posuisse Pelagium, Omnes voluntate propria regi. Quo lecto Pelagius respondit: Et hoc dixi propter liberum arbitrium, cui Deus adjutor est eligenti bona; homo vero peccans, ipse in culpa est, quasi liberi arbitrii. Quo audito episcopi dixerunt: Neque hoc alienum est ab ecclesiastica doctrina* (*Ibid., n. 5*).

Item recitatum est, quod in libro suo Pelagius posuit, *In die judicii iniquis et peccatoribus non esse parcendum, sed æternis eos ignibus exurendos. Respondit Pelagius: Hoc secundum Evangelium dixi, ubi dicitur de peccatoribus, « Illi ibunt in supplicium æternum; justis autem in vitam æternam: » et si quis aliter credit, Origenista est. Synodus dixit: Alienum non est ab Ecclesia* (*Ibid., nn. 9, 10*).

Objectum est et illud Pelagio, tanquam in suo libro scripserit, *Malum nec in cogitationem venire. Respondit: Hoc non ita posuimus; sed diximus, debere studere christianum, ne male cogitet. Episcopi approbarunt* (*Ibid., n. 12*).

Recitatum est et aliud, quod in suo libello scripsit, *Regnum cælorum etiam in Veteri Testamento promissum. Ad quod Pelagius: Hoc et per Scripturas probari possibile est; hæretici autem in injuriam Veteris Testamenti hoc negant. Ego vero Scripturarum auctoritatem secutus dixi, quoniam in propheta Daniele scriptum est: « Et accipient sancti regnum Altissimi. » Qua ejus accepta responsione, Synodus dixit: Neque hoc alienum est a fide ecclesiastica* (*Ibid., n. 13*).

Post hæc objectum est, quod Pelagius in eodem libro scripserit suo, *Posse hominem si velit, esse sine peccato: et quod scribens ad viduam adulatorie dixerit, Inveniat apud te pietas, quæ nusquam invenit, locum: inveniat ubique peregrina in te sedem justitia: veritas quam jam nemo cognoscit, domestica tibi et amica fiat; et lex Dei quæ ab omnibus prope hominibus contemnitur, a te sola honoretur. Et iterum ad ipsam: O te felicem et beatam, si justitia, quæ in cælo tantum esse credenda est, apud te solam inveniatur in terris! Et in alio ad ipsam libro, post orationem Domini et Salvatoris nostri, docens quemadmodum debeant sancti orare, ait:*

Ille ad Deum digne elevat manus, ille orationem bona conscientia effundit, qui potest dicere, Tu nosti, Domine, quam sanctæ et innocentes et mundæ sint ab omni molestia et iniquitate et rapina, quas ad te extendo manus; quemadmodum justa et munda labia, et ab omni mendacio libera, quibus offero tibi deprecationem, ut mihi miserearis. Ad hoc Pelagius respondens ait: Posse quidem hominem sine peccato esse et Dei mandata custodire, si velit, diximus; hanc enim possibilitatem Deus illi dedit: non autem diximus, quod inveniatur aliquis ab infantia usque ad senectam qui nunquam peccaverit; sed quoniam a peccatis conversus, proprio labore et Dei gratia possit esse sine peccato; nec per hoc tamen in posterum inconversibilis. Reliqua vero quæ subjecerunt, neque in libris nostris sunt, neque talia unquam diximus. His auditis Synodus dixit: Quoniam negas te talia scripsisse, anathematizas illos qui sic tenent? Pelagius respondit: Anathematizo quasi stultos, non quasi hæreticos; siquidem non est dogma. Deinde judicaverunt episcopi dicentes: Nunc quoniam propria voce anathematizavit Pelagius incertum stultiloquium, recte respondens, hominem cum adjutorio Dei et gratia posse esse sine peccato, respondeat et ad alia capitula (Infra, de Gestis Pelagii, n. 16).

Tum objecta sunt Pelagio, quæ in doctrina Cælestii discipuli ejus referuntur inventa. Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit et non genus humanum. Quoniam Lex sic mittit ad regnum, quemadmodum Evangelium. Quoniam ante adventum Christi fuerunt homines sine peccato. Quoniam infantes nuper nati in illo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem. Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat. Hæc ita objecta sunt, ut etiam apud Carthaginem ab Aurelio et ab aliis cum ipso episcopis dicerentur audita atque damnata. Deinde objecta et alia quædam capitula, commemoratione nominis Augustini interposita, quæ ipsi de Sicilia missa fuerant, cum ibi fratres catholici hujusmodi quæstionibus turbarentur, quibus per librum ad Hilarium scriptum idem ipse responderat. Ista sunt autem: *Posse hominem sine peccato, si velit, esse. Infantes, etsi non baptizentur, habere vitam æternam. Divites baptizatos, nisi omnibus abrenuntient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, neque regnum Dei posse eos habere. Ad hæc sibi objecta Pelagius ita respondit: De posse quidem hominem sine peccato esse, dictum est superius: de eo autem quod fuerint ante adventum Domini homines sine peccato, dicimus et nos, quoniam ante adventum Christi vixerunt quidam sancte et juste, secundum Scripturarum sanctarum traditionem. Reliqua vero et secundum ipsorum testimonium a me dicta non sunt, pro quibus ego satisfacere non debeo: sed tamen ad satisfactionem sanctæ Synodi, anathematizo illos qui sic tenent, aut aliquando tenuerunt. Post hanc ejus responsionem Synodus dixit: Ad hæc prædicta capitula sufficienter et recte satisfacit præsens Pelagius, anathematizans ea quæ non erant ejus (Ibid., nn. 23, 24).*

Objectum est Pelagio, quod diceret, *Ecclesiam hic esse sine macula et ruga. Ad hoc respondit: Dictum est a nobis, sed ita quoniam lavacro ab omni macula et ruga purgatur Ecclesia, quam velit ita Dominus permanere. Ad quod Synodus dixit: Hoc et nobis placet (Ibid., nn. 27, 28).*

Deinde objecta sunt de libro Cælestii, quid in unoquoque capitulo confineatur, magis secundum sensum, quam secundum verba: quæ quidem ille latius exsequitur; sed tunc subjicere omnia, qui libellum adversus Pelagium dederunt, se non potuisse dixerunt. Ergo in primo capitulo libri Cælestii hoc scriptum esse posuerunt: *Quoniam plus facimus, quam in Lege et Evangelio jussum est. Ad quod Pelagius respondit: Hoc quasi nostrum posuerunt; dictum est vero a nobis secundum Apostolum de virginitate, de qua Paulus dicit, « Præceptum Domini non habeo. » Synodus dixit: Hoc et Ecclesia recipit (Ibid., n. 29).*

Hinc objiciuntur Pelagio alia Cælestii capitula capitalia. In tertio capitulo scripsisse Cælestium, *Gratiam Dei et adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege ac doctrina. Et iterum, Dei gratiam secundum merita nostra dari; quia si peccatoribus illam det, videtur esse iniquus: et his verbis intulisse, Propterea et ipsa gratia in mea voluntate posita est, sive dignus fuerim, sive indignus. Si enim per gratiam omnia facimus; quando vincimur a peccato, non nos vincimur, sed Dei gratia, quæ voluit nos adjuvare omni modo, et non potuit. Et iterum ait: Si gratia Dei est, quando vincimus peccata; ergo ipsa est in culpa, quando a peccato vincimur, quia omnino custodire nos aut non potuit, aut noluit. Ad ista Pelagius respondit: Hæc utrum Cælestii sint, ipsi viderint qui dicunt ea Cælestii esse; ego vero nunquam sic tenui, sed anathematizo qui sic tenet. Synodus dixit: Recipit te sancta Synodus ita verba reprobata condemnantem (Ibid., n. 30).*

Cum de quinto capitulo libri Cælestii Pelagio fuisset objectum quod *Affirment unumquemque hominem omnes virtutes posse habere et gratias; et auferant diversitatem gratiarum, quam Apostolus docet: Pelagius respondit, Dictum est a nobis, sed maligne et imperite reprehenderunt: non enim auferimus gratiarum diversitatem; sed dicimus donare Deum ei, qui fuerit dignus accipere, omnes gratias, sicut Paulo apostolo donavit. Ad hoc Synodus dixit: Consequenter et ecclesiastico sensu et ipse sensisti de dono gratiarum, quæ in sancto Apostolo continentur (Ibid., n. 32).*

In sexto capitulo Cælestii libri positum objectum est, *Filios Dei non posse vocari, nisi omni modo absque peccato fuerint effecti. Unde secundum ipsum dictum est, neque apostolum Paulum esse filium Dei, qui dixit, Non quod jam acceperim, aut quod jam perfectus sim. In septimo capitulo, Oblivionem et ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem. In decimo capitulo, Non esse liberum arbitrium, si*

Dei indigeat auxilio; quoniam in propria voluntate habet unusquisque aut facere aliquid, aut non facere. In duodecimo capitulo, Victoriā nostrā non ex Dei esse adiutorio, sed ex libero arbitrio. Quod inferre dictus est his verbis: Nostra est victoria, quoniam propria voluntate arma suscepimus; sicut e contrario nostrum est, quando vincimur, quoniam armari propria voluntate contempsimus. Et de apostolo Petro posuit testimonium, divinæ nos esse consortes naturæ. Et syllogismum facere dicitur, Quoniam si anima non potest esse sine peccato, ergo et Deus subjacet peccato, cujus pars, hoc est, anima, peccato obnoxia est. In tertio decimo capitulo dicit: Quoniam pœnitentibus venia non datur secundum gratiam et misericordiam Dei, sed secundum merita et laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia. His recitatis Synodus dixit: Quid ad hæc quæ lecta sunt capitula dicit præsens Pelagius monachus? Hoc enim reprobatur sancta Synodus, et sancta Dei catholica Ecclesia. Pelagius respondit: Iterum dico, quia hæc et secundum ipsorum testimonium non sunt mea; pro quibus, ut dixi, satisfactionem non debeo: quæ vero mea esse confessus sum, hæc recta esse affirmo: quæ autem dixi non esse mea, secundum iudicium sanctæ Ecclesiæ reprobō, anathema dicens omni contravenienti et contradicenti sanctæ catholice Ecclesiæ doctrinis. Ego enim in unius substantiæ Trinitatem credo, et omnia secundum doctrinam sanctæ catholice Ecclesiæ: si quis vero aliena ab hac sapit, anathema sit (Infra, de Gestis Pelagii, nn. 42, 43). Synodus dixit: Nunc quoniam satisfactum est nobis prosecutionibus præsentis Pelagii monachi, qui quidem piis doctrinis consentit, contraria vero Ecclesiæ fidei reprobatur et anathematizatur, communionis ecclesiasticæ eum esse et catholice confitemur (Ibid., n. 44).

Atque hoc pacto terminatus est ille conventus, quem Hieronymus miserabilem synodum Diospolitānam vocat (*Epist. 202, n. 2, inter Augustinianas*), in ea procul dubio nihil aliud considerans, nisi offensionem bene multorum ex imperitioribus, qui rem ipsam penitus cum penetrare non valerent, hoc unum erant observaturi, eum scilicet qui hæreseos postulatus fuerat, ab orientalibus episcopis pro catholico admissum. Et reipsa non sibi defuit Pelagius, quin inde partibus suis commodum atque auctoritatem accerseret, opiniones suas episcopis quatuordecim approbatas prædicaret, demum adversarios suos jactitaret pudore suffusos (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 54*). Attamen id non prohibuit quominus de hoc concilio nunquam non in meliorem partem Augustinus iudicaverit. Patres synodi pios appellat iudices et catholicos; qui nunquam Pelagium, nisi damnasset errores suos, insontem declarassent (*Ibid., n. 4; contra Julianum, lib. 1, n. 19*). Quocirca ipso quidem quantum ad conspectum hominum attinet, velut absoluto hæresiarcha, omnia tamen illa dogmata quibus hæresis proserpebat, damnata palam fuisse asserit (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 58; contra Julianum, lib. 2, n. 34*). Hinc quatuordecim illis antistites contra Julianum doctrinæ catholice testes citat (*Infra, contra Julianum, lib. 1, n. 19*). Addit præterea, Pelagianam hæresim tunc Pelagii lingua, tanquam prostrati gladio detruncatam omnino cecidisse (*Contra eundem, lib. 3, n. 4*), quando eam ipse suæ damnationis timore damnavit: et illum absolutionem suam fallendo furatum esse (*Infra, de Peccato originali, n. 15*); aut verius, nequaquam absolutum Pelagium, sed id quod ore tenere se professus est (*Ibid., n. 17; et in tomo 5, fragmento 1, n. 5*). Innocentius papa illius concilii iudicium neque culpā, neque rursus approbare se posse, declaravit (*Infra, Append. parte 2*). Prosper vero de eo non aliter atque Augustinus loquitur: idem tamen agnoscit exhibitam Pelagio indulgentiam, quæ justos limites nonnihil excedere videretur (*Ibid.*).

XI. *Pelagius hæresis suæ post Diospolitānam synodum retinentissimus, varias scriptiones anno quadringentesimo decimo sexto pervulgat. Eandem hæresim adversus Augustini et Hieronymi dissertationes tutatur Theodorus Mopsuestenus. Pelagiani cujusdam Romæ blasphemia.*

Quantumlibet adjumentum speraret Pelagius sibi accessurum ex Diospolitano iudicio, tamen ejus acta, quæ publica fieri ejus intererat (*Epist. 183, n. 3, inter Augustinianas*), siquidem illis vere purgatus fuisset, in lucem edere, atque ad Romanum pontificem aliosque primarios antistites transmittere adeo non maturavit, ut etiam, quoad potuit, ne vulgarentur, moram injecerit (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 55*). Eorundem publicationem prævertit epistola vanitatis plenissima, quam passim disseminari omni studio curabat. Hac jactitabat inter alia, id quod dixerat, *Posse hominem sine peccato esse, et Dei mandata facile custodire, si velit*, quatuordecim episcoporum sententia comprobatum: *Quæ sententia, inquit ille, contradictionis os confusione perfudit et omnem in malum conspirantem societatem ab invicem separavit* (*Ibid., n. 54*). Sicque divina gratia, quam in Synodo confiteri coactus fuerat, silentio prætermissa, restabat, ut sola gloriaretur velut victrix humana superbia. Addebat hic et vocem istam, *facile*; cujus mentio nulla in Synodi gestis: quippe nescimus quo pacto contigerat, ut eam, etsi Pelagii maxime illa esset, suo in libello Heros et Lazarus prorsus omitterent. Et certe quidquid super ea quæstione in Synodo dictum fuerat, id omnino repugnabat fictitiæ isti facilitati, imo et eam verbis conceptis excludebat. Rescribebat hac epistola Pelagius cuidam presbytero ex amicis, a quo benigne admonitus fuerat, caveret ne quis per ejus occasionem sese a corpore Ecclesiæ separaret.

Chartulam quoque tunc pervulgavit apologeticam, in qua scilicet gestorum Palæstinarum auctoritate pro defensione contra adversarios utebatur (*Ibid., nn. 1, 57*). Illic enim ad Gallorum episcoporum se objecta respondisse, seque omnino purgatum esse venditabat (*Epist. 179, 7*). At gestorum veritatem ab eo in quibusdam obscuratam et corruptam fuisse, Augustinus demonstrat (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 57*). Pelagius ipsi Augustino per Charum

quemdam, civem quidem Hipponensem, orientalem autem diaconum, memoratam defensionis suæ chartulam misit, nullis adjunctis tamen ad ipsum litteris (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 1*). Quocirca sapientissimus Antistes, cum animi sui in illius purgationem cogitata scripto explicare peroptaret, quippe qui statim iudicavit, Pelagium, eo tantum quod suis responsis orthodoxas opiniones præ se tulisset, a Palæstina synodo absolutum; id tamen exsequi auctoritate scriptionis, quæ vel negari poterat, vel ab autographo discrepans inveniri, non est ausus. Pelagii scriptionem illam idem Augustinus in litteris Innocentio papæ hoc anno quadringentesimo decimo sexto directis (*Epist. 177, n. 15*), simulque epistolam ad Pelagium (quæ hactenus desideratur) a se hac occasione scriptam commemorat.

His etiam temporibus suos de libero arbitrio libros Pelagius in lucem emisit. Quippe illos composuit post Diospolitana synodum (*Epist. 186, n. 34*), de cuius gestis gloriabatur in iisdem libris; et non multo ante epistolam, quam idem sub anni quadringentesimi decimi septimi exordium ad Romanum pontificem Innocentium scripsit. In illa prædictum opus, tanquam certum fidei suæ testimonium laudabat. *Legant etiam, inquiebat ipse, recens meum opusculum, quod pro libero nuper arbitrio edere compulsus sumus; et agnoscent quam inique nos negatione gratiæ infamare gestierint, qui per totum pene ipsius textum operis perfecte atque integre et liberum arbitrium confitemur et gratiam (Infra, de Gratia Christi, n. 45)*. Verumtamen liquido apparebat, nihil eum aliud sentire de gratiæ auxilio, quam id quod in Palæstino concilio damnasse videbatur: quemadmodum Augustinus ostendit allatis indidem variis locis, quorum uno quodam totum dogma Pelagii omnino diligenter expressum continetur (*Ibid., n. 6*). Quidquid vero ibi pro gratia videbatur dicere, id omne ad naturam et legem referri nullo negotio poterat: ita ut ipsas quoque orationes ad nihil aliud adhibendas opinaretur, nisi ut nobis doctrina divina revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis; ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione et actione perficiat (*Ibid., n. 45*). Et existimari poterat, auxilium gratiæ tanquam ex abundantia concedi velle, cum illic *ideo dari hominibus diceret, ut quod facere per liberum jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam (Epist. 186, n. 35)*.

Opus hoc Pelagius partitus fuerat in quatuor libros, quorum editione occurrebat dialogis Hieronymi (*Infra, de Gratia Christi, n. 45*). Nam de his dialogis ad Augustinum Julianus: *De quo opere, inquit, tu dicis Pelagium Scripturarum ab eo oppressum molibus, arbitrium liberum vindicare non posse. Verum illi operi a catholico viro, qui pulsatus fuerat, obvium est (Infra, Operis imperf. contra Julianum lib. 4, cap. 88)*. At Hieronymus epistolam suam, eam forte quæ ad Ctesiphontem est, iisdem libris petitam a Pelagio dicit: *Tamen multum egimus, ut dum epistolæ meæ respondere conatur, apertius se proderet, et blasphemias suas omnibus patefaceret. Additque, Quidquid enim in illa miserabili synodo Diospolitana, dixisse se denegat, in hoc opere profitetur (Epist. 202, n. 2, inter Augustinianas)*. Ubi jam eos libros, quorum auctorem cum Pelagio Anianum superius indicaverat, illi magis qui res et cogitata sua blasphema, quam huic qui stilum et verborum suorum nœnias, ad eos conficiendos contulisset, merito jure assignat. De istis Pelagii libris constat Augustinum, nisi post accepta synodi Diospolitanae gesta, nihil comperisse (*Infra, de Peccato originali, n. 15*): sed eosdem tamen ad Augustinum prius, et posterius ad Hieronymum pervenisse liquet (*Epist. 202, n. 2*).

Horum porro SS. Doctorum contra Pelagianam hæresim opuscula non ita longo post tempore vidit Theodorus Mopsuestiæ in Cilicia episcopus, cui nimirum ejusdem hæresis progenitori aut magistro inter cæteros præcipuo Pelagiani collabentium rerum suarum statum denuntiari haud dubie maturarunt (*Infra, Append. parte 2*). Iste igitur ut laboranti hæresi subsidio veniret, libros quinque adversus originalis peccati assertores condidit (*Photius, biblioth. cod. 177*). Ibi hujus doctrinæ auctorem ex Occidente oriundum, sed in Oriente tum versantem, libros de recens ab se excogitata hæresi (sic enim ipse loquitur) compositos emisisse narrat, ab eoque integras Ecclesias iisdem illius opinionibus imbutas. Haram hunc a Theodoro appellari, apud Photium legimus, corrupto scilicet nomine Hieronymi, in quem unum referri valent adjunctæ ibidem contra fictitiæ illius hæreseos auctorem calumniæ: alia scilicet de conficto per eum quinto Evangelio (*Infra, Operis imperf. contra Julianum lib. 4, cap. 88*); quia is Evangelii cujusdam Nazarenis usitati meminerat in Dialogorum opere: alia de rejecta Veteris Testamenti versione Septuaginta interpretum, ab eo qui hebraicæ linguæ minime a puero assuetus, neque aliis ad discendum Scripturarum sensum magistris nisi Hebræis quibusdam abjectæ sortis usus, propriam sibi editionem cudere aggressus esset.

Sectæ vero illius, ait ex Theodoro Photius, summa capita hæc fere sunt: Homines natura, non voluntate peccare: natura, inquam, non ea qua præditus ab initio conditusque est Adam; eam enim bonam et bonum Dei opus esse asserunt, sed ea quam post peccatum adeptus sit, quando per prævaricationem atque peccatum, malam pro bona, mortalemque pro immortali commutavit. Hac quippe ratione natura quoque improbos effectos, etc. Alterum deinde caput ex illo deductum, Infantes, tametsi recens natos, peccati immunes non esse, cum ob Adæ prævaricationem natura in peccatis constituta ad omnes ejus posteros peccatrix, ut ipsi loquuntur, natura propagetur.... Sanctum ad hæc Baptisma sacrique corporis communionem in peccatorum remissionem etiam ipsis infantibus collata hæc præbere, etc. Neminem præterea mortalium esse justum. Quartum, ne Christum quidem Deum, assumpta nimirum peccatis infecta natura, sceleris purum esse, etc. Quintum, Matrimonium vel certe congregandi cupiditatem, et seminis missionem, omniaque similia, quibus successione genus humanum propagatur, asserunt esse operu per-

versæ naturæ, in quam per peccatum lapsus Adam, naturæ mox vitio malorum omnium examen in se suscepit. Quinti hujus capituli calumniam ipsene Theodorus primus commentus fuerit, haud facile dixerimus: eam Augustinus cum postea audisset Pelagianos intentare Catholicis, ab his depellendam suscepit opere de Nuptiis et Concupiscentia. Alteram similiter quarti capituli non semel in suis contra Julianum libris diluere compulsus est (*Infra, contra Julianum, lib. 5, n. 51; Operis imperf. contra eundem lib. 4, capp. 76, 87*). Aliquot ex istis Theodori libris excerpta cum afferret Mercator, hoc titulo prænотavit: *Theodori Mopsuesteni episcopi de secundo codice libri quarti, folio decimo, contra sanctum Augustinum defendentem originale peccatum, et Adam per transgressionem mortalem factum catholice disserentem.*

Haud multo post vulgatam synodi Diospolitanae famam eum Augustinus sermonem habuit, cujus in fragmento, quod etiamnum superest, de Pelagii absoluteione disserit in hæc verba: *Illum nemo dicat absolutum esse ab episcopis: absoluta est, sed confessio, quasi correctio ipsa est absoluta. Quia ea quæ dixit ante episcopos, catholica videbantur: quæ autem scripsit in libris suis, episcopi qui absolverunt, nescierunt; et forsitan correctus est. Desperare enim de homine non debemus, qui forte fidei catholice adjungi se maluit, et ad ejus gratiam auxiliumque confugit; forte hoc factum sit: tamen non hæresis est absoluta, sed homo hæresim negans* (*Sermonum Fragmenta, fragm. 1, n. 5, in tomo 5*). Ex quibus verbis sat manifesto cognoscitur, neque Augustino visos adhuc esse libros illius de libero arbitrio, neque a Zosimo in gratiam sive in condemnationem ejusdem Pelagii scriptum; quin imo nec ab ipso Innocentio hæc de re quidquam pronuntiatum.

Narrat sanctus Doctor eodem loco, Urbanum, qui ex presbytero ecclesie illius, in qua tum ipse verba faciebat, fortasse Hipponensis, Siccensium consecratus fuerat episcopus, Romæ cum Pelagiano quodam disputasse; cumque illum vi dominicæ orationis urgeret, nos Deo ne nos in tentationem inferat, incassum supplicare demonstrans, si quidem in potestate sit nostra non peccare, et omnes peccatorum tentationes solis voluntatis nostræ viribus superare; respondisse ad hoc Pelagianum: *Rogamus Deum ne nos inferat in tentationem, ne aliquid mali patiamur, quod non habemus in potestate; ne ruam de equo, et ne frangam pedem, ne latro me interficiat, et si quid hujusmodi. Hæc enim non habeo in potestate: nam vincere tentationes peccatorum meorum, si volo, et possum, nec Dei adjutorio possum* (*Ibid., n. 1*). Fatur Augustinus hoc responsi horrorem sibi non mediocrem incussisse, ad quas etiam Pelagianas voces non minus universa concio inhorruit.

XII. *Hieronymi scriptiones aliquot ab Orosio in Africam afferuntur, ac simul Herotis et Lazari litteræ de causa Pelagii. Carthaginensis synodus Innocentio contra Pelagianam hæresim scribit. Idem præstat Milevitana. Idem et quinque conjunctim episcopi. De Augustini epistolis ad Hilarium et ad Joannem.*

Paulus Orosius, quem Augustinus ad Hieronymum anno superiore miserat, hoc præsentem revertit in Occidentem, eoque primus omnium aliquas Stephani martyris reliquias importavit (*Marcellin. in Chron.*): quæ porro quo apparatu exceptæ fuerint, quotve prodigia Deus earum occasione ediderit, iste non idoneus est dicendi locus. Orosius certe jam inde a veris initio e Palæstina profectus est: quandoquidem ad reditum jam tum accingebat sese, cum beati Protomartyris ossa relecta sunt; tanto ille patriæ desiderio tenebatur (*Aviti Epist. ad Palchonium, de reliquiis S. Stephani, in Appendice tomi 7*)! Extra dubium est, Hieronymum eodem illo bajulo direxisse ad Augustinum epistolam (*Epist. 172, inte Augustinianas*), quæ sic incipit: *Virum honorabilem fratrem meum, filium Dignationis tuæ, Orosium presbyterum, et sui merito, et te jubente suscepi.* Ubi quidem, quod ejus duobus libris, nimirum de Anima, deque epistola Jacobi, non responderit, se temporum infelicitate excusat: quonam autem modo sit erga ipsum affectus, ita exprimit: *Mihi autem, inquit, decretum te amare, te suscipere, colere, mirari, tuaque dicta quasi mea defendere. Certe et in Dialogo quem nuper edidi* (*Dialog. 3 adversus Pelagianos*), *tuæ Beatitudinis, ut dignum fuerat, recordatus sum: magisque demus operam, ut perniciosissima hæresis de ecclesiis auferatur; quæ semper simulat pœnitentiam, ut docendi in ecclesiis habeat facultatem; ne si aperta se luce prodiderit, foras expulsa moriatur.* Reperitur haud multo post citatus ab Augustino hic ille dialogus (*Epist. 180, n. 5*): unde merito credas, ad ipsum id operis ab Orosio allatum fuisse.

Idem litteras illuc detulit ab Herote et Lazaro, quæ Pelagium ac Cœlestium excogitati nefarii detestandique dogmatis postulabant (*Epist. 175, n. 1*). Pelagium testabantur agere Jerosolymis, ibique nonnullos decipere: quamvis ei sagacissimi quique, a quibus ejus sensus indagari potuerant, ac maxime omnium Hieronymus, fortiter reluctarentur (*Epist. 176, n. 4*). Neque profecto iidem, ut judicare est, præteribant Diospolitanae synodi historiam: quippe qui Pelagii causam apertissime ventilabant (*Epist. 186, n. 2*). Istorum litteræ ab Orosio exhibitæ sunt Proconsularis provinciæ episcopis (*Epist. 175, n. 1*), qui consuetam ac solemnem synodum, diversis de causis congregatam, id temporis in ipsa urbe Carthagine habebant, forte circiter mensem junium. Provinciales enim synodi videntur, aut hac anni tempestate, aut circa autumnum celebrari per Africam solitæ. Quod vero ad annum reditus Orosii, quin is quadringentesimus decimus sextus fuerit, nobis per totam historiæ seriem dubitare haudquaquam licet. Ipsa etiam responsio Innocentii ad epistolam memoratæ synodi, mense januario anni quadringentesimi decimi septimi data inferius demonstrabitur.

Convenerant ad hanc synodum sexaginta octo episcopi, quorum omnium perscripta sunt

nomina; nec magni negotii res erit, eorum episcopatus prope omnes ex Collatione cum Donatistis eodem loco anno quadringentesimo undecimo habita cognoscere. Horum antistitum celeberrimi sunt ii, Aurelius Carthaginensis, Vincentius forte Culusitanus, Theasius Membresitanus. Illic recitatis Herotis ac Lazari litteris, præsules æquum esse existimarunt, ut quidquid episcopali auctoritate valebant, valerent defendendæ jam Ecclesiæ causæ (*Epist.* 186, n. 2). Itaque acta, quibus ante ferme quinque annos iudicatus fuerat Cœlestius (*Epist.* 175, n. 1), legi iussa; et quæquam ejus damnatio sententia in eum tempore illo dicta manifeste constaret: nihilominus tamen, eundem rursum (quamvis et ad presbyterii honorem in Asia, ut ferebatur, jam subrepsisset), ipsumque cum eo Pelagium, nisi hæresim cujus auctores erant aperlissime anathemarent, anathemari debere censuerunt: hanc videlicet severitatem rati opus esse sanandis ingeniis multorum, quos illi vel jam corruperant, vel etiam in posterum poterant corrumpere. Enimvero plena jam erant omnia pugnacibus hominibus, qui adversus Dei gratiam indesinenter disputando et infirmos animos parumque eruditos abriperent, et perpetuis contentionibus in fide quoque firmiores defatigarent (*Epist.* 177, n. 3). Cui malo ut omni ex parte obviam iret Carthaginense concilium, rem quoque iudicavit ad Innocentium papam deferri oportere: quo scilicet eorum decretis etiam Apostolicæ Sedis adhiberetur auctoritas (*Epist.* 175, n. 2). Hoc autem eo cupidius exoptabant, quod jactitarent nonnulli, non modo gestis Palæstinis purgatum esse Pelagium, sed etiam ejus rationibus manus dedisse Romanum antistitem (*Epist.* 177, n. 2). Certe quidem Possidius auctor est, Pelagianos perfidiam suam Apostolicæ Sedi persuadere molitos esse, ob idque Africanas synodos instantissima egisse opera, ut Innocentio primum, deinde Zosimo demonstrarent, quantopere detestanda esset, atque a Catholicis omnibus condemnanda illa factio (*Possidius in Vita Augustini, cap.* 18). Cum ergo sperarent Africani præsules, fore ut Innocentii pontificis Romani auctoritati de sanctarum Scripturarum auctoritate depromptæ facilius cederent hæretici (*Epist.* 176, n. 5); necnon in tentatione adeo gravi cuperent certiores ex Pontificis responsis fieri, utrum suam ipsorum sententiam reperiret suæ ipsius consentire sententiæ, atque adeo utramque ex eodem fonte depromptam esse constaret (*Epist.* 177, n. 19): ea propter eidem Innocentio synodus epistolam Herotis ac Lazari, una eum actis concilii alterius Carthaginensis, quibus anno quadringentesimo duodecimo damnatus fuerat Cœlestius, misit: propriam quoque addidit, episcoporum omnium nominibus munitam, qua ipsum illi, ut pastoralibus sibi compateretur visceribus, simulque penderet quam pestiferum et exitiale Christi ovibus Pelagianum dogma esset, obsecrabant; atque ad extremum damnationis sententiam ferebant in hæc verba: *Etiam si Pelagius Cœlestiusque correcti sunt, vel se ista nunquam sensisse dicunt, et quæcumque scripta contra eos prolata fuerint, sua esse negant, nec est quemadmodum de mendacio convincantur: generaliter tamen quicumque dogmatizat et affirmat, humanam sibi ad vitanda peccata et Dei mandata facienda sufficere posse naturam, et eo modo gratiæ Dei, quæ sanctorum evidentius orationibus declaratur, adversarius invenitur; et quicumque negat parvulos per Baptismum Christi a perditione liberari, et salutem percipere sempiternam, anathema sit.* De cæteris autem, quæ Pelagio Cœlestioque objiciebantur, Pontificis relinquunt arbitrio, ut quidquid perlectis Diospolitanae synodi gestis, expedire videbitur, ipsemet statuatur (*Epist.* 175, n. 6).

Numidarum antistitum synodus provincialis in urbe Milevo congregata, ubi rescivit quid a Carthaginensis provinciæ episcopis gestum fuisset, eorum exemplo decrevit epistolam ad Innocentium scribere; qua posteaquam ei posuit ob oculos, quam perniciosa esset hæresis ea, quæ orationis ab adultis, ab infantibus Baptismi necessitatem auferret, ipsum rogat atque obtestatur, ut si minus Pelagii ac Cœlestii saluti consulere valeret, eos a nefariis suis placitis avocando, saltem eosdem condemnando aliis prospiceret. Episcopi complures eam obsignarunt, quorum nomina ad sexaginta unum in ipsa fronte recensentur. Horum insigniores habentur ii, Silvanus Zummensis, qui tum Numidiæ primas, Aurelius Macomadiensis, Alypius Thagastensis, Augustinus Hipponensis, Severus Milevitanus, Fortunatus Cirtensis, Possidius Calamensis (*Epist.* 176).

Perlatæ sunt Romam utriusque synodi epistolæ per quemdam Julium episcopum, cujus diœcesim sitam fuisse in Africa, vel hinc intelligamus licet, quod per eundem rescripsit Innocentius (*Epist.* 183, n. 1), et simul Aurelio in peculiari epistola illum se ei restituere dixit.

Baronius eidem isti Milevitano concilio adscribit octo seu novem canones in Pelagianos, qui canones, ut infra dicturi sumus, nonnisi anno quadringentesimo decimo octavo in synodo Carthaginensi conditi sunt. Verum in hoc ille secutus est synodi Milevitanae, acta dicamus, an actorum confusionem. Illorum quippe exordium ad primam Milevitanae synodum anno quadringentesimo secundo habitam, proindeque longo tempore ante ortos Pelagianos, pertinet. Quæ vero subsequuntur ea tribuuntur in collectione Africana diversis aliis conciliis: excepto tamen canone vigesimo tertio, quem quidem nusquam alibi reperias.

Præter synodicas conciliorum Carthaginensis et Milevitani epistolas, præsules quinque Africani, scilicet Aurelius, Alypius, Augustinus, Evodius, ac Possidius, aliam communi nomine eidem scripsere Innocentio epistolam (*Epist.* 177), tanquam amico, familiarem (*Epist.* 186, n. 2), qua totam Pelagii causam uberius et enucleatius exponebant apud illum, et qua ratione idem Pelagius absolvi ab Orientalibus potuisset, si tamen hoc factum fuerat (nequedum enim acceperant synodi Diospolitanae acta), edisseriebant. Docebant etiam,

ipsius Innocentii præsertim interesse, huic tanto malo mederi; propterea quod in Urbe plurimi essent dogmatis Pelagiani sectatores, qui si cognoverint, inquit illi antistites, eundem librum quem illius vel putant esse vel norunt, episcoporum catholicorum auctoritate, et maxime Sanctitatis tuæ, quam apud eum esse majoris ponderis minime dubitamus, ab eodem ipso anathematatum atque damnatum, non eos ulterius existimamus ausuros, loquendo contra gratiam Dei, quæ revelata est per passionem et resurrectionem Christi, pectora fidelia et simpliciter christiana turbare (*Epist.* 177, n. 15). Addebant accersendum esse Romam ipsum Pelagium, ut diligenter, an veram Christi gratiam agnoscat, ex eo quæretur; sin minus, id saltem cum eo per litteras agendum: quo in posterum sine ullo Ecclesiæ scrupulo et sine latibulo ambiguitatis absolutus, possit fidelibus de sua ipsius correctione lætandi præbere materiam. Librum quoque nunc memoratum, quem a Timasio et Jacobo Augustinus acceperat, una cum ejusdem per Augustinum confutatione, ad Innocentium mittebant: annotatis in eodem Pelagiano libro deterrimis quibusque locis, ut eis Pontifex animum adverteret. Ad hunc etiam direxere Augustini ad Pelagium epistolam, qua scilicet ipsi ad ea quæ purgationis suæ scripta post concilium Diospolitanum ei miserat, respondebat. Rogabant igitur Innocentium, ut istam epistolam curaret reddendam Pelagio, rati nimirum hunc ad eam perlegendam debita illius dignitati veneratione adductum iri. Testati sunt interim, utrum ad consummatam perfectionem in hac præsentī vita perveniri possit, an tantummodo in futura, nolle se quidquam definire: dum tamen omnino certum maneat, quisquis quancumque perfectionem hanc fuerit consecutus, non potuisse illam nisi gratiæ beneficio adipisci.

Contigit eo tempore, ut Palladius quidam mare trajecturus, cum Hippone-regio esset in procinctu ad conscendendam navem, ab Augustino commendationem epistolarem ad episcopum nomine Hilarium peteret. Ea arrepta occasione Augustinus antistitem illum his de rebus certiorum factum voluit, quæ recens in Africa gestæ fuerant adversus hæresim Pelagianam, cujus et præcipua capita ipsi paucis aperit, eo consilio, ut is quoque pro munere suo, iis hominibus, qui forte hujusmodi veneno essent imbuti, prospiceret (*Epist.* 178). Hilarium hunc non alium quam Narbonensem, cui Zosimus anno quadringentesimo decimo septimo scripsit, cur nos opinemur, alias diximus (*Nota ad Epist.* 178).

Satis etiam verisimile sit, ad hoc ipsum tempus pertinere Augustini epistolam Joanni Jerosolymitano scriptam (*Epist.* 179). Jam tum enim, cum eam scriberet, missam sibi a Pelagio, gestorum Palæstinorum vice, chartulam ab ipso conscriptam suæ defensionis acceperat; ipsa vero acta Palæstina nondum viderat. Igitur quanquam sanctus Episcopus antea litteras dedisset ad Joannem, a quo responsi nihil tulerat; nactus tamen quemdam Dei servum cui nomen Lucæ, proficiscentem in Palæstinam, ac inde brevi reversurum, iterato has ad illum scripsit. Earum argumentum est unus Pelagius, cui Joannem admonet sic dilectionem exhibeat, ne interim existimari possit ab eo deceptus. Huic simul transmittit et scriptum a Pelagio de viribus naturæ librum, et suum de Natura et Gratia, quem priori isti refellendo lucubravat: ut quam prava, quamque periculosa essent hæresiarchæ illius placita, Joannes cognosceret. Demonstrat illum in suo libro plane diversa tradidisse ab iis, quæ ab se in Diospolitano concilio responsa assereret in chartula defensionis suæ. Petit denique a Joanne, ut vera ejusdem concilii acta ad se dirigat, non uni sibi, sed aliis quoque plurimis episcopis, a quibus illa etiam expeterentur, gratum facturum.

XIII. *Ineunte anno quadringentesimo decimo septimo, Innocentius Africanis episcopis respondens, Pelagium et Cælestium damnata eorum doctrina anathematizat. De gestis Diospolitaneæ synodi librum edit Augustinus, cujus extrema parte Pelagianorum in Hieronymum seditio-nem memorat. Idem epistolam contra Pelagianos scribit ad Paulinum.*

Tribus memoratis epistolis, concilii Carthaginensis, concilii Milevitani, et quinque episcoporum, Innocentius papa totidem alias rescripsit ipso anno quadringentesimo decimo septimo, eadem januarii die vigesima septima consignatas; quæ ab Julio episcopo in Africam omnes allatæ sunt (*Epistt.* 181, 182, 183, *inter Augustinianas*). Credunt eas ab Innocentio non nisi post coactam synodum perscriptas esse: cum apud pontifices Romanos tunc temporis non esset in more positum, ut de rebus tanti momenti scriberent, nisi prius, non solum clericos suos, sed etiam finitimos episcopos, cum iis quoque, qui tum Romæ versabantur, ad concilium vocarent (*Garnerius in Mercatorem, tomo 1, pag. 194, n. 1*).

Passim eruditionem, zelum, ac vigilantiam laudat Africanorum antistitem: quippe qui non modo Ecclesiarum sibi creditarum curam gererent, verum etiam alias omnes pia sollicitudine complecterentur. Utrumque concilium eo præsertim nomine honorificentissime prædicat, quod Apostolicam Sedem consulissent; cujus non parum extollit dignitatem auctoritatemque (*Epistt.* 181, n. 1; 182, nn. 1, 2). Acta Diospolitaneæ synodi quorundam laicorum opera jam tum acceperat: at vix ullam eorum rationem habebat; tum quia desiderabat in responsis Pelagii sinceritatem, tum etiam quia eadem illa acta sine ullis Pelagii, episcoporumve a quibus is absolutus fuerat, litteris, reddita sibi fuerant: quod erat in causa, cur ipse partim de veritate actorum dubitaret, partim judicaret Pelagium absolutioni, quam venditabat, parum admodum confidere (*Epist.* 183, n. 3). Itaque nulla hujusce judicii ratione habita, Africanorum præsulum secutus relationes, Pelagium ac Cælestium Ecclesiæ communione segregatos declaravit, utpote sancti illius corporis societate, imo vero omni Catholicorum commercio indignos (*Epist.* 183, nn. 6, 3). Eos pariter eadem pœna damnat, qui pari contumacia illorum errores tueri præsumpserint. Porro in litteris ad quinque episcopos dicit, futurum sperare se, ut Pelagii damnatio ad sanam fidem revocet eos omnes, qui vel

in Urbe essent (si tamen essent; non enim illud audere se nec affirmare, cum id de se nemo profiteretur, neque rursus inficiari, propter multitudinem civium), vel Jerosolymis, vel in quacumque demum orbis regione versarentur.

Hanc Augustinus sæpe in Julianum citat sententiam Innocentii: *qui sanctus vir, ait, quid potuit Africanis respondere conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica Sedes et Romana cum cæteris tenet perseveranter Ecclesia?* quique, ut mox idem observat, nihil aliud de hac re sapuit, quam quod Cyprianus, Hilarius, Ambrosius, aliique percelebres præsules Ecclesiæ, posterior iis tempore, prior loco (*Infra, contra Julianum, lib. 1, n. 13*). Ac rursus alibi: *Ad omnia, inquit, nobis ille rescripsit eo modo, quo fas erat atque oportebat Apostolicæ Sedis antistitem.* Cumque concionem ad populum Carthaginensem haberet nono calendas octobris, die dominico, qui dies in annum quadringentesimum decimum septimum incidebat, jussit redargui contradicentes et resistentes ad se adduci. *Jam enim, ait, de hac causa duo concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam; inde etiam rescripta venerunt: causa finita est; utinam aliquando finiatur error (Serm. 131, n. 10)*!

Gennadius narrat, Innocentium scripsisse decretum Occidentalium et Orientalium Ecclesiis adversus Pelagianos datum, post quem successor ejus papa Zosimus latius promulgavit (*Gennadius, lib. de Scriptoribus ecclesiast., cap. 43, castigatus ad manuscriptum Corbeiensem*). Quibus verbis quid intelligat, nos quidem ingenio non assequimur. Pelagianæ historiæ scriptor in ea est sententia, ut putet, quoquo modo voces illas interpretemur, dicendum non esse, decretum aliud a tribus epistolis de quibus nos supra, Innocentium condidisse; ad quarum epistolarum formam Zosimus decretum, quod per totam vulgavit Ecclesiam concinnavit (*Henricus Noris, Historia Pelag. lib. 1, cap. 11*). Atque haud scimus, annon jungat Possidius utriusque pontificis statuta, cum dicit, utrumque Pelagianos, datis litteris ad Africanas Occidentis, et ad Orientis Ecclesias, anathematizandos et devitandos ab omnibus Catholicis censuisse (*Possidius, in Vita Augustini, cap. 18*).

Cum litteras quinque episcoporum nomine ad Innocentium scripsit Augustinus, ei nondum (uti observavimus) in manus venerant acta concilii Diospolitani: unde Joannem Jerosolymitanum, ut illa sibi mitteret, obsecrabat: quæ quidem ab illone, an ab Innocentio, an ab alio quopiam acceperit, obscurum est. Id solum constat, exeunte anno quadringentesimo decimo sexto, vel quadringentesimo decimo septimo ineunte, haud ita multo post eam molestiam, qua Pelagiani Hieronymum exagitarunt, eadem acta in manus ipsius incidisse. In eis non sine summa voluptate reperit, quod persuasum nunquam non habuerat, Pelagium ideo tantum absolutum fuisse, quod in specie catholicæ fidei professionem edidisset. Quo sanctus Doctor omnino inductus est ad scribendum in illud argumenti, ut planum faceret, eos a quibus judicio dimissus fuërat, placita ac doctrinam illius nequiquam approbasse. Confecto super ea re libro (tametsi ab ipso nonnunquam liber de Gestis Palæstinis appelletur [*Infra, de Peccato originali, n. 15*]), titulum fecit, de Gestis Pelagii, sive quia jam vulgo receptum erat, ut illa dicerentur gesta Pelagii purgationisque ipsius (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 53; et in tomo 2, Epist. 177, n. 15*), quibus se ille purgatum jactitabat; sive quia agendum hoc libro erat de ipsis gestis, quæ idem ille prius emiserat breviata et corrupta, id est, de chartula defensionis suæ, quam vice gestorum, tanquam eorum brevia-tionem quamdam, spargi in vulgus curaverat (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 57*); ita ut eam ob causam Possidius eundem librum Contra Gesta Pelagii jure nuncupaverit. Dicavit hoc opus Aurelio episcopo Carthaginensi. Illic singula errorum capita Pelagio apud Palæstinam synodum objecta, cum ejusdem ad illa responsis, minutatim excutit: deinde examinat, nullane de conversione ejus aut innocentia dubitatio relinquatur; quod sane creditu non ita pronum esse ostendit: et probat denique, hominem synodi sententia sic fuisse absolutum, ut ipsa nihilominus hæresis, ob quam in judicium venit, incunctanter damnata fuerit. Pelagii nomen, quod in opere de Natura et Gratia tacuerat, hic aperte profert: *At nunc si Pelagius, inquit, Deum cogitat, si non est ingratus ejus misericordiæ..., gratius accipiet litteras nostras, quando expresso nomine ulcus sanandum potius aperimus, quam illas, ubi cum dolorem facere timeremus, tumorem, quod nos pœnitet, augebamus (Ibid., n. 50)*. Nusquam ibi utitur epistolis ad Africanos antistites ab Innocentio scriptis; unde quis forte conjicere possit, tum eas ad ipsum perlatas nondum fuisse: sed nec ibidem earum, quas Africani ad Innocentium miserant, litterarum meminit.

In ejusdem operis fine Augustinus injurias memorat, beato Hieronymo a cuneo perditorum hominum, qui Pelagio favebant, illatas. In hac seditione diaconus unus necatus, ædificia monasterii incensa, ipse Hieronymus firmissimæ turris beneficio vix eorum crudelitati subductus (*Ibid., n. 66*). Quin etiam sanctæ virgini Eustochio, et Paulæ ejus nepti, trucidatis sub earum oculos domesticis, extrema omnia ferro et igne intentarunt (*Infra, Append. parte 2*). Quo tam atroci facinore animi omnium, qui id fama usquequaque volitante didicerunt, graviter vulnerati sunt.

Hieronymus litteris par Aurelium episcopum, eumque, ut putant (*Baronius, ad an. 416*), Carthaginensem, transmissis de hoc apud Innocentium questus est: a quo eadem illa via responsum tulit. Idem quoque Pontifex virginis Eustochii querelis ad se delatis, ejus injurias sibi dolorem ac molestiam peperisse respondit: scripsitque Joanni Jerosolymitano epistolam admodum severam, in qua satis indicabat, illum a culpa minime alienum sibi videri: et quanquam Hieronymus et Eustochium quemquam nominatim non expressissent, testatur tamen auctorem, unde profecta illa sint, sibi non esse incognitum (*Infra, Append.*

parte 2); quibus haud dubie Pelagium designatum voluit. Obscurum non est, præsules Numidiæ eventum illum, si fama ejus ad illos pervenisset, silentio non transituros fuisse tum, cum de Hieronymi contra Pelagium in Oriente conflictu Innocentio narrarent (*Infra, Append. parte 2*): neque etiam creditu proclive est, Innocentium, si rumor ejus jam Romæ atque in Africa pervagatus fuisset, de eo in suis responsionibus taciturnum: atque ita commodius quam ad exitum anni quadringentesimi decimi sexti referri non potest. Illud satis credibile est, epistolas in eam rem ab Innocentio datas Joanne jam vita functo pervenisse in Palæstinam. Zosimus enim die vigesima prima septembris anni quadringentesimi decimi septimi scribens ad Africanos, Praylium diu ante suffectum in Joannis demortui locum fuisse docet (*Ibid.*). Innocentius ipse post collata illa in Ecclesiam beneficia migravit ad superos: cujus obitum hoc anno die duodecima martii contigisse manifestum est (*In præfatione tomi 2, ad Epist. 186*).

E vivis excesserat sanctus ille pontifex, *beatæ memoriæ* titulo jam tum exornatus (*Epist. 186, n. 2*); nec tamen quidquam adhuc Zosimus in Pelagianorum gratiam egerat, cum Augustinus Paulino episcopo prolixiorum epistolam contra Pelagianos per Januarium misit. Hac tota in disputando de Christi gratia distinctetur, non ea tantum voluptate illectus, quam ex ejus crebra mentione capiebat; sed eo potissimum quod audierat, Nolenses inter clericos aut cives inveniri, qui adversus eam certarent, quique peccatum originis ita oppugnarent, ut per summam insaniam libertatis usum infantibus etiam adhuc materna alvo clausis, cum boni malive electione, adeoque merita et peccata propria tribuerent: quorum etiam aliqui in errore mentem sic obfirmarant, ut dicerent se a Pelagio, qui peccatum originale negantes anathematizaverat, citius discessuros, quam ab sua sententia avocari se paterentur. Quid porro de istis sibi narratum esset, aut quinam essent ii, Januarium Paulino declaraturum pollicetur: ipse vero non aliter indicat, quam illos magna et acuta ingenia vocando (*Epist. 186*). Erat forte eorum ex numero Julianus: quem tametsi Nolæ tum temporis fuisse non constat; haud longe tamen ab ea urbe morabatur: isque in Pelagianorum laqueos jamdudum inciderat (*Infra, de Dono Perseverantiæ, n. 55*).

Augustinus Africanorum antistitum ad Innocentium epistolas, una cum Innocentii responsis mittit Paulino; ut qui profitendæ Dei gratiæ studiosus esset, quod ejus satis commonstrabant scriptiones, armis quoque ac præsiidiis, quibus eam ab adversariorum molitionibus defenderet, instrueretur. Non pauca etiam e Diospolitana synodo ei transcribit: ac meminit ibidem librorum, quos de libero arbitrio Pelagius nuperrime ediderat (*Epist. 186, nn. 27, 3¼*). Postea Semipelagiani quædam in illa epistola improbarunt, neque ob aliud quidem, nisi quod eorum errores de prædestinatione ac perseverantia convelleret (*Infra, de Dono Perseverantiæ, n. 55*).

Per hujus quoque anni æstatem librum ad Dardanum scribens, in illo adversus Pelagianam hæresim, quamvis ejus nomine abstinerit, præcipua mentis intentione vigilabat (*Retract. lib. 2, cap. 49*).

XIV. Romam venit Cælestius, et fidei suæ libellum Zosimo porrigit. Innocentem putat Zosimus, ac super ejus causa ad Afros antistites scribit, eundem tamen interim non absolvens.

Pelagius ac Cælestius ubi damnatos se ab Apostolica Sede totaque simul Ecclesia Africana audivere, actum esse de sua ipsorum fama, si damnatio illa vim obtineret, haud difficili negotio intellexerunt. Et hæc procul dubio causa fuit, cur Pelagius Innocentio sui purgandi gratia scriberet, Cælestiusque Romam sese ipse conferret. Quantumvis sibi male conscii, rebantur tamen non ita se dolis ac fraudibus destitui, imo nec forsitan ab amicis usque adeo Romæ deseri, quin Romanæ Ecclesiæ fucum facere valerent (*Infra, de Peccato originali, n. 9; et contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 5*); ac non paucos etiam ex Urbe clericos in suas, uti sperabant, partes et nefarias opiniones pellicerent. Vulgatum in primis fuerat, a Sixto Romano presbytero (*Epist. 191, n. 1*), qui postea in pontificem est cooptatus, non parum adjuvari gratiæ adversarios: quorum placita jam tum quoque Julianus Eclanensis in Campania episcopus fovebat.

Cælestius porro ex Africa, postquam anno quadringentesimo duodecimo a Carthaginensi concilio excommunicatus fuerat, discedens, properaverat Ephesum; ubi etiam ausus erat, teste Mercatore, presbyterii locum per obreptionem petere (*Infra, Append. parte 2*). Et certe quidem Africani præsules ad se fama perlatum esse, anno quadringentesimo decimo sexto scripserunt, ipsum in Asia ad presbyterii dignitatem evectum (*Epist. 176, n. 4, inter Augustinianas*): isque præterea presbyter a Zosimo, cui in hoc quoque convenit Nestorius, appellatur (*Infra, Append. parte 2*). Idem post aliquot annos relicta Epheso Constantinopolim profectus, hac in urbe, quemadmodum olim in Africa fecerat, impietatis suæ dogmata proseminare aggressus est (*Ibid.*). Quod ubi primum detexit Atticus ejusdem civitatis episcopus, eum inde magno studio ac diligentia expulit: adversus quem etiam litteras ad episcopos in Asiam, Thessalonicam et Carthaginem misit. Illum tunc Romam similiter scripsisse, non legimus, idque procul dubio non aliam ob rem, quam quia cum Romano pontifice Joannis Chrysostomi causa ab se alienato necdum in gratiam redierat. Volunt Atticum ex auctoritate concilii eam in rem coacti hoc ipsum præstitisse: id enim solis conciliis ex disciplina usuque Ecclesiæ concessum, ut ad provincias, qualis erat Asia, publicas epistolas darent. Quid vero, si dicamus, Atticum ad Ephesinum tantum antistitem scripsisse? Eo quidem referre nihil vetat, quod Augustinus anno quadringentesimo vigesimo

primo aut quadringentesimo vigesimo secundo litteris consignabat, nimirum Constantino-
poli profligatum fuisse ab exercitu Christi Cœlestium (*Infra, contra Julianum, lib. 3, n. 4*):
quæ tamen in Pelagianorum legatos esse ibidem facta narrantur (*Infra, Append. parte 2*),
ea non putamus nisi aliquot post annis contigisse.

Pulsus igitur Constantinopoli Cœlestius, Romam, ubi Zosimus Innocentio successerat,
sine mora advolat. Adit Pontificem, falsas, ut jactitabat, purgaturus suspiciones, quas
Apostolicæ Sedi de se injectas querebatur. Latum in Africa contra se iudicium obscuritatis
arguebat: Paulinum accusatorem suum vocabat ad Apostolicum tribunal; vel etiam
(quod forte significant ea verba, *provocat accusantem*) paratum se adversus cujuslibet
accusationes causam tueri prædicabat. Testatur ipse Paulinus, provocatum fuisse ad Apo-
stolicam Sedem, ibi insimulatum se fugæ ac deserti vadimonii, sibi que Carthagine quarto
nonas novembris a Basilisco Romanæ Ecclesiæ subdiacono denuntiata sui Zosimo sistendi
necessitatem. Zosimus quoque asseverat, Cœlestium ad se, ut ex appellatione pristina ju-
diciam subiret, venisse (*Ibid.*). Ad hæc, Cœlestius libellum fidei suæ obtulit, eumque gestis
ecclesiasticis allegavit (*Infra, de Gratia Christi, nn. 32, 36; et de Peccato originali, n. 5*).
In eo primum quidem, quantum libebat, in singulos excurrens Symboli articulos, ducto ab
ipsa Trinitate unius deitatis exordio, ad usque mortuorum resurrectionem, quibus in
capitibus eum nemo reprehendebat, fidem suam minutatim explicabat: ubi autem ad ea
quæ vocabantur in controversiam, pervenerat, *Si quæ vero, aiebat, præter fidem quæstiones
natæ sunt, de quibus esset inter plerosque contentio; non ego quasi auctor alicujus dogmatis,
definita hoc auctoritate statui, sed ea quæ de Prophetarum et Apostolorum fonte suscepi,
vestri apostolatus offerimus probanda esse iudicio; ut si forte ut hominibus quispiam igno-
rantia error obrepsit, vestra sententia corrigatur* (*Infra, de Peccato originali, n. 26*). Qua
ratione suam de gratiæ adiutorio mentem exposuerit, ignotum est: quod autem ad originis
peccatum, fatebatur quidem infantes in remissionem peccatorum baptizandos esse; culpam
tamen generatione transmitti negabat, eamque opinionem et a catholica fide abhorrere, et
injuria Creatorem afficere contendebat. Nam verba ejus ista sunt: *Infantes autem debere
baptizari in remissionem peccatorum secundum regulam universalis Ecclesiæ et secundum
Evangelii sententiam, confitemur: quia Dominus statuit regnum cælorum non nisi baptizatis
posse conferri; quod quia vires naturæ non habent, conferri necesse est per gratiæ libertatem.
In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes, non idcirco diximus, ut peccatum ex
traduce firmare videamur: quod longe a catholico sensu alienum est. Quia peccatum non cum
homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine: quia non naturæ delictum, sed
voluntatis esse monstratur. Et illud ergo confiteri congruum, ne diversa Baptismatis genera
facere videamur: et hoc præmunire necessarium est, ne per mysterii occasionem, ad Creato-
ris injuriam, malum antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam* (*Ibid.,
nn. 5, 6*).

Erat eo tempore Zosimus negotiis implicatus multis majoribus: hujus tamen decisionem
differre in aliud tempus noluit; ne diutius Africam, quam futurus itineris a Cœlestio Romam
suscepti et ferendi super ea re iudicii exitus sollicitam habebat, exspectatione suspensam
detineret. (Ergo Cœlestium Romæ versari per Africam increbuerat.) Itaque die ad hanc rem
constituto, Zosimus beati Clementis, ubi consessum haberet, basilicam elegit; ut auctoritas
hujusce tanti pontificis, qui fidem suam martyrio consecrarat, qua religione in hujus causæ
iudicio agendum esset, exemplo suo demonstraret (*Infra, Append. parte 2*). Constat præter
clericos Ecclesiæ Romanæ (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 5*), varios quoque
ex diversis regionibus presbyteros, vel episcopos, quos uno sacerdotum nomine complecti-
tur Zosimus, consessui adfuisse (*Infra, Append. parte 2*).

Quidquid ad eam usque diem actum in Cœlestii causa fuerat; illic excussum est. Introdu-
ctus etiam eo Cœlestius, ac ejus quo fidem suam testabatur, lectus libellus: de quo postea
Pelagiani jactabant, non paucos e Romanis clericis ab illius opinionibus non abhorruisse;
sententia sua gestis, inquiebant, catholico dogmati adfuerant (*Infra, contra duas Epistolas
Pelagianorum, n. 5*). Et vero hæc illa professio Zosimo visa est catholica, non quod, quæ
dogmata Cœlestii continebat, ipse approbaret, sed quod Apostolicæ Sedis iudicium amplecti,
paratissimum se iste prædicaret. *In homine acerrimi ingenii, ait Augustinus, qui profecto si
corrigeretur, plurimis profuisset voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est.
Et propterea libellus ejus catholicus dictus est, quia et hoc catholice mentis est, si qua forte
aliter sapit, quam veritas exigit, non ea certissime definire, sed detecta ac demonstrata respue-
re* (*Ibid.*).

Cum igitur fidem suam ad eum modum Cœlestius dedisset; ratus tamen non est Zosimus,
ejus libellum sibi debere sufficere; sed variis interrogationibus subinde hominis animum
exploravit, eademne quæ scripto expresserat, in pectore sentiret: de sinceritate responsio-
num ipsius Deo, qui mentium arcana solus intropicit, relinquens iudicandum. Ille vero quæ
in oblato libello exposuerat, etiam lingua repetitis crebro professionibus roboravit (*Infra,
Append. parte 2*). Videbat quidem Zosimus hominem pravæ doctrinæ veneno tumescere,
verum ei tanquam phrenetico leniora remedia, ut redderetur pacatior adhibenda esse exi-
stimabat (*Infra, de Peccato originali, nn. 7, 8*). Ex iisdem illis interrogatis, quibus istum
Zosimus urgendum putavit, nonnulla refert Paulinus: inter quæ et illud commemorat,
numquid universos damnaret errores eos, quos ipsi communis rumor attribueret (*Infra,
Append. parte 2*). *Illam omnia damnas, quæ jactata sunt de nomine tuo? Ad quod Cœlestius id*

responsi dedit : *Damno secundum sententiam beatæ memoriæ præcessoris tui Innocentii (Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 6).* Quin etiam, *se omnia, quæ Sedes illa damnaret, damnaturum esse promisit (Infra, de Peccato originali, n. 8).* Sed tamen instante Zosimo, ut ea quæ illi a diacono Paulino fuerant objecta, damnaret, damnare noluit. Interrogatus quoque fuit de his quæ in eum Herotis et Lazari litteræ, a Carthaginensi synodo Romam destinatæ, objectabant. Ille vero horum alterum sibi ne conspectum quidem, nisi obiter; alterum, Herotem videlicet, quod secus de se opinatus esset, satis sibi fecisse, respondit (*Infra, Append. parte 2*).

Quanquam illud, quod præ se ferebat Cælestius, in Sanctam Sedem obsequium, Zosimum induceret ut mitius cum illo ageret; is tamen ipsum excommunicationis vinculis quibus innodatus erat, absolvendum esse non existimavit. At ejus judicium cautionis causa duobus mensibus ampliavit, ut nimirum per id spatii, tum Cælestio redire ad sanam mentem liceret, tum Africanis, quibus illius causa magis erat compertâ, rescribere (*Infra, de Peccato originali, n. 8*). Verum se magis præcipitem in causa Herotis et Lazari præbuit; quippe quos absentes et episcopatu et communione privavit, sive Cælestii criminationibus, sive Patrocli tum temporis sedem Arelatensem pro Herote occupantis querimoniis permotus.

Constituto in eum modum quod ad Cælestium attinebat, id Aurelio cæterisque Afris antistitibus per litteras significavit, quibus sanctos illos præsules subirato animo ob præcipitatum Cælestii judicium perstringit. Litteræ Zosimi ad Africanos hac de re datæ consules consignatos habent, non mensem, nec diem. Cum autem negotium Cælestii deinceps reperitur cum Pelagii negotio conjunctum, satis credibile videatur, id non multo ante undecimum calendas octobris quo die Zosimus ad eosdem scripsit de Pelagio, contigisse. Nam ex hujus diei nota, Cælestii causam jam inde a mense junio aut julio peractam colligere, ut ante hunc diem jam duos constitutos menses effluxisse asseramus, nequaquam necessum est. Quandoquidem epistola illa undecimo calendas octobris data, nonnisi ob novum emergentem casum missa fuit. Sin autem concessum spatium exactum jam fuisset, dubio procul aut Cælestium in communionem restituisset Zosimus, quod nequaquam in epistola sua reticuisset; aut saltem exposito, quamobrem necdum eum restituisset, id postulasset merito apponi sibi. Quod enim dicit, *Ubi Heros? ubi Lazarus? ubi illi adolescentes? etc. (Infra, Append. parte 2)*, his verbis significatum noluit, eos ex Palæstina intra duos menses Romam venire debuisse, cum ipsis Timasioque et Jacobo non esset quidquam cum Cælestii negotio commune: sed vult eosdem, quemadmodum in litterarum serie satis explicat, id futurum providere oportuisse, ut ad Romanum tribunal Pelagii causa deferretur; adeoque ipsos in culpa esse, quod eo non venissent intentatam ab se accusationem prosecuturi. Videtur etiam jungendum Zosimi litteris mandatum illud, quo Paulinum, ad causam apud se dicendam vocari jubebat: quod quidem nonnisi quarto nonas novembris Paulino Carthagine fuit viva voce denuntiatum a Basilisco hypodiacono, quem idem pontifex cum actis earum rerum quæ Romæ super Cælestio gestæ fuerant, miserat: quæ videlicet acta in Africam ab se dirigi, in epistola sua ipsemet significat (*Ibid.*).

XV. *Pelagii epistola et fidei professio, destinatae quidem ad Innocentium, sed Zosimo reditæ. Hic Pelagii quoque ambiguus verbis sibi patitur imponi, ejusque gratia in Africam scribit.*

Postquam igitur Zosimus pro Cælestio scripserat in Africam, is litteras a Praylio accepit Jerosolymitano post Joannem episcopo, qui Pelagii causam quam studiosissime commendabat. Pelagius ipse suam quoque epistolam, qua hæresis crimen ab se depelleret, addiderat; adjuncta et fidei professione, in qua sincere, quid crederet, quidve respueret, declarare se prædicabat. Utramque dirigebat ad Innocentium, utpote quas obitu ejusdem pontificis nondum audito scripserat (*Infra, de gratia Christi, n. 32; et de Peccato originali, n. 19*): verum cum in illius locum jam sussectus fuisset Zosimus, huic utique illæ redditæ sunt. Interiit quidem Pelagiana isthæc epistola; sed ex variis locis, quos Augustinus ex eadem producit, intelligitur, Pontifici eum exponere, *Duo esse de quibus eum homines infamare conantur: unum, quod neget parvulis Baptismi sacramentum, et absque redemptione Christi, aliquibus cælorum regna promittat; aliud, quod ita dicat, posse hominem vitare peccatum, ut Dei excludat auxilium, et in tantum libero confidat arbitrio, ut gratiæ repudiet adjutorium (Infra, de Gratia Christi, n. 32).* Ibi cum dixisset, *Nunquam se vel impium aliquem hæreticum audisse, qui hoc de parvulis diceret;* deinde subjecit atque ait: *Quis enim ita evangelicæ lectionis ignarus est, qui hoc non modo affirmare conetur, sed qui vel leviter dicere, aut etiam sentire possit? Deinde quis tam impius, qui parvulos exsortes regni cælorum esse velit, dum eos baptizari et in Christo renasci vetat?* Rursumque post interpositum ex Evangelio testimonium, adjunxit dicens: *Quis ille tam impius est, qui cujuslibet ætatis parvulo interdicit communem humani generis redemptionem, et in perpetuam certamque vitam renasci vetet eum, qui natus sit ad incertam (Infra, de Peccato originali, nn. 20, 21)?* Quibus tametsi clare explicateque profiteri originis peccatum videretur, non tamen ipsi deerant ambages quædam, quarum ope verba illa ad hæresim suam accommodabat. Nam de ista quæstione ita solitus erat respondere quærentibus: *Sine baptismo parvuli morientes, quo non eant, scio; quo eant nescio (Ibid., n. 23).* Et quod super eadem re in Diospolitana synodo ad objecta sibi catholice responderat, detortis interpretationibus rescindebat (*Ibid., n. 16*).

Quod ad negatæ gratiæ crimen, post multas in accusatores suos querimonias, sic diluere nitebatur: *Ecce, inquit, apud Beatitudinem tuam epistola ista me purget, in qua pure atque*

simpliciter ad peccandum et ad non peccandum integrum liberum arbitrium habere nos dicimus, quod in omnibus bonis operibus divino adjuvatur semper auxilio. Deinde post quædam interposita de naturali potestate ad peccandum et non peccandum, adjugebat dicens: Quam liberi arbitrii potestatem dicimus in omnibus esse generaliter, in Christianis, Judæis, atque Gentilibus: in omnibus est liberum arbitrium æqualiter per naturam, sed in solis Christianis juvatur a gratia. In illis nudum et inerme est conditionis bonum: in his vero qui ad Christum pertinent, Christi munitur auxilio. Illi ideo judicandi atque damnandi sunt, quia cum habeant liberum arbitrium, per quod ad fidem venire possent, et Dei gratiam promereri, male utuntur libertate concessa: hi vero remunerandi sunt, qui bene libero utentes arbitrio merentur Domini gratiam, et ejus mandata custodiunt (Infra, de Gratia Christi, nn. 32-34). Hac rursus confessione gratiæ Pelagius adversariis suis non faciebat satis: tum quia gratiæ illic nomine intelligere poterat, ut solebat, legem atque doctrinam; tum quia quamlibet gratiam intelligeret, eam tamen manifesto dicebat secundum merita dari. Postea vero ille ad suæ fidei libellum, et ad varias, quas diversis temporibus ediderat, commentationes remittebat. Atque ea sunt quæ nobis ex illa ejus epistola servavit Augustinus (Ibid., nn. 35-38).

Jam in suo illo libello fidei Pelagius Cœlestium imitatus, ea capita, quorum nemo illum postulabat, multis disputat, de universis fidei articulis ab ipsa Trinitatis unitate ad usque carnis resurrectionem disserens: atque ubi ad Baptismi quæstionem venit, *Baptisma*, inquit, *unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus, asserimus esse celebrandum: quæ verba nihilominus ipsum ad originalis culpæ confessionem non astringebant. Sic neque exprimebat qualem gratiam agnosceret necessariam, cum paulo post diceret: Liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus nos semper Dei egere auxilio; et tam illos errare, qui cum Manichæis dicunt, hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt, hominem non posse peccare, etc. Enim vero ex iis quæ Augustinus de Pelagianorum fraudibus ac paralogismis tradit, intelligimus illam fidei expositionem, in qua nihil esse prorsus videtur nisi orthodoxum, januam omnibus eorum erroribus patefacere. Ipsam coronide admodum catholica, si quidem ea sincera fuisset, claudebat. Hæc est fides, Papa beatissime, inquiebat, quam in Ecclesia catholica didicimus, quamque semper tenuimus et tenemus: in qua si minus perite aut parum caute aliquid forte positum est, emendari cupimus a te, qui Petri et fidem et sedem tenes (Infra, Append. parte 2). Pelagius quoties haberi catholicus volebat, hanc illam jactabat fidei professionem. Atque haud scimus an de hac ipsa interpretandus veniat Hieronymus, cum in præfatione ad quartum suum librum in Jeremiam, scripta, ut videtur, anno quadringentesimo decimo sexto, antequam violentias Pelagianorum expertus esset, quandoquidem de illorum tantum calumniis queritur, asserit hæreticos illos, ut imperitos decipiant, passim expositionem suæ fidei prædicare, neque tamen illam ostendere.*

Accepta autem Pelagii scripta Zosimus in consessu publico jussit recitari, eaque mirum in modum approbavit. Ex his quippe, liquido purgare se Pelagium, ac fidem suam tanta perspicuitate exponere, ut locum malignis interpretationibus nullum relinqueret, judicabat. Idem etiam omnibus qui audierunt, visum. *Quod sanctorum, ait Zosimus, virorum, qui aderant, gaudium fuit? Vix fletu quidam se et lacrymis temperabant, tales etiam absolutæ fidei infamari potuisse (Ibid.).* Hoc sane stilo litteras ad Aurelium aliosque Afros antistites super ea re undecimo calendas octobris dedit adjunctis et Pelagii scriptis. Hic magis etiam stomachabunde, quam in superiore epistola, Herotem et Lazarum dictis proscindit. Multis similiter, quod Africani, et duorum horumce præsulum litteris, et Timasii Jacobique testimoniis fidem accommodassent, conqueritur.

Utramque hanc Zosimi de Pelagio ac Cœlestio epistolam ex Vaticanæ bibliothecæ manuscripto depromptam vulgavit Baronius. Visum quibusdam eas cum subditiis scriptionibus numerandas, quasi cum Augustino minus illæ consentirent; quamvis revera cum eo nihil magis consentiat. Fatendum tamen est, his famæ Zosimi non perinde consultum; quippe quæ planissimum faciant, eum Cœlestii verbis plenissimam fidem præbuisse: quemadmodum apud se expostulasse Africanos episcopos ipse declarat (Ibid.). Et ea sane de causa Pelagiani, postquam a Zosimo fuere condemnati, prævaricationis eum accusarunt (Infra, contra Julianum, lib. 6, n. 37): quod etiam crimen objecerunt Romanis omnibus clericis, quos dogma catholicum, quod in memoratis consessibus defenderant, turpiter deserere clamitabant (Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 5). Verum cum idem pontifex, quam imprudens admiserat, culpam deinceps correxisset, voluit Augustinus eam modesto velare silentio. Quod itaque in illo, quem ut primum episcopum observabat, dignum aliqua laude existimavit, id palam proposuit: cætera, quantum in ipso fuit, excusavit. Neque tamen inficiatur, Zosimum initio verbis fraudulentis Pelagianarum professionum, ac Cœlestii præsertim simulatione illa, qua se is et instrui velle, et Innocentii decretis consentire profitebatur, delusum fuisse: imo hoc factum S. Doctor non obscure significat variis locis (Infra, de Peccato originali, nn. 9, 24; contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 5; contra Julianum, lib. 6, n. 38).

XVI. Africanum concilium ducentorum quatuordecim episcoporum Carthagine habitum rescribit Zosimo. Innocentii sententiam in Pelagium et Cœlestium dictam defendit; Zosimumque, ut novum de Cœlestio examen habeat, monet.

Africani præsules accepta quam Zosimus papa miserat in Cœlestii favorem epistola, eum litteris suis obtestati sunt, eo usque res, quo in statu erant, relinqueret, dum plenius de ejusdem Cœlestii causa, qui primum quidem apud ipsos accusatus fuerat, edoceretur. Litteræ

datæ sunt ab episcopis sive ob eam rem Carthaginem vocatis, sive in ea urbe forte fortuna reperitis; ex quibus tamen constituisse verum concilium ex eo intelligitur, quod ad illorum litteras respondens Zosimus epistolam suam Aurelio ac cæteris qui in concilio Carthaginensi adfuerunt, inscribat (*Infra, Append. parte 2*). Veri sane quam simillimum est, statim atque allata fuit prior illa Zosimi pro Cælestio epistola, Aurelium episcopis locorum minus dissitorum, puta provinciæ Proconsularis, Numidiæ, ac Byzacenæ, significandum curasse, ut ad habendam secum deliberationem de re tanti momenti convenirent: atque ubi viciniore advenere, Zosimo confestim scripsisse, ut Romam ipsæ eorum, si fieri posset, ante pervenirent litteræ, quam concessi ab illo duo menses essent exacti.

Accesserunt ergo deinde cæteri præsules, a quibus tandem concilium illud ducentorum quatuordecim episcoporum coaluit, quod antequam Cælestius a Zosimo damnaretur, habitum fuisse tradit Prosper (*Ibid.*). Hoc ipsum Augustinus non uno loco vocat concilium Africanum (*Infra, de Peccato originali, nn. 8, 9, 24; et in tomo 2, Epist. 215, n. 2*), eo forsitan quod e pluribus quidem provinciis constabat, licet non ex omnibus: quo id ab insequentis anni concilio plenario ac generali distinguit. Videtur autem ineunti novembri assignandum, quia Marcellinus subdiaconus, a quo ejusdem consulta ad Pontificem delata sunt, profectio- nem sexto idus illius mensis præparabat (*Infra, Append. parte 2*). Fieri tamen potest ut propter rei tractandæ gravitatem et dirigenda in Urbem acta, productum aliquanto diutius fuerit. In hac synodo facta sunt decreta et constitutiones, quas postea orbis universus, Roma, necnon imperatores Honorius et Arcadius sunt amplexi (*Ibid.*). Hæc decreta materiam suppeditarunt octo seu novem Africanis contra Pelagianos canonibus, qui antea Milevitane perperam adscripti synodo, jam generalis Carthaginensis anno quadringentesimo decimo octavo, calendis maiis celebratæ esse cognoscuntur. Decretis suis synodus præfixit epistolam ad Zosimum, in qua sic ad eum Patres alloquebantur: *Constituimus in Pelagium atque Cælestium per venerabilem episcopum Innocentium de beatissimi apostoli Petri sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateantur, gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per actus singulos adjuvari, ita ut sine illa nihil veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus* (*Ibid.*).

Addebant, non sufficere hominibus tardioribus, quod se generaliter Innocentii litteris consentire dixisset Cælestius; sed aperte eum debere anathematizare, quæ in suo libello prava posuerat; ne, si id non fecisset, multi parum intelligentes magis in libello ejus illa fidei venena a Sede Apostolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat eum libellum esse catholicum, quam emendata propter illud quod se papæ Innocentii litteris consentire ipse responderat (*Infra, contra duas Epist. Pelagianorum, n. 5*). Illic etiam Africani præsules iudicium Innocentii de synodo Diospolitana in mentem Zosimo revocarunt (*Infra, de Peccato originali, n. 9*): et dederunt operam, ut eidem professionis fidei a Pelagio Romam directæ fallacias et dolos aperirent (*Ibid., n. 24*); simulque diluerent omnes hæreticorum cavillationes; ut scilicet illos non minus ratione, quam sacra sua auctoritate revincerent (*Infra, Append. parte 2*). Cum porro eos notasset Zosimus, quasi temere Cælestii delatoribus credidissent: ipsum illi vicissim ostendebant, paulo celerius Cælestii verbis fidem accommodasse (*Ibid.*). Tandem quidquid apud ipsos super Cælestii causa factum antea fuerat, exponebant Pontifici; et gesta ea de re tunc, sive præsentem eodem Cælestio, sive absente confecta, mittebant. Quare epistolæ eorum volumen productius sibi visum non dissimulat Zosimus (*Ibid.*).

Videntur præterea illi antistites, Paulinum diaconum, qui Romam venire jussus erat, accusationis in Cælestium ante sex annos ab ipso intentatæ causam dicturus, excusasse apud Pontificem, atque illum forte, ne eo proficisceretur, prohibuisse; quia nempe Cælestii causa nihil jam ad Paulinum, sed ad Ecclesiam universam pertinebat: quemadmodum suo libello, quem ad Zosimum septimo idus novembris misit, idem Paulinus significat (*Ibid.*). Nec est pariter dubium, quin de celebranda proximo anno post paschalia festa ex omnibus Africæ provinciis synodo generaliore ac plenaria decretum: quod videlicet mense maio peractum est.

Atque hæc sunt, quæ reperire licuit de Africano illo percelebri concilio, ac de posterioribus litteris ab eo per Marcellinum subdiaconum missis (*Ibid.*): cumque Zosimo pontifice permulta super hoc negotio scripta, cum Roma in Africam, tum ex Africa Romam cucurrerint (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 5*); nihil tamen superest ex omnibus iis quæ ad Zosimum ab Africanis episcopis fuere directa. Et merito quidem dolemus periisse egregia illa monumenta, quibus illorum in defendenda Christi gratia, propugnandoque Innocentii decreto, generositas consignabatur: cujus laudis partem non minimam Augustini ingenio et solertiæ debitam esse, certum est.

XVII. Anno quadringentesimo decimo octavo Zosimus Africani concilii Patribus respondet.

Plenarium totius Africæ concilium Carthagine rursus habitum novem canones edit in Pelagianos.

Ad primas Africani concilii litteras nullum seorsim responsum Zosimus, hieme forsitan prohibente, dedisse videtur; neque concilii Patribus, nisi duodecimo calendas aprilis, post acceptas alteras eorum posteriores litteras, adeoque unicum pro duabus, eamque satis brevem epistolam rescripsisse. In ea magnificis verbis extollit dignitatem suam; et quod de Cælestii causa cum Africanis per litteras communicare placuit, hoc gratiæ apponi sibi ab

ipsis postulat. *Cum tantum, inquit, nobis esset auctoritatis, ut nullus de nostra possit retractare sententia; nihil egimus, quod non ad vestram notitiam nostris ultro litteris referremus, dantes hoc fraternitati, etc.* Eos tamen certiores facit, sese omnia eodem in statu, quemadmodum rogatus ab ipsis fuerat, reliquisse. Innuere autem videtur, sibi propositum, quid hic facto opus esset, iterum deliberare (*Infra, Append. parte 2*).

Epistola hæc tertio calendas maii pervenit in Africam, quo tempore præsules Carthaginem novum contra Pelagianos concilium celebraturi conveniebant; quod quidem in basilica Fausti anno quadringentesimo decimo octavo, die prima maii habitum, atque ex provinciis Byzacena, Mauritania Sitifensi, Tripolitana, Numidia, Mauritania Cæsarensi, et Hispania, congregatum in veteribus exemplaribus prænotatur; in eoque sedisse Aurelium, cum primate Byzacenæ Donatiano Teleptensi, et aliis ducentis tribus episcopis, legitur. Photius ducentos viginti quatuor præter Aurelium et Donatianum numerat (*Ibid.*).

Quin autem hoc ipsum plenarium totius Africæ fuerit concilium, in quo Augustinus se atque alios antistites quidpiam adversus Pelagianam hæresim breviter constituisse testatur (*Epist. 215, n. 2*), nullus est ambigendi locus. In eo certe octo sive novem illos canones, qui Milevitano adscripti concilio legebantur, quos et Baronius a synodo in ea urbe anno quadringentesimo decimo sexto congregata sancitos existimavit, condiderunt. Enimvero eos huic concilio, præter Africanam collectionem, vetustissimum Gandavense exemplar assignat, et codex Canonum Ecclesiæ Romanæ, et ipse pariter, qui ejus acta legit, Photius (*Infra, Append. parte 2*). Istorum etiam canonum tertius, quartus, et quintus a Cælestino papa Carthaginensis concilii nomine citantur (*Ibid.*). Præter hæc, Milevitane synodi ad Innocentium epistola omnino mentionem non fecit horum canonum: quos tamen ad eum, ut ejusdem auctoritate confirmarentur, mittere debuisset. Quin imo hæc synodus nihil aliud à Pontifice petiit, nisi ut errores Pelagianorum duos, originale peccatum et gratiæ necessitatem impugnantes damnaret: cum tamen illorum canonum tres postremi etiam eps anathemate percellant, qui verba Joannis, et Jacobi, dominicæque orationis ab germano intellectu detorquerent, ut ne inde agnosceremus justos quosque hac in vita peccatis non carere. Quid, quod antistites illi quinque, a quibus post Milevitana synodum Innocentio scriptum fuit, haudquâquam omnino vetant, ne quis hominem dicat posse cum gratiæ adjutorio esse in hac vita sine peccato, modo tantam perfectionem justitiæ nemo sibi arroget? id quippe iterum ad examen esse revocandum censent (*Epist. 177, nm. 16, 18*). Rursus eandem illam quæstionem Augustinus in libro de Gestis Pelagii, aliquanto post elucubrato, annumerat iis, quas non adversus hæreticos disputari, sed pacifice inter Catholicos examinari oporteat (*Infra, de Gestis Pelagii, n. 55*).

Quod ad numerum horum canonum, quibus confixam esse à concilio Carthaginensi Pelagianam hæresim, in confesso est, cum ante in collectione Africana non nisi octo legerentur, duo scilicet primi de peccato originali, tres medii de gratiæ adjutorio, tresque ultimi de impeccantia; nonnum antiquissimi codices exhibent tertio loco insertum, quo ii condemnantur, qui parvulis hinc sine Baptismo migrantibus medium aliquem felicitatis locum extra cælorum regnum ac dæmonum contubernium assignarent. Photius huncce canonem agnoscit, eique sedem eandem attribuit. Neque deest Augustini testimonium, affirmantis novellos hæreticos Pelagianos justissime conciliorum catholicorum et Sedis Apostolicæ damnatos auctoritate, eo quod ausi fuerint, non baptizatis parvulis dare salutis et quietis locum etiam præter regnum cælorum (*Infra, de Anima et ejus Origine, n. 17*). Sic vero sub anni quadringentesimi decimi noni finem loquebatur sanctus Doctor: atque adeo verisimile fit, Africanum concilium superioris anni de hoc Pelagianorum effugio Zosimum fecisse certiorum, idque et ab Afris in hoc plenario concilio anni quadringentesimi decimi octavi, et ab illo pontifice in sua epistola Tractatoria, anathemate affectum fuisse.

De utroque illo Africæ concilio Prosper in carmine de Ingratis:

Tu causam fidei flagrantius, Africa, nostræ
Exsequeris; tecumque suum jungente vigorem
Juris apostolici solio, fera viscera belli
Conficis, et lato prosternis limite victos.
Convenere tui de cunctis urbibus almi
Pontifices; geminoque senum celeberrima cœtu,
Decernis quod Roma probet, quod regna sequantur.

Et paulo post in Augustini laudes effusus prosequitur:

An alium in finem posset procedere sanctum
Concilium, cui dux Aurelius, ingeniumque
Augustinus erat? quem Christi gratia cornu
Uberiore rigans, nostro lumen dedit ævo,
Accensum vero de lumine. Nam, cibus illi,
Et vita, et requies, Deus est; omnisque voluptas, etc.
(*Infra, Append. parte 2.*)

XVIII. Pelagianos sancita lege mulctat Honorius imperator. Eisdem Zosimus decretoria tandem damnat sententia, quæ ab Ecclesia universa suscipitur.

Soluta concilio, Augustinus cum aliquot episcopis ad reliquas decidendas causas delectus, remansit Carthagine (*Infra, ante libros de Gratia Christi, vide notam capiti quinquagesimo libri 2 Retractationum subjectam*): qua in urbe, donec in Mauritaniam Cæsareensem profi-

cisceretur (*Epist.* 193, n. 1), ubi quidem decimo sexto calendas octobris agebat, negotia illum varia, nec parum urgentia detinuerunt, habueruntque occupatissimum. Tum vero eum haud mediocriter bini nuntii perquam læti recrearunt: alter de lege ab Honorio in Pelagianos lata, alter de condemnatis a Zosimo papa iisdem hæreticis (*Infra, de Peccato originali, n. 18*).

Exstat hodieque lex illa Honorii, die aprilis trigesima anni quadringentesimi decimi octavi Ravennæ data. Hac lege Imperator edicit, ut Cœlestius et Pelagius Roma (modo isthic agerent, siquidem erat Pelagius id temporis in Palæstina) primitus pellantur; deinde ut quisque compertos hæresis eorum sectatores magistratibus deferat, et reis tandem exsilii pœna irrogetur (*Infra, Append. parte 2*). Imperiale edictum jussione sua prosecuti sunt præfecti prætorio, Junius Quartus Palladius Italiæ, Monaxius Orientis, et Agricola Galliarum. Jubent ii Pelagium ac Cœlestium, juxta decretum Imperatoris, ex Urbe ejici; omnesque istorum erroris convictos, facultatibus suis spoliari, ac perpetuo mulctari exsilio (*Ibid.*).

Pelagiani, qui pro arbitrato legem divinam interpretabantur, imperialem quoque ad suos sensus pertrahebant. Nam quantumvis perspicua hæc esset, jactare non erubuit Julianus, eam pro se potius ab Imperatore redditam: cui Augustinus, debere ergo illum eandem publicis potestatibus allegare, festive reponebat (*Infra, contra Julianum, lib. 3, n. 3*).

Ea sane lex petita fuerat, quandoquidem non nuda constitutio dicitur, sed rescriptum, et responsum. Nam de illa Augustinus: *Si pro vobis potius*, inquit, *ab Imperatore responsum est* (*Ibid.*). Eam Africanorum precibus concessam declarare videtur antiquus codex canonum Ecclesiæ Romanæ hacce inscriptione: *Sacrum rescriptum acceptis synodi supra scriptæ gestis*. Præcedit autem illic synodus Carthaginensis anni quadringentesimi decimi octavi, quæ quidem cum die prima maii celebrata sit, uno die posterior est rescripto; at facili errore synodus anni quadringentesimi decimi octavi, cum ea quæ anno quadringentesimo decimo septimo habita erat, confundi potuit.

Qui Honorii legem die trigesima aprilis sancitam Zosimi judicio priorem opinantur, ii non parum momenti hanc habuisse ad illud a Pontifice eliciendum existimant. Aliunde vero cernebat Zosimus fideles Romanos una voce, uno ardore pro veritate catholica adversus Pelagii errores decertare (*Infra, de Peccato originali, n. 9*): quos profecto ejus dogmata, quia inter eos diu vixerat, latere non poterant; quique Cœlestium ejus esse discipulum sic noverant, ut fidelissimum et firmissimum possent de hac re testimonium perhibere. Præterea nonnulli Urbis catholici, post Africani concilii rescripta, curarunt ut in Pontificis notitiam perferrentur quædam ex Pelagii dictis ac scriptis, utputa ejusdem in Paulum commentarios, ad quorum quidem commentariorum errores Cœlestii damnationem refert Mercator (*Infra, Append. parte 2*). Cum vero ex adversa parte qui hæresim tuerentur, ibi non deessent, molestissimo discidio Roma divellebatur, atque, ut Honorii verbis loquamur, *scissis in partes studiis asserendi, materia impacatæ dissensionis inducta erat* (*Ibid.*). Inter alios Constantius quondam vicarius præfectorum, tunc autem Christi servus, Romæ habitans, suum pro Dei gratia studium illustravit in retundendis Pelagianorum conatibus; quorum factione multa perepessus, sanctorum confessorum catalogo adscribi meruit (*Ibid.*). Ad hoc ipsum tempus forte referendum, quod ea Juliani criminatio veri continet, qua Catholicos seditionum Romæ excitatarum accusabat (*Infra, Operis imperf. contra Julianum, lib. 3, cap. 35*).

Cum igitur eo loco res in Urbe essent, Zosimus Cœlestium ex Africani concilii monitis iterum examinare decrevit, ac tandem ex ejus ore clara perspicuaque responsa exprimere, ut dubium posthac non remaneret, vel cum errores ejurasse, vel perfidum impostorem esse habendum (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 5*). At ille huic examini sese committere nequaquam ausus, non tantum vadimonium deseruit, sed etiam ex Urbe aufugit (*Infra, Append. parte 2*). Eo non comparente, nihil jam Zosimum detinere potuit, quominus sententiam illam, quam et hæreticorum pertinacia, et utilitas Ecclesiæ ab eo exigebat, pronuntiaret (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 5*). Ergo quam paululum intermiserat, justæ severitatis rationem protulit (*Ibid.*): Africani concilii decreta probavit, roboravitque (*Infra, Append. parte 2*); ac præcessoris sui judicium secutus (*Infra, contra Julianum, lib. 1, n. 13; lib. 6, n. 37*), Pelagium et Cœlestium repetita auctoritate damnavit (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 2, n. 5*); eos ad pœnitentium ordinem, siquidem errores suos detestarentur, redigens; sin autem id recusarent, omnino anathemate percellens (*Infra, de Peccato originali, n. 25; et in tomo 2, Epist. 190, n. 22*). Scripsit hac de re et specialiter ad Afros, et universaliter ad omnes totius christiani orbis episcopos litteras, easque longe amplissimas, quarum aliquot fragmenta Augustinus, Prosper, ac Cœlestinus papa referunt (*Infra, Append. parte 2*). Errores quorum accusatus a Paulino Cœlestius fuerat, ibi exponebat; et nihil omittebat eorum quæ cum ad Cœlestii discipuli, tum ad Pelagii ejus magistri causam pertinebant. His etiam litteris, si viro erudito credimus, Pelagianorum errorum catalogum ex Augustini ad Paulinum epistola excerptum inseruit. Ibidem Joannis Chrysostomi honorificam faciebat mentionem (*Ibid.*). Culpam originis validissime astruebat (*Epist. 190, n. 23*): nec dubitaverimus eam Zosimi scriptionem esse, in qua novellos hæreticos, quod infantibus non baptizatis locum quietis ac felicitatis extra cælorum regnum concederent, Apostolicæ Sedis damnavit auctoritas (*Infra, de Anima et ejus Origine,*

n. 17). Isthic etiam docebat, nullum tempus intervenire, in quo divino non egeamus auxilio; nosque in omnibus actibus, causis, cogitationibus, motibus, ex Dei præsidio, non ex naturæ viribus, omnia exspectare debere (*Infra, Append. parte 2*). Idem varios locos ex Pelagii in Paulum commentario ipsis litteris suis inter alia ejus damnabilia comprehendit. Hos locos exscribit Mercator, eosque testatur omnino insertos fuisse Zosimi epistolæ, quam Tractatoriam vocat (*Ibid.*)

Eadem illa epistola ad orientales Ecclesias, in Ægyptum, Constantinopolim, Thessalonicam, et Jerosolymam, imo et per totum orbem missa, ab omnibus catholicis antistitibus subscripta fuit (*Ibid.*). Quocirca jure merito litteris proditum est episcoporum ducentorum quatuordecim in Africano concilio editam contra inimicos gratiæ Dei constitutionem totum mundum amplexum esse, ac per totum mundum hæresim Pelagianam fuisse damnatam (*Ibid.*): quod Honorius quoque mense junio anni quadringentesimi decimi noni data ad Aurelium sanctione significat, Pelagianos videlicet ab universis juxta sententiæ examinatione damnatos affirmans. Zosimum sane constat imperasse ut eadem epistola ab Italiæ præsulibus subscriberetur; siquidem ab eo Julianus episcopus, quod illi subscribere detrectasset, damnatus et dignitate abdicatus est (*Ibid.*).

Tum vero cum Romani clerici, quos prævaricationis perinde atque Zosimum deinceps Pelagiani accusavere, in præsidis sui sententiam propensis animis concederent; Sixtus presbyter, ille ipse quem causæ suæ præcipuum defensorem jactabant gratiæ adversarii (*Epist. 191, n. 1*), primus omnium eis anathema in populo frequentissimo pronuntiavit (*Epist. 194, n. 1*); deque hac re sedulo scripsit ad eos, apud quos se Pelagiani de ipsius amicitia efferre solerent: neque suis tantummodo litteris alienissimum ab hæresi animum declarare, verum etiam illius sectatores ad ipsam ejurandam terrore legum imperialium cœpit impellere (*Epist. 191, n. 1*).

Quamvis autem Zosimus in suis litteris die vigesima prima martii datis animum remissum et ad Pelagianos damnandos parum adhuc propensum præ se ferat: Augustinus tamen decretoriam illius contra eosdem epistolam inter Africanum anni quadringentesimi decimi septimi concilium et plenarium anni quadringentesimi decimi octavi sic ponit, ut hoc ultimo concilio priorem esse significet, aut saltem illud secutam adeo celeriter, ut ejus inductu data dici nequeat. Quod, ait, *papæ Zosimo de Africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum, et quod posteriore concilio plenario totius Africæ contra ipsum errorem breviter constituimus..... misimus vobis* (*Epist. 215, n. 2*).

Zosimo de Pelagianorum damnatione, quemadmodum par erat gratulati sunt præsules Africani, quorum ex epistola hanc in rem conscripta unum istud a Prospero excerptum est, quod et Cælestinus citat. *Illud vero, inquiebant illi, quod in litteris tuis, quas ad universas provincias curasti esse mittendas, posuisti, dicens, Nos tamen instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum et coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus: sic accepimus dictum, ut illos qui contra Dei adiutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod universa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti? Et tamen instinctu Dei factum esse, fideliter sapienterque vidisti, veraciter fidenterque dixisti. Ideo utique, quoniam præparatur voluntas a Domino, et ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda filiorum. Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei. Ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, et in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium* (*Infra, Append. parte 2*).

XIX. *Pelagianorum damnationem subscribunt episcopi omnes, præter octodecim, qui et depositi secessionem faciunt, ac generale concilium postulant.*

Zosimus decretoria sua epistola in Pelagianos, ab universis episcopis non modo ut hæresim rejicerent, petebat, sed etiam ut ejus proscriptionem subscriptionibus ipsi suis comprobarent. Hanc re ipsa epistolam narrat Mercator missam per totum orbem, subscriptionibus sanctorum patrum esse roboratam (*Infra, Append. parte 2*). Id quoque indicare putatur Prosper, cum dicit, ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteris omnium armatas antistitum; deinde, in eorundem excidium unam cunctorum sacerdotum manu scriptam sententiam (*Ibid., parte 3*); ipsorum denique dogmata damnata fuisse conciliis mundique manu (*Prosper, de Ingratis, cap. 9*). Certe quidem illud ipsum Pelagiani conquesti sunt in hæc verba: *Simplicibus episcopis, sine congregatione synodi, in locis suis sedentibus, extorta subscriptio est* (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 34*).

Ea occasione Julianus et reliqui complices ejus, ait Mercator, subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem patribus (qui subscripserant) facere, non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis depositi atque exauctorati, ex omni Italia deturbati sunt; ex quibus plurimi resipiscentes et a prædicto errore correcti, regressi sunt supplices ad Sedem Apostolicam, et suscepti suas Ecclesias receperunt (*Infra, Append. parte 2*). Julianus autem ejusque complices procul dubio erant octodecim illi Pelagianæ factionis antistites, qui non multo post litteras ad Rufum Thessalonicensem miserunt (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 3*). Nestorius ad Cælestinum papam scribens in gratiam Pelagianorum, nominat Julianum, Florum, Oruntium, Fabium episcopos: queis Persidium ac Marcellinum addit Ephesina synodus (*Infra, Append. parte 2*). Igitur compellati illi fuere, ut

cum Ecclesia universa Pelagium ac Cœlestium damnarent, necnon Zosimi subscriberent epistolam. Illi vero id se facturos negarunt, causati videlicet, fas non esse, absentes ac inauditos, quique libellis suis errores sibi impositos proscripsissent, infami sententia afficere (*Infra, Append. parte 2*). Hac de re Julianus dedit epistolas ad Zosimum duas (*Infra, Operis imperf. contra Julianum lib. 1, cap. 17*), quarum altera, quæ ejus abdicatione prior apparet, ille ipse forsitan libellus fidei est, qui nostra ætate ex Veronensi codice prodire cœpit, plurimorum episcoporum, nempe istorum octodecim qui se Juliano conjunxerant, nomine scriptus (*Infra, Append. parte 2*). Primis tribus partibus fidei professio non multum a Pelagiana et Cœlestiana supra memoratis discrepans continetur: fatentur tamen per Adam omnes mori; sed peccatum originale, quod ipsi naturale vocitant, planissime rejiciunt. Pelagium quoque ac Cœlestium abunde fidem suam, rejectis qui sibi falso imponebantur erroribus, probasse existimant. In extremis partibus, ubi rationem reddunt, cur hæresiarchas illos damnare nolunt, quod videlicet auditi ipsi non fuissent, hanc in rem iisdem locis, quibus ante Zosimus in Africanos, abutuntur, tanquam hoc pacto mutatam ei sententiam exprobrantes. Dicunt se, tametsi et muneris sui et christianæ charitatis sit, quos reos esse non viderent, hos tueri velle; tamen medios, sicuti promiserant, manere, ut eosdem neque inauditos damnent, neque absentes defendant. Pontificem, si quidpiam in his quæ de doctrina sua et fide ad eum scribunt, minus probet, id sibi significare posse dicunt: at vero si injuria urgeantur, se statuisse nullis vexationibus quantumlibet violentis cedere: ac præterea ad plenariæ synodi judicium se provocare, Pontifici declarant (*Ibid.*).

Zosimus porro professione fidei prorsus Pelagiana haudquaquam contentus esse poterat. Quapropter constat Julianum ejusque socios ecclesiastica sententia ab eodem dictata pontifice, quem idcirco Juliani damnatorem vocabat Augustinus (*Infra, contra Julianum, lib. 1, n. 13*), de gradu dignitateque dejectos fuisse. Relata fuit in tabulas hæc sententia; quandoquidem in Ephesina synodo acta depositionis Pelagii, Cœlestii, Juliani, Persidii, Flori, Marcellini, Orontii et sociorum, lecta et confirmata fuisse (*Infra, Append. parte 2*).

Post hanc etiam, uti nobis videtur, condemnationem suam Julianus epistolam aliam, cujus excerpta legere est apud Mercatorem, Zosimo scripsit (*Ibid.*): ubi quosdam ex erroribus in Cœlestio damnatis, specie tenus reprobatur; quos aperte postea docere non est veritus. Antequam in manus Pontificis epistola hæc perveniret, per totam pene Italiam nonnullorum a Juliano deceptorum studio circumlata erat, et cum permultis tanquam egregium quoddam opus communicata. Aliam quoque idem Julianus, confirmandis iis qui Pelagianorum partes sectabantur, Romam sub anni quadringentesimi decimi noni exitum misit. Illic profitebatur se cum Manichæis, id est, Catholicis, tum temporis non communicare (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 4*). Et re ipsa discidium ab eis cum Ecclesia factum testatur Augustinus (*Serm. 181, n. 3*). Hi presbyteros suos atque episcopos aliquantisper habuerunt: verum cum ea factio semper tenuis admodum infirmaque fuerit, sacris ædibus in quas convenirent destituebantur. Quocirca eorum plerique non dubitabant in ecclesias Catholicorum venire, et una communionem accipere (*Infra, Append. parte 2*): isti tamen et cæteris factionis suæ horrore erant, et sicubi deprehendebantur a Catholicis, puniebantur severissime.

Etsi autem factiosi se cum Catholicis, quos Manichæos per injuriam nominabant, communicare nolle jactarent (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 42*): nullam tamen operam aut industriam prætermisere, ut excommunicationis pœnam a se ipsis amoverent. Hi sane ad imperatorem Honorium adire, a quo iudices ecclesiasticos, qui negotium ad examen revocarent, postularunt, causati se per dolum et fraudem condemnatos. Verum illorum molitiones Valerius comes auctoritate sua fregit, obstititque ne tempus ac locus examinandæ rursus eorum causæ ab Imperatore assignaretur (*Infra, Operis imperf. contra Julianum, lib. 1, cap. 10*). Ac merito quidem Honorius, cum de antiqua catholica fide dubitari nollet, nequaquam novas disceptationes fidei inimicis concedendas esse ratus est, verum eos legum potius ac disciplinæ severitate coercendos. Atque ita Ecclesiæ auctoritati suam junxit, et Julianum aliosque, quibus episcopatum Zosimus ademerat, ejiciendos ex Italia curavit (*Infra, Append. parte 2*). Quo tempore id factum fuerit, nondum liquido apparet: neque forte contigit ante annum quadringentesimum decimum nonum, quo Imperator sanctione nova propositis abdicationis atque exsilii pœnis universos antistites ad comprobendam subscriptionibus suis damnationem hæresiarcharum astrinxit: quod dicit à se constitutum ad quorundam episcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravas eorum disputationes vel tacito consensu astruunt, vel publica oppugnatione non destruunt (*Epist. 201, inter Augustinianas*).

Negatam sibi consilii copiam multum questi sunt Pelagiani: eamque denegationem in victoriæ suæ argumentum trahere voluerunt (*Infra, contra Julianum, lib. 3, n. 5*). Julianus certe diffidentiam Catholicis quodam modo insultabundus, ob recusatam sibi suisque audientiam, objectabat (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 42*). Respondit Augustinus, eorum causam ab episcopis competenti habito judicio abunde discussam, alio examine haud indigere (*Ibid., n. 34; et contra Julianum, lib. 3, n. 5*): deinde apertam nimis esse hæresis Pelagianæ perniciem; et hæreses plerasque sine generalium synodorum convocatione fuisse damnatas: at ipsos orbem catholicum, quem pervertere nequeant, conari saltem commovere; necnon qua superbia volunt, non in Deo, sed in se gloriari, hanc etiam captare gloriam, ut propter illos Orientis et Occidentis synodus congregetur (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, n. 34*): similes hac in re Maximianistis, qui se ad agendam in Cartha-

ginensi collatione causam suam admitti petebant, nihil aliud cupientes, nisi exiguitatem suam nomine saltem certaminis consolari, et inde videri aliquid apud eos quibus contemptibiles erant, quod inire cum Catholicis sinerentur examen (*Infra, contra Julianum, lib. 3, n. 5*).

XX. *Pelagii fallacias libris de Gratia Christi et de Peccato Originali editis reteggit Augustinus. Idem ad Optatum scribit, ad Mercatorem et ad Sixtum.*

Pelagiana hæresi cum suis auctoribus a Zosimo jam condemnata, cum Carthagine adhuc post plenarium anni quadringentesimi decimi octavi concilium ageret Augustinus, conscripsit in ejusdem hæresis auctores libros duos, in quibus, quidquid Africani antistites in litteris ad Zosimum, quarum jacturam dolemus, ad relegendas Cœlestii vel Pelagii fraudes afferbant, reperiri posse opinamur. His libris occasionem præbuit colloquium Piniani, Albinae ejus socrus, conjugisque Melaniæ cum Pelagio, habitum forte in Palæstina: nam ille quidem anno quadringentesimo decimo quinto ibi versabatur, et anno quadringentesimo decimo septimo Jerosolymitanus episcopus Praylius Romam una cum ipso atque in ipsius gratiam litteras misit: Albina autem, Pinianus et Melania inde anno quadringentesimo decimo nono per Hieronymi litteras Augustinum salutarunt. In eo colloquio egerant illi cum Pelagio, ut errores omnes, quorum insimulabatur, calamo proscriberet. Qua de re Pelagius ipsis responderat primum, a se *anathemari, qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei, qua Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus nostros non esse necessariam* (*Infra, de Gratia Christi, n. 2*). Tum se, et *Baptisma unum tenere, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus diceret esse celebrandum*: et cum ulterius interrogaretur; *infantes in remissionem peccatorum percipere Baptismum*, ore proprio confessus erat (*Ibid., n. 35*). Iphis etiam recitavit libellum, quem Romam ad Innocentium miserat (*Infra, de Peccato Originali, n. 1*): deque hoc apud eosdem questus est, quod in Cœlestii damnatione, non quidem a Zosimo, nec enim id jam ad ejus aures pervenisse crediderimus, sed ab Innocentio Afrisque episcopis esset comprehensus: at e contrario suam a Diospolitana synodo innocentiam declaratam fuisse gloriabatur (*Ibid., n. 9*).

Veteratoris hujus dolos et ambiguitatum nodos neque Pinianus, neque præsentis matronæ pervidere valuerunt. Quapropter eo modo, quo in votis habebant, loquentem illum audivisse, ipsis quidem gratissimum accidit; non ausi tamen in re tanta ingenio suo credere, Augustinum tanquam oculatissimum consulere de illius verbis maluerunt. Datis igitur communi nomine litteris, eidem sermonem quem cum Pelagio contulerant, significavere; quid super eo sentiret, sciscitantes. Harum litterarum perlator sanctum Præsulem, ut jam dictum antea, reperit Carthagine: ubi quamvis negotiis multo quam alibi densioribus occuparetur, non tamen responsum distulit diutius, nec minus reddidit, quam volumina duo, de Gratia Christi unum, alterum de Peccato Originali. In his quænam esset Pelagii vera mens circa hoc utrumque caput, ex illis ipsis operibus docet, quæ hæresiarcha ille sui purgandi causa in epistola ad Innocentium citabat; maxime vero ex ejus libris de libero arbitrio, in quibus quoniam Pelagius Ambrosii perquam honorificam faciebat mentionem, ac ejus fidem eximia commendatione prædicabat, illi Augustinus in utriusque voluminis sui calce ejusdem antistitis varia opponit testimonia.

Primo quidem volumine ostendit Pelagium gratiam vel in natura et libero arbitrio, vel in lege ac doctrina collocare; prætereaque ipsum velle gratia solam voluntatis et actionis possibilitatem, ut vocabat, non ipsam voluntatem et actionem adjuvari; et illam insuper adjuvantem gratiam secundum merita dari, atque ad id solum juvare homines, ut præcepta facilius possint implere. Itaque locos omnes opusculorum ejus, quibus ille gratiam diserte a se commendatam jactitabat, de lege ac doctrina, seu de divina revelatione ac de Christi exemplo, quæ ad doctrinam æque revocantur, aut de peccatorum remissione interpretari posse demonstrat; neque apparere omnino an vere christianam gratiam, id est, adjutorium bene agendi adjunctum naturæ atque doctrinæ per inspirationem flagrantissimæ et luminosissimæ charitatis agnoscat Pelagius (*Infra, de Gratia Christi, n. 38*). Quem etiam in quæstione de originali peccato ac de parvulorum Baptismate nihil reipsa a discipulo ipsius Cœlestio dissentire, secundo volumine ostendit: post cujus medium refellit novam illam adversus originale peccatum argumentationem, forte a Theodoro Mopsuesteno excogitatam: *Ergo, objectabant adversarii, malum sunt nuptiæ, et non est opus Dei homo quem generant nuptiæ* (*Supra, cap. 11*). Hoc rursum in volumine, quæstionem de originali vitio non earum esse, in quibus præter fidei periculum errare contingit, quod Pelagiani, ne hæretici dicerentur, volebant, sed eam ad fidei caput pertinere, demonstrat. Isthic etiam narrat quæ sub Zosimi pontificatu Romæ circa Pelagium ac Cœlestium fuerant gesta, et quo tandem pacto uterque damnationis sententia notatus esset (*Infra, de Peccato Originali, n. 7, sqq.*). Quin et hisce duobus voluminibus libellum à Cœlestio Pontifici oblatum junxit (*Infra, de Gratia Christi, n. 32*), additis omnibus iis quæ illud idem negotium spectabant; atque haud scimus an non decretoriam quoque Zosimi epistolam, ad quam Albinam, Pinianum et Melaniam remittit (*Infra, de Peccato Originali, n. 24*), annectendam curaverit.

Inter id temporis alia sancto Præsuli occasio, ut novis susceptis laboribus amorem erga Ecclesiam suam testatiorem faceret, oblata est a Zosimo papa, qui tum ipsum, tum alios aliquot episcopos, Cæsaream Mauritaniam ob ecclesiasticam aliquam necessitatem proficisci, missis ea de re litteris compulit (*Epist. 190, n. 1; Possidius, in Vita August., cap. 14*). Cum ergo Carthagine digressus est, hinc in Mauritaniam Cæsareensem perrexit (*Epist. 193, n. 1*);

In cujus provinciae urbe primaria, Cæsarea videlicet, quæ et regioni nomen dedit, die vigesima septembris hujus ipsius quadringentesimi decimi octavi anni versabatur. Illic vero licet rebus aliis occupatus, epistolam ad Optatum episcopum de animæ origine, Muresse episcopo suadente, Renato autem monacho vehementer instante, dare compulsus est : quam tamen se relicta jam urbe Cæsarea scripsisse significat verbis illis, *Cum in supradicto oppido remoraremur* (*Epist. 190, n. 1*). Hac in epistola sedulo monet, sic tractetur perplexa illa quæstio, ut integra sit imprimis fides, qua credimus neminem nasci ex Adam, nisi vinculo damnationis obstrictum, neminem inde liberari, nisi renascendo per Christum : et caveatur nova Pelagiana hæresis, toto jam christiano orbe damnata, quæ adversus Dei gratiam disputando, antiquissimæ fidei molitur fundamenta convellere. Mittit quoque Optato exemplum recentium litterarum, sive quæ specialiter ad Afros, sive quæ universaliter ad omnes episcopos in illius hæresis damnationem datæ sunt à Zosimo papa : in quibus litteris ipsa etiam Pelagii contra peccatum originale argumentatio inter alia dicta ejus damnabilia referebatur. Tandem ex litteris iisdem Zosimi, quæ hactenus desiderantur, fragmentum huic epistolæ suæ sanctus Doctor inseruit.

Augustinus Hipponem reversus, litteras illic reperit a Mercatore sibi directas : librum quoque ejus labore adversus Pelagianos compositum, quem ille sancto Doctori considerandum probandumque mittebat. Jam aliæ ejusdem litteræ ad ipsum Carthagine agentem, antequam Cæsaream iret, allatæ fuerant, quibus quidem nihil responsi redditum querebatur Mercator paulum aspere et cum indignatione quadam : at id gratissime accepit Augustinus, quod isthæc indignatio sibi videretur non esse simultatis initium, sed indicium charitatis. Cum itaque Albinus Ecclesiæ Romanæ acolythi sese tunc obtulisset occasio, huic responsionem dedit ad Mercatorem perferendam. Eo jam adducti erant Pelagiani, ut *infantes confiterentur per eos a quibus baptizandi offeruntur, credere* : at excepiebant (quemadmodum significaverat Mercator), *non ita credere in remissionem peccatorum, tanquam et illis remittantur ; sed hanc remissionem credere fieri in aliis, quæ non fit in eis*. Verum hoc ipso quod parvulos in Baptismo quadam ratione credere fatentur, facere non posse adversarios, quin originale in eis peccatum admittant, contendit Augustinus. Deinde monstrat, eosdem ex Enoch et Eliæ ante obitum translatione, sive ex fidelium vivorum ad Christi adventum raptu, frustra argumentari, ut mortem pœnam peccati non esse suadeant. Quod ad quæstionem resurrectionis, an aliqui scilicet vere ex ista mortalitate ad immortalitatem sine media morte transituri sint, de hoc edoceri ab aliis cupit : quia plus amat discere, quam docere. *Nam ut discamus, inquit, invitare nos debet suavitas veritatis ; ut autem doceamus, cogere necessitas charitatis* (*Epist. 193*).

Idem ille Albinus superioris epistolæ portitor, illam quoque breviorum duarum ad Sixtum detulit, qua huic Romano tum presbytero, postea autem pontifici, gratulatur Augustinus, quod adversus Pelagianos, quibus ipsum favere rumor fuerat, defensionem gratiæ Dei susceperit : hortaturque curam adhibere pergat, non solum ut ii coerceantur, qui errorem sive liberius garrere adhuc, sive secretius insusurrare non cessant, sed etiam doceantur sanenturque illi, qui etsi præ timore taceant, eum forte animo fovere non desinunt (*Epist. 191*).

Haud multo post Albinus profectionem Firmo presbytero Romam ex Africa remeanti dedit prolixiorum ad eundem Sixtum epistolam ; quam aliquot post annis dicebat, eo tempore à se scriptam, quo adversus Pelagianos acerrima conflictatione certabatur (*Infra, de Dono Perseverantiæ, n. 55*). Horum ibi effugia et subtiliora quæque contra Dei gratiam argumenta dissolvit ; qualia hæc erant : primum, *Auferri liberum arbitrium, si nec ipsam bonam voluntatem sine adjutorio Dei habeamus*. Deinde, *Injustum esse, in una eademque mala causa, hunc liberari, illum puniri* : ac proinde, *gratiam quam, in Palæstina synodo, confessus est Pelagius sine ullis præcedentibus meritis dari, ipsam humanam esse naturam in qua conditi sumus*. Præterea, *Excusaturos se homines, qui nolunt recte et fideliter vivere, dicentes : Quid nos fecimus, qui male viximus ; quandoquidem gratiam unde bene viveremus, non accepimus ? Ad hæc : Personarum acceptorem fieri Deum, si in una eademque causa super alios veniat misericordia ejus, super alios vero maneat ira ejus*. Itaque, *Nondum natorum ideo alium odisse, puta Esau, alium, scilicet Jacob, dilexisse, quia eorum futura opera prævidebat*. Nam *Deus, inquit, in eis quos hinc aufert, prævidet quemadmodum victurus esset quisque, si viveret ; et ideo quem nequiter novit fuisse victurum, sine Baptismo facit emori, sic in eo puniens opera mala, non quæ fecit, sed quæ facturus fuit*. Refellit quoque eosdem hæreticos contra peccatum originale sic arguentes : *Quomodo, aiebant, peccatum transit in filios fidelium quod in parentibus non dubitamus dimissum esse per Baptismum ? Et hic rursus explodit quod Mercator indicaverat ab illis excogitatum effugium, ut dicerent, Parvulos veraciter quidem per ora gestantium respondere, in remissionem se credere peccatorum, non tamen quia sibi remittantur, sed eis in quibus inveniuntur*. His funditus eversis Augustinus rogat, ut sibi Sixtus, et quæ alia Pelagiani adversus catholicam fidem excogitabunt, et quæcumque adversus eos ipse pro fide catholica disseret, nota facere non omittat (*Epist. 194*).

In epistola ad Asellicum hoc forte quadringentesimo decimo octavo anno exeunte data, observat Pelagianam hæresim in Judaismum quodam modo incidere : hujus vero impietatis assertores acerrimos, Pelagium et Cælestium, recenti judicio etiam catholica communione privatos, in sua adhuc, propter cor impœnitens, damnatione persistere (*Epist. 196, n. 7*).

XXI. *Augustinus librum de Nuptiis et Concupiscentia primum mittit Valerio. Episcopi anno quadringentesimo decimo nono, jubente Honorio, Pelagianorum damnationem subscribunt. Augustino de jugulata Pelagiana hæresi gratulatur Hieronymus. Vincentii Victoris placita quædam Pelagiana hisque deteriora confutantur.*

Dum Augustinus profanas Pelagianorum novitates scriptis confutabat, eorundem conatus Valerius comes auctoritate sua et gratia apud Principem comprimebat. Hac quippe ratione, ne concilium ab illis post suam ipsorum damnationem expetitur concederetur, efficaciter obstitit: quod Comitibus in Ecclesiam obsequium in ejus laude ponit sanctus Antistes (*Infra, de Nuptiis et Concupiscentia, lib. 1, n. 2, Operis imperf. contra Julianum lib. 1, cap. 10*). At hæretici, quo potentis hominis patrocinium eriperent Ecclesiæ, atque a Catholicorum doctrina eum absterrent, litterarum ei quiddam scripserunt, quo Augustinum originale peccatum asserendo nuptias damnare significabant (*Retract. lib. 2, cap. 53; epist. 200; infra, de Nuptiis et Concupiscentia, lib. 1, n. 2*). Calumniam illam Valerius fide robustissima præditus explorerat irriseratque: Augustinus tamen doctrinam Ecclesiæ contra ejusmodi criminationem sibi defendendam esse putavit. Hac igitur de causâ primum composuit duorum librorum, quos *De Nuptiis et Concupiscentia* inscripsit. In hoc quæ sint nuptiarum bona demonstrat, hæc distinguens a concupiscentia, quam omnino esse malum, non de natura nuptiarum veniens, sed nuptiis ex antiquo peccato allatum; eoque nihilominus malo conjugalem pudicitiam bene uti ad liberorum procreationem asserit. Propter hanc autem concupiscentiam fieri, ut etiam de legitimis nuptiis filiorum Dei nascantur filii sæculi, qui peccati vinculo, licet ab eo liberatis parentibus, obstricti sunt, atque sub diaboli potestate captivi, nisi eadem similiter Christi gratia liberentur. Exponit quomodo concupiscentia in baptizatis maneat actu, non reatu: Baptismi autem sanctitate non hunc tantummodo originalem reatum, sed peccata alia et omnia prorsus hominum mala auferenda esse docet.

Librum hunc primum post damnationem Pelagii Cœlestique conscripsit (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 1, n. 9*), anno ineunte quadringentesimo decimo nono, aut exeunte quadringentesimo decimo octavo, quo anno quadringentesimo decimo octavo epistolas a Valerio tres, unam per Vindemialem episcopum, et duas per Firmum presbyterum, per quem Sixti litteræ simul allatæ sunt, recepit (*Epist. 200, n. 1*). Plura vero de Valerio se Firmi relatu didicisse, Augustinus responsione sua, cum eodem data libro, testatur: atque inter hæc forte, illud etiam quod se auditione accepisse postea recolebat, ex eodem Firmo comperit, puta Pelagianos de ipso scripsisse ad Valerium, quod nuptias peccatum originale asserendo damnaret (*Retract. lib. 2, cap. 53*): quod adversus originalem culpam commentum novum refellere jam alibi hoc anno quadringentesimo decimo octavo cæperat (*Infra, de Peccato Originali, n. 38*). Istum librum a se inter ecclesiasticas, ut ait, curas, non sine molestia propter longitudinem et quæstionis difficultatem elaboratum (*Infra, de Nuptiis et Concupiscentia, lib. 1, n. 40*), ut Valerio comiti potissimum dicaret, multæ rationes impulerunt. Hinc tamen Julianus occasionem arripuit jactandi, cum non alio consilio illud scripsisse ad militarem virum, nisi ut ab ipso impotentiae contra adversarios precaretur auxilium. Ad quod Augustinus: *Non impotentiae, inquit, contra vos precamur auxilium; sed pro vobis potius, ut ab ausu sacrilego cohibeamini, christianæ potentiae laudamus officium* (*Infra, Operis imperf. contra Julianum lib. 2, cap. 14*). Exceperunt eundem librum obviis manibus Catholici: quæ res Pelagianorum querelas expressit, atque exacerbato publica hac approbatione Juliani animo, pluribus utrimque scriptis causam præbuit.

Nescimus an ejusdem Valerii comitis instantiæ accepta referenda sit altera Honorii contra Pelagianos data sub hoc tempus constitutio, an potius curis ac precibus Bonifacii Romani jam episcopi. Nempe Zosimo sub anni quadringentesimi decimi octavi exitum defuncto, ejus in locum, non sine quadam populi Romani de constituendo episcopo dissensione (quam quidem Julianus divinæ ultioni ob damnatos ab Romana Ecclesia Pelagianos impudenter tribuebat [*Infra, contra Julianum lib. 6, n. 38*]) suffectus est Bonifacius. Is summo studio gratiæ Christi adversarios, cum auctoritate sua apostolica, tum edictis imperatorum, debellavit (*Infra, Append. parte 3*). Hujus ergo forsitan diligentiae assignanda epistola Honorii Aurelio episcopo, quinto idus junias anni quadringentesimi decimi noni scripta (*Epist. 201, inter Augustinianas*). Honorius ibi significat, a se constitutionem, quam anno superiore dederat adversus Pelagium atque Cœlestium, novissime renovatam esse; simulque sancitum, ut quisquis eos, ubicumque terrarum agerent, sciens non denuntiaret aut expelleret, ipsemet in exilium pelleretur. Huc addit, esse antistites, qui eorundem hæreticorum prava dogmata non palam oppugnare atque evertere studerent, imo ea tacite quodam modo approbare viderentur. Ac proinde ab Aurelio universos admoneri oportere sui officii, necnon omnes episcopos ad subscribendam Pelagii atque Cœlestii damnationem adigi, sub iis pœnis, ut recusantes dignitate sua exuantur, expellantur e suis urbibus, et a communione in perpetuum resecentur. Hujus epistolæ ad Aurelium contra Pelagianos ab Honorio datæ meminit Photius (*Infra, Append. parte 2*).

Epistola autem distinguenda videtur a constitutione, quam Aurelio simul mittebat Honorius; et qua subscribendi rationem distinctius præcipiebat. Id intelligere est ex Aurelii litteris ad episcopos Bizacenæ provinciæ atque Arzugitanæ calendis augusti hac de re datis (*Ibid.*): in his siquidem satis aperte constitutionem imperatoriam ab epistola sibi directa secernit, quam epistolam et ad eosdem deferri curat; eosque omnes, tam videlicet qui condemnationem illam in plenario totius Africæ concilio anni proxime elapsi jam subscripse-

rant, quam quibus eidem interesse non licuerat, ad subscribendum cohortatur; ne in quorum ipsorum vel negligentia, vel dissimulationis, aut occultae cujusdam propensionis in hæresim suspicio ulla resideat.

Eadem porro epistola ab Imperatore similiter inscripta est Augustino; quippe cui honores minime sedi suæ Hipponensi debitos propria virtus promerita fuerat. Et sane ipsi potiori jure, quam alii cuiquam, id convenit, quod hac epistola profitetur Honorius: *In quo*, ait, id est Pelagio damnando et Cælestio, *secuta est clementia nostra judicium Sanctitatis tuæ, quo constat eos ab universis justa sententiæ examinatione esse damnatos* (*Infra, Append. parte 2*). Etsi enim Africanorum antistitum ardor magnum momentum ad victoriam de Pelagianis ab Ecclesia reportatam contulerit; ejus tamen præcipua laus debetur diligentia scientiæque Augustini, de quo Prosper:

Istius ergo inter cunctos, qui de grege sancto
Insanas pepulere feras, industria major,
Majus opus, totam præstantius imbuat orbem. (*Ibid.*)

Hic ille antistes, jure merito præcipua portio Domini sacerdotum dictus, cujus ductu catholica acies inimicos gratiæ Dei vicit, in quorum excidium unam cunctorum sacerdotum manu sententiam scripsit (*Ibid.*). Et hoc quidem sensu gloriosum illud crimen Augustino Julianus exprobrabat, eum caput horum, quæ in Pelagianos acta querebatur, et causam maiorum exstitisse (*Infra, Operis imperf. contra Julianum lib. 2, cap. 104*).

Ob tam insigne Augustini in Ecclesiam meritum, Hieronymus post devictos eosdem hæreticos ipsi scribens sub annum forte quadringentesimum decimum octavum, testatur venerationem in eum suam et dilectionem, quæ jam ante plane cumulata videbatur, tanto nihilominus auctam esse cumulo, ut ne unam quidem horam sine illius mentione durare possit. Tum eas, quas Romæ passa fuerat fidei causa, difficultates procul dubio indicans, addit, ipsum contra flantes ventos ardore fidei perstitisse. Tandem subjungit eximiam illam sancti viri laudationem: *Macte virtute, in orbe celebraris. Catholici te conditorem antiquæ rursus fidei venerantur atque suspiciunt; et quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur* (*Epist. 195, inter Augustinianas*).

Hac in re sane Alypius gloriæ Augustini particeps fuit, a Juliano per injuriam appellatus *Vernula peccatorum ejus* (*Infra, Operis imperf. contra Julianum lib. 1, cap. 7*). Hinc anno quadringentesimo decimo nono in epistola utrique inscripta idem Hieronymus: *Testem, ait, invoco Deum, quod si posset fieri, assumptis alis columbæ, vestris amplexibus implicarer, semper quidem pro merito virtutum vestrarum, sed nunc maxime quia cooperantibus et auctoribus vobis hæresis Cælestiana jugulata est*. Eisdem, in fine, Albinæ, Piniani, Melaniæ, et Paulæ junioris nomine salutem dicit (*Epist. 202, inter Augustinianas*): hanc autem epistolam Hieronymi, qui subsequente anno migravit ad superos, ultimam nobis restare putant (*Baronius, ad annum 412*).

Inter illud tempus quæstionem perplexam de animarum origine, quam ab Hieronymo explicari sibi Augustinus expetierat, cum temere tractandam in se recepisset Vincentius Victor, juvenis ex Mauritania Cæsarensi, catholicæ doctrinæ rudis atque expers, in errores Pelagianos quosdam et iis pejores impegit. Nam inter alia dicebat, *Quod anima meruerit esse peccatrix, ante omne peccatum*. Contendebat, *Infantes antequam baptizentur, morte præventos, pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum*. Præterea, *Quos Dominus prædestinavit ad Baptismum, prædestinationi ejus eripi posse, et ante defungi, quam in eis fuerit, quod Omnipotens prædestinavit, impletum*. Ad hæc, *Aliquos eorum qui sine Baptismo Christi ex hac vita emigraverint, interim non ire in regnum, sed in paradysum; postea vero in resurrectione mortuorum, etiam ad regni cælorum beatitudinem pervenire* (*Infra, de Anima et ejus Origine, lib. 4, n. 22*).

Victorem Augustinus sub hujus anni quadringentesimi decimi noni finem quatuor libris refutavit. Ac erranti quidem juveni, quamvis idem deterius saperet quam Pelagium (*Ibid., lib. 3, n. 19*), id patrocinari posse vidit, quod in operis sui exordio modeste atque humiliter profitebatur, in judicando de suo opere, non credere se sibi, nec propriam sententiam tueri, si improbabilis deprehenderetur; sed sibi cordi esse, proprio judicio damnato, meliora et veriora sectari (*Ibid., lib. 2, n. 22*). Ea porro modestia, quam sinceram fuisse eventus comprobavit, bonam in eo mentem denotabat; ac simul faciebat, ut opinando fidei adversa catholicæ, non tamen a fide catholica recederet. *Iste quippe animus, inquit Augustinus, etiam in dictis per ignorantiam non catholicis, ipsa est correctionis præmeditatione ac præparatione catholicus* (*Ibid., lib. 3, n. 23*). Quapropter juvenilem quidem arrogantiam ea vehementia, qua par fuit defendi fidem, coercuit sanctus Doctor: sed interim tamen lenitatis quantum licuit, adhibere curavit: quod nimirum juvenem non præpropere detestandum, sed adhuc docendum putaret; nec damnari, sed emendari cuperet. Neque profecto spes eum fefellit; nam responsum accepit a Victore, quo se is demum errores abjecisse testabatur (*Retract. lib. 2, cap. 56*).

Prodierunt circiter anni ejusdem quadringentesimi decimi noni finem cum epistolæ Pelagianorum duæ, una Romam, altera Thessalonicam missa, tum Juliani contra librum primum de Nuptiis et Concupiscentia volumina quatuor. Hæc volumina duplici opere, uno ad Valerium, alio ad Claudium directo; illas autem epistolas libris ad Bonifacium scriptis, quemadmodum confutaverit Augustinus, jam narraturi sumus.

XXII. *Augustinus anno quadringentesimo vigesimo librum de Nuptiis et Concupiscentia secundum, necnon quatuor ad Bonifacium contra duas Epistolas Pelagianorum libros conscribit.*

Liber ad Valerium comitem primus, circiter anni quadringentesimi decimi noni exordium scriptus, vix in lucem prodierat, cum Julianus episcopus Pelagianus, qui Christianorum quorumque animos ejus lectione in odium hæresis commoveri intelligebat, quatuor contra eum grandes libros evulgavit (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 1, n. 9; lib. 4, n. 20*). His ille Augustini librum, ut sibi quidem blandiebatur, omnino revincebat: quamvis ejus partem nec quartam attingeret, contentus quæ infirmiora videbantur exagitare (*Infra, contra Julianum, lib. 1, n. 2*). At se futuræ adversarii expostulationi satis occurrisset existimabat præfatione sua, qua professus erat, se silentio, quæ ad rem probandam nihil conferrent, prætermisisset (*Infra, Operis imperf. contra eundem, lib. 1, cap. 12*). Veritatis præsidio destitutus, confugiebat ad convicia, quibus passim quatuor suos libros perfundebat. Augustinum et Catholicos omnes Manichæorum nomine designabat (*Infra, contra Julianum, lib. 1, n. 3*). Detrahebat etiam nonnullis qui a Pelagiana secta sese ad Ecclesiam receperant: sed Valerium comitem tractabat honorificentius (*Infra, Operis imperf. contra eundem, lib. 1, cap. 10*). Hos ille libros Turbantio ejusdem sectæ episcopo nuncupavit (*Infra, contra Julianum, lib. 3; Operis imperf. contra eundem, lib. 1, cap. 1*).

Eodem quoque tempore epistola Romam auctore, ut ferebatur, Juliano missa est, per quam, quos posset, ut cum Augustino loquamur, suos aut inveniret, aut faceret (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 1, n. 3*); nimirum quotquot in magna illa civitate posset seducere studens, metu horroreque errorum eorum, quos Catholicis Manichæorum nomine traductis imponebat. Ibidem audientiæ, hoc est, synodi, quam Pelagiana factio flagitabat, recordatur (*Ibid., n. 42*). Videtur autem Julianus vana quadam de causa voluisse illam abnegare: Augustinus vero sincerane sit, an ficta ejusmodi abnegatio, parum curans, Juliano ut suam esse hanc epistolam inficietur concedit (*Infra, Operis imperf. contra Julianum, lib. 1, cap. 48*).

Quod porro in eadem scriptum est, ab suis ipsorum inimicis ea, quæ Augustinus eorum adversarius sparserat, in veritatis odium excepta fuisse (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 1, n. 9; lib. 4, n. 20*), id similiter in epistola Pelagianorum octodecim episcoporum ad Thessalonicensem antistitem directa legebatur. Unde sub idem tempus eam quoque scriptam fuisse, conjectare licet. Hac illi Rufum Thessalonicensi tum Ecclesiæ præfectum ad suas partes allicere tentabant, ejus videlicet atque aliorum orientalium antistitem societatem adversus impiam Manichæorum hæresim, toto Occidente susceptam, poscentes. In eo quippe sita erat omnis illorum industria, ut Catholicis horribili hæresi, quam omnes cum illis pariter exsecrabantur, impacta, proprios errores obtegerent, atque natura, lege, liberoque arbitrio commendatis, gratiam condemnarent. Hanc epistolam ipse Julianus citat (*Infra, Operis imperf. contra Julianum, lib. 2, cap. 178*).

Fecit Romanorum catholicorum vigilantia atque sedulitas, ut utraque hæc epistola in Bonifacii papæ manus veniret (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 1, n. 3*). Hic illas Augustino curavit deferendas per Alypium; quem inde colligunt in Italiam id temporis profectum esse, cujus quidem itineris causam ignoramus: constat verò illum et Romam et Ravennam petiisse (*Infra, de Nuptiis et Concupiscentia, lib. 2, n. 1*).

Is Ravennæ Valerium comitem invisit, a quo et accepit litteras, quibus ille Augustino gratias ob librum de Nuptiis et Concupiscentia sibi transmissum agebat: simulque eum admonerat, quosdam locos inesse, quos impeterent hæretici; rogabatque ut Alypium super iisdem locis audiret. Eidem Alypio Ravenna posthac Romam profecto Valerius chartulas quasdam misit. Continebantur hisce chartulis excerpta ex primo quatuor librorum Juliani, quæ quispiam ad libitum, nonnullis etiam mutatis, collegerat. Poscebat Valerius ut ab Augustino eadem illa excerpta quantocius refellerentur (*Infra, Præfat. ad Opus imperf. contra Julianum*).

Romæ porro Alypius brevi admodum spatio commoratus, in contubernio vixit Bonifacii, qui eum et excepit amicissime et singulari familiaritate dignatus est. Quocirca sese Alypius, atque eadem occasione Augustinum, huic pontifici arctissimo amicitiae nodo devinxit (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 1, n. 1*). Ipsi Bonifacius duas ante memoratas epistolas idcirco dedit, quoniam in iis Augustini nomen calumniose expressum reperit (*Ibid., n. 3*). Rediit ergo Alypius in Africam duabus hisce epistolis, ac supra dictis excerptis onustus.

Hæc Augustinus excerpta ex opere Juliani collecta esse, statim persensit, optassetque ipse illis non ante respondere, quam integrum opus, unde fuerant desumpta, conspexisset: verum judicavit maturandam interim ad illa responsionem, ut Valerio comiti satis faceret (*Infra, de Nuptiis et Concupiscentia, lib. 2, n. 2; Operis imperf. contra Julianum lib. 1, cap. 16 sqq*). Quamobrem librum alterum Valerio sub eadem inscriptione, *De Nuptiis et Concupiscentia* nuncupatum celeriter edidit: in quo dogma catholicum de originali malo sic vindicat ab adversarii calumniis, ut id a Manichæorum errore procul abesse demonstret. Hunc ideo priori libro subjungimus anni tantum interjecto spatio, quod eum Augustinus confestim post acceptas de priore illo gratiarum actiones composuerit, nec videatur verisimile, ut ei gratias ageret, Valerium totos duos annos expectasse.

Præterea libros quatuor contra duas epistolas Pelagianorum, quæ sibi a Bonifacio per Alypium allatæ fuerant, elucubravit: ita ut primo libro epistolam, quam Julianus Romam

mississe dicebatur; tribus sequentibus aliam, quæ octodecim episcoporum nomine Thessalonicam directa erat, redargueret. In primo libro hæreticum sensum in fidei professione Pelagiana, quæ Catholicis opponebatur, latentem reteggit. In secundo calumniam prævaricationis in Pelagii ac Cœlestii damnatione admissæ depellit a Romanis clericis; et gratiæ nomine nec fatum asserti a Catholicis, nec personarum acceptionem Deo tribui demonstrat. In tertio exponit quid vere Catholici dicant de legis utilitate, quid de Baptismi effectu ac virtute, de utriusque Testamenti discrepantia, de Prophetarum Apostolorumque justitia et perfectione, de appellatione peccati in Christo, quid postremo de præceptorum in futura vita impletione doceant. In quarto libro aperit insidias Pelagianorum in quinque doctrinæ eorum capitibus latentes, in laude scilicet creaturæ, laude nuptiarum, laude legis, laude liberi arbitrii, et laude sanctorum. Istud opus ipsi Bonifacio, honorifica mentione, quam apud se de eo Alypius fecerat, permotus dicavit; rogans ut illud non tam discendi, quam examinandi et emendandi gratia evolveret. Principio operis, ubi Pelagianorum injuriosam adversum se agendi rationem recolit: *Spero, ait, de Domino Deo nostro, quod non sine mercede quæ in cœlis est, illi me lacerant dente maledico, quibus me pro parvulis.... oppono (Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 1, n. 3).*

XXIII. *Memoratos libros in Italiam Alypius circa initium anni quadringentesimi vigesimi primi defert. Constantius edictum dat in Pelagianos. Alios sex libros in Julianum Augustinus conscribit.*

Quatuor illos libros detulit ad Bonifacium (*Infra, Operis imperf. contra Julianum lib. 1, cap. 75*), secundum quoque de Nuptiis et Concupiscentia portavit ad Valerium idem Alypius (*Ibid., capp. 7, 52*): quem proinde manifestum est iterum exeunte anno quadringentesimo vigesimo, aut quadringentesimo vigesimo primo ineunte trajecisse in Italiam. Augustinus quippe ipse ad excerpta ex Juliano sibi missa respondit continuo, ea diligentia et celeritate, per quam judicare non liceat, committere illum potuisse, ut eam responsionem tardius ad Valerium dirigeret. Porro Pelagiani transmarinam hanc Alypii profectionem eo infamare modo studuerunt, ut eandem susceptam adversus illos fuisse facile arbitremur. Et certe videbimus istos hæreticos sub idem tempus insectatum esse Constantium imperatorem.

Exprobrat igitur Augustino Julianus, eum *vociferari cum feminis, cunctisque calonibus, et tribunis, quibus octoginta aut amplius equos tota Africa saginatos collega tuus, inquit, nuper adduxit Alypius (Ibid., cap. 42).* Infra autem idem gloriatur in hunc modum: *Amplissimam esse nostri negotii dignitatem, ut ipsa rerum consideratio et appensio indicat, quas tuemur, ita etiam vester pavor, qui contra nostrorum sanguinem, pecuniarum effusione, hæreditatum largitate, equorum transmissione, populorum seditione, potestatum corruptione pugnantem, et fidem vestram, quæ a nobis impugnatur, erubescitis profiteri, etc. (Ibid., cap. 74).* Rursum alibi: *Cur tantis totam Italiam factionibus commovistis? Cur seditiones Romæ conductis populis excitastis? Cur de sumptibus pauperum saginastis per totam pene Africam equorum greges, quos prosequente Alypio tribunis et centurionibus destinastis? Cur matronarum oblatis hæreditatibus potestates sæculi corrupistis, ut in nos stipula furoris publici arderet? Cur dissipastis Ecclesiarum quietem? Cur religiosi Principis tempora persecutionum impietate maculastis (Ibid., lib. 3, cap. 35)?* Hanc vero Juliani tantam in accusando vehementiam atque impudentiam Augustinus castigat prudentissimis hisce verbis: *Aut calumniaris, inquit, aut nescis quid loquaris: et ideo aut mendax, aut temerarius ista loqueris. Quid te autem nequius, si hæc ipse finxisti? quid stolidius, si fingentibus credidisti? Jam vero quod etiam scribere ausus es, neque veritus ne ad ea loca libri pervenirent tui, quæ terra marique transeuntem seu venientem collegam meum Alypium susceperunt, ubi legi apertissima tua falsiloquia sine tua irrisione vel potius detestatione non possunt; cui non dico impudentiæ, sed dementiæ comparatur (Ibid., lib. 1, cap. 42)?*

Novam profecto iracundiæ causam Juliano præbuerat edictum, quod in Pelagianos sub hoc ipsum tempus dedit Constantius, ad id concedendum forte Alypii legatione rogatuque adductus. Hunc imperatorem mortem hoc anno quadringentesimo vigesimo primo obiisse consentiunt chronographi, cum sex tantum menses imperasset, septimo juxta Olympiodorum inchoato. Prosper et Idacius ejus inaugurationem anno quadringentesimo vigesimo ponunt: Theophanes, anno quadringentesimo vigesimo primo, sexto idus februarii. Cum Theophane facit Codex Theodosianus, in quo legibus a die decima martii anni quadringentesimi vigesimi primi ad diem vigesimam octavam julii datis nomen Constantii adscribitur. Harum prima scripta est ad Volusianum: ex qua Cœlestium tunc temporis in Urbe egisse cognoscimus. Ibi testatur Constantius, edictum nonnullum in antiquas recentesque hæreses jam se tulisse; attamen quotidie sibi nuntiari easdem serpere latius: quocirca ut motus quos parere illa dissidia possent, evitentur, renovare se eadem jussa, velleque, ut habita diligentij inquisitione adversariorum veræ fidei, statim in Roma exturbentur atque hinc procul amandentur, ac Cœlestius in primis: quibus propria subscriptione adjungit, Volusiani interesse ut edictum istud curet observandum (*Infra, Append. parte 2*). Volusianus ergo, Constantio ut obsequeretur, decretum et ipse promulgavit, quo Cœlestium divinæ fidei et quietis publicæ perturbatorem Roma atque omni finitima regione pellebat, proscriptionis pœna iis a quibus occultaretur, intentata. Edictum Constantii ad Volusianum de pellendo Cœlestio memorat Photius (*Ibid.*).

Verumtamen non propterea Cœlestium animus defecit: is enim aliquot post annis, Cœle-

stino Romano pontifice, in Urbem anno quadringentesimo vigesimo quarto aut paulo serius venit, audientiam postulans, haud aliter ac si causa ejus nondum fuisset disceptata (*Infra, Append. parte 3*).

Cum autem gratiæ inimici non desinerent fremere ad dominici gregis caulas, atque ad diripiendas Christi oves aditus undecumque rimari; faciebat Augustinus quidquid pro sui parte muneris poterat, ut eorum rabiem vel omnino sanaret, vel a lædendis aliis repelleret (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 1, n. 2*). Quapropter haudquaquam satis ei fuit, excerptis ex Juliani opere sibi missis libro ad Valerium posteriore respondisse: sed postea integrum illius opus beneficio Claudii episcopi nactus, novam pleniorumque eidem responsionem edere animum induxit. Id aliunde laboris necessario suscipiendum videbatur; quia diligentius inspecto Juliani opere deprehenderat, excerpta quæ sibi miserat Valerius, in nonnullis discrepare ab autographo: unde merito verebatur, ne ipsum vel Julianus, vel alius quispiam ad ea responsionem cum opere ipso comparans, imposturæ reum ageret: quod reipsa crimen sancto Doctori injuriosissime impingere non omisit adversarius.

Alteram hanc Juliani refutationem cum Augustinus proxime post quatuor suos libros ad Bonifacium ponat, hinc eam anno quadringentesimo vigesimo primo aut paulo post editam affirmare licet. In ea Hieronymi meminit tanquam vita jam functi: unde sicut nihil causæ videmus, cur illam multo serius anno præsentis collocemus, ita constat etiam citius omnino statui non posse, cum anno tantum quadringentesimo vigesimo, die trigesima septembris obierit Hieronymus. Quantum porro studii, quantum diligentiæ et laboris hic adhibuerit Augustinus, non obscure ipse indicat; *opus istud suum tantum tamque elaboratum appellans (Retract. lib. 2, cap. 62)*. Nec immerito sane hac aliquis occasione pronuntiat, sanctum Doctorem, qui in cæteris ab se adversus Pelagianos editis libris mirabilis est, in hoc opere pene divinum apparere (*Henricus Noris, Historia Pelagiana, lib. 1, cap. 21*).

Principio profitetur, convicia et probra, quæ in ipsum Julianus congerebat, haud a se contemni, tanquam ad se nihil pertinerent: quando inde sibi et lætitiæ et mœroris materia magna præberetur; lætitiæ quidem, propter uberem illam quam in cælis sperabat mercedem; mœroris autem, ipsius Juliani causa, quem non poterat non diligere, quidquid in ipsum ille diceret (*Infra, contra Julianum, lib. 1, n. 35*). Cum vero Julianus eos qui peccatum originale asserebant, Manichæorum nuncupatione afficeret; in clarissimos quosque Patrum tam græcorum, quam latinorum hanc recidere criminationem ostendit Augustinus; eamque habet primi libri pars prima materiam. Altera pars in hoc versatur, ut Manichæos temerariis aliquot ipsiusmet Juliani dictis plurimum adjuvari demonstret. In secundo libro Pelagianas quinque contra originale peccatum argumentationes convellit auctoritate præcedentium Ecclesiæ doctorum, episcoporum videlicet illustriorum decem, Irenæi, Cypriani, Reticii, Olympii, Hilarii, Gregorii Nazianzeni, Ambrosii, Basilii, Joannis Constantinopolitani, et Innocentii: adjuncto quoque testimonio presbyteri Hieronymi, viri sancti et perquam eruditi. Cumque probe sciret nihil frontis habere adversarium, qui haud dubie illos omnes celeberrimos viros eodem similiter errore captos dicere non erubesceret; idcirco singulis illius quatuor libris deinceps singulos totidem suos opponit, dicta illius omnia excutiens, iis tantum prætermittis, quæ nodum quæstionis nullum haberent. Ac tertio quidem libro probat præsertim, malam esse concupiscentiam, quamvis bonæ sint nuptiæ et a Deo institutæ. Illo malo bene uti pudicos conjuges, melius non uti continentes fideles. Ab hoc malo longe diversum esse id quod Manichæus ex altera substantia quadam Deo coæterna permixtum nobis deliravit. In quarto docet virtutes infidelium veras non esse: atque inter alia obiter ostendit quomodo gratia non secundum merita detur, nec tamen in fatum sit referenda. In quinto observat, multitudinem christianam scire, peccati merito fieri ut imago Dei et tantos hic in parvulis patiatur cruciatus, et si absque Baptismo iidem intendant, a regno Dei excludantur. Deinde probat perizomata a parentibus primis ob pudorem ex peccato venientem assumpta. Peccatum præcedentis peccati pœnam esse posse. Ex eadem massa damnationis alios esse gratis electos, alios vasa iræ factos. Concupiscentiam semper esse malam, in illis etiam qui ei non consentiunt. Verum sine concubitu esse conjugium. Carnem Christi a cæterorum hominum carne peccati differre, etc. In sexto libro peccatum originale monstrat ex Baptismo parvulorum, ex verbis Apostoli, ex baptizandorum exorcismo et exsufflatione. Oleæ ac oleastri exemplo convenienter explicari, quomodo ex parentibus regeneratis et justis nascantur filii peccatores et regenerandi. Peccatum originale in primis parentibus voluntarium, ac nobis quidem alienum proprietate actionis, nostrum tamen esse contagione propaginis, etc.

Huic operi suo proxime subjungit Enchiridion ad Laurentium, post mortem Hieronymi, quem ibi beatæ memoriæ exornat elogio, a se compositum: cujus libri quamvis generaliorum titulum *De Fide, Spe, et Charitate*, esse voluerit; in tradenda tamen gratiæ christianæ doctrina maximam partem impendit.

XXIV. Pelagiani casso conatu orientales Ecclesias pertentant. Pelagius in Syria, et Julianus in Cilicia, damnantur. Quonam factiosi adhuc in hæresi pertinaces evaserint.

Aggressi sæpe sunt Pelagiani, Orientem non secus atque Occidentem turbis miscere: maxime vero post Zosimi judicium, a quo provocare ad generalem synodum, nunquam ad annum usque quadringentesimum trigesimum primum destiterunt. Ex eorum ergo, qui sede exturbati fuerant, episcoporum suorum numero, quosdam misere Constantinopolim, ubi erroris sui impietatem dissimulantes, se causamque suam falsa specie obduxerunt. Verum

in ea civitate beato Joanni Chrysostomo Atticus successerat, illius fidei dignus æmulator, qui hoc in casu scientia sua simul ac episcopali virtute adhibita, eorum legationem rejecit, antiquam illis Ecclesiæ fidem opponens; eosdemque tam acriter insecutus est, ut ne consistendi quidem in urbe licentiam daret (*Infra, Append. parte 2*). Idem acta, quæ adversus eos confecerat, Romam direxit. In his legatis numeratur Cœlestius ab iis qui de hoc tempore accipiendum putarunt illud, quod Augustinus tradit, ipsum apud Constantinopolim ab exercitu Christi debellatum (*Infra, contra Julianum, l. 3, n. 4*): quod factum alii nihilominus ad eam Cœlestii ab Constantinopolitana Ecclesia ejectionem, quæ Zosimi iudicium præcessit, referendum arbitrantur (*Supra, cap. 14*).

Præterea Julianus una cum aliis septemdecim Pelagianis, qui sibi nomen episcopale assumebant, Thessalonicam, ut ante jam nobis observatum, ad Rufum hujus urbis episcopum scripsere, ut eum, si quo pacto possent, ad suas partes traducerent (*Infra, contra duas Epistolas Pelagianorum, lib. 1, n. 3*). Qua porro is ratione exceperit illorum epistolam, nescimus: at illud habemus pro comperto, eundem Rufum ab Ecclesiæ unitate nunquam recessisse. Quod si Pelagiani quidpiam errori suo commodum ab ipso obtinuissent, nequam sibi temperasset Julianus, quin id palam prædicaret. Erat alioquin ipse Thessalonicensis antistes præ cæteris devinctus Apostolicæ Sedi, necnon ad subscribendam sententiam Romanorum pontificum hoc nomine obstrictus, quod eidem ab ipsis alii in Illyrico metropolitani subjicerentur.

Procul dubio non commisere iidem hæretici, quin Ephesinam quoque Ecclesiam, ubi Cœlestius ob diutinam in ea commorationem variis forte necessitudinibus gaudebat, perterritarent: et videbatur sane hæc illa Ecclesia, quæ per imprudentiam hæresiarcham istum in presbyterorum consortium cooptaverat, suscipiendæ ipsius defensionis præ cunctis aliis magis obnoxia. Nihilominus tamen non tempori ulli commodius, quam isti hosce Prosperi versus aptaveris:

Prætereo quanto fuerit bene mota tumultu
Clara Ephesos, non passa suis consistere tectis
Vasa iræ, et morbi flatus, et semina mortis.
(*Infra, Append. part. 2.*)

Quonam anno suum illud in Pelagianos odium istæ omnes Ecclesiæ professæ fuerint, minime liquet: hoc tamen videri potest non ante anni quadringentesimi vigesimi primi exitum accidisse; quando Augustinus in suo contra Julianum opere, scripto, uti putamus, eodem quadringentesimo vigesimo primo anno aut paulo post, nullam ejus rei fecerit mentionem, quamvis ad id occasio invitaret; solumque Cœlestii apud Constantinopolim debellati, quod ante annum quadringentesimum decimum octavum contigerat, recordatus fuerit.

Neque sancto huic episcopo, neque Prospero innotuit alia Ecclesiæ orientalis pro fidei causa contra Pelagium ipsum synodica declaratio. Etenim cum eundem hæresiarcham, qui circumventis episcopis in Diospolitana synodo absolutus fuisse videbatur, accusatores sui apud aliam persequerentur synodum, cui Theodotus episcopus Antiochenus præsidebat, non potuit ille versipellis coram eo conventu latitare, sed hæreseos convictus e sanctis Jerosolymorum locis exturbatus est. Mercator adeo memorabilis eventus testis unicus, Theodoti ac Praylii Jerosolymitani antistitis epistolas hac de re ad urbis Romæ episcopum datas citat (*Ibid.*). Fuere profecto Pelagii tunc accusatores illi ipsi celeberrimi, Heros et Lazarus, qui soli id muneris in istum obire voluerant, quosque tacitis eorum nominibus paulo ante Mercator indicaverat. Atque adeo videntur Pelagium, ubi primum eis licuit, apud Theodotum persequi debuisse. Hinc putat Joannes Garnerius, Theodotum ac Praylium memoratas litteras jam inde ab quadringentesimo decimo septimo anno, obitu Innocentii nondum comperto, scripsisse adversus illum hæresiarcham (*Garnerius in Mercatorem, pagg. 25 et 209*). Verum tametsi fieri potuerit, ut episcopatum jam ipso anno quadringentesimo decimo septimo gereret Theodotus; nihil tamen credere nos compellit, Praylium eodem ferme tempore de Pelagio scripsisse in utramque partem. Vidimus siquidem, eum hoc ipso anno ad episcopalem dignitatem evectum, illius gratia litteras ad Romanum pontificem dedisse quæ Romam mense tantum septembri pervenerant (*Supra, cap. 15*). Quapropter locari aliquanto serius potest Theodoti concilium, sive post damnationem Pelagii per Zosimum anno quadringentesimo decimo octavo promulgatam, sive etiam post obitum Hieronymi, qui in diem trigesimam septembris anni quadringentesimi vigesimi incidit; quia non commisisset Hieronymus, quin optatissimum ejusmodi nuntium, si adhuc in vivis fuisset, Augustino significaret.

Cum pertineret ad Antiochensem patriarchatum Cilicia, ibi quoque in provinciali synodo damnati fuere Pelagiani. Quin etiam famosus ille Theodorus Mopsuestiensis, qui hujus hæreseos parens audiebat, qui eadem edito in Hieronymum et Augustinum opere defenderat, qui denique Juliano aliisque præcipuis ejusdem patronis paulo ante perfugium præbuerat, adversus Julianum ipsemet in eodem concilio anathema pronuntiavit. Id Mercator prodit factum esse post Juliani abscissum e Cilicia: quo nimirum ille, Occidentem anno forte quadringentesimo vigesimo primo relinquens, exarato mari, et lustrato, inquit Mercator, Oriente, id est, Asia minore, sese cum erroris et exilii sociis receperat (*Infra, Append. parte 2*). Nec deest qui commorationem illam Juliani apud Theodorum, et mala inde in omnem circum regionem profecta causam habendæ huic in Cilicia synodo dedisse opinetur (*Garnerius in Mercatorem, pag. 219*). Theodorum adierat Julianus, teste Mercatore, ut ad propu-

gnandam Pelagianam hæresim vires ab ipso novas sumeret, utque ex magisterio ejusdem velut instructor, aliud contra Augustinum opus aggredereetur. Neque dubium est quin idem ipse Theodoro, ad edendos libros in peccati originalis assertores, si forte ab eo non jam ante aliquot annos, ut observavimus (*Supra, cap. 10*), editi erant, auctor incitatorque fuerit.

Pulsus Jerosolymis Pelagius quo perfugerit, ignotum est : neque ejus posthac in historiæ monumentis reperitur ulla mentio. Erat is alioqui ætatis jam sat propectæ, ut mœrori, quem pro sua animi superbia ex omnium in se offensione atque odio capere debebat, non admodum diu superesset. Cæterum hæresis ejus sectatores cum sese et damnatos ab Occidente et ab Oriente repudiatos intelligerent, ii magnam partem ad saniora consilia redierunt, errores suos ejurarunt, relicto cui inhæserant Juliano, Pelagium damnarunt, ac Sedis Apostolicæ clementiam imploraverunt. Indulgentiam erga eos adhibendam rata Ecclesia, suscepit redcuntés, atque etiam illos in suas sedes restituit (*Infra, Append. parte 2*). Julianus anno circiter quadringentesimo vigesimo scribens, desertores quosdam Pelagiani dogmatis ad fidem catholicam reversos, tacitis eorundem nominibus arguebat. Possidius quoque, qui circa annum quadringentesimum trigesimum secundum gesta Augustini litteris consignabat, plurimos a Pelagianis rediisse, ac rectæ fidei veritate in dies magis magisque detestandi erroris tenebras superante, redire etiam tunc, testabatur (*Possidius in Vita Augustini, cap. 18*). Ex iis, quos reduces pia mater Ecclesia complexa est, unum cognoscimus Turbantium, cui Julianus primum suum opus in Augustinum inscripserat; quem et sanctum vocitabat et magno virtutum splendore conspicuum (*Infra, Operis imperf. contra Julianum lib. 1, cap. 1*). Hunc Augustinus in secunda Juliani refutatione fratrem appellat (*Ibid., lib. 2, cap. 11*); quia illi haud dubie, quemadmodum et aliis, restituta fuerat episcopalis dignitas.

Julianus autem, et qui cum illo in hæresi mentem obfirmarunt, cum eos, *ubicumque apparerent*, ut cum Augustino loquamur, *ubique diffusus Christi debellaret exercitus* (*Ibid., lib. 3, n. 4*), quisque quo potuit sese recepit. Neque vero absimile est, istorum aliquos commoratos esse in Galliis, ubi sub hoc tempus diversi episcopi suspicionem, quod Pelagianis erroribus addicti essent, de se præbuerunt : quando Valentinianus III septimo idus julias anni quadringentesimi vigesimi quinti edixit, ut iidem episcopi de abdicandis intra viginti dies hisce erroribus interpellarentur a Patroclo Arelatensi; quod nisi facerent, aliis in eorum locum suffectis, ipsi solum vertere cogerentur (*Infra, Append. parte 2*). Nonnulli quoque in Britanniam intulere suam hæresim : ibi siquidem Pelagianus quidam nomine Agricola, Severiani episcopi Pelagiani filius, Ecclesias Hiberniæ dogmatis sui suasionem corrumpebat tempore Cælestini papæ, qui eo Germanum episcopum Autissiodorensem misit, ut deturbatis hæreticis Britannos ad catholicam fidem dirigeret (*Ibid.*). Severianum huncce quidam male confundebant cum Severo Sulpitio, de quo quidem Gennadius scriptum reliquit, quod *is in senectute sua a Pelagio deceptus fuerit* (*Sic vetus codex Corbeiensis*) : sed continenter addit, *eum agnoscentem loquacitatis culpam, silentium usque ad mortem tenuisse, ut peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret*. Britannis quoque Pelagii dogmata Honorii et Theodosii ætate tradebat Fastidius episcopus, cujus liber ad Fatalem viduam inter subdititia Augustini opera exstat, illius hæresiarchæ sententiis verbisque deturpatus (*Append. tomi 6, de Vita christiana liber*). Porro missa ex Britannis legatione certiores facti episcopi Gallicani Pelagianam pestem ibi latius serpere, habuerunt numerosam synodum, in qua delectus est, cum Lupo Trecensi, Germanus Autissiodorensis episcopus : qui ad opprimendam illic hæresim semel et iterum trajecit ; primum quidem tunc cum Lupo episcopo, anno quadringentesimo vigesimo nono, postea autem cum ejusdem Lupi discipulo, Severo Trevirensi, anno quadringentesimo quadragesimo septimo (*Infra, Append. parte 2*).

Quo evaserit Julianus, quamque incassum ipse et ejus collegæ Nestorii temporibus novos conatus ac molitiones in Oriente apud Ephesinæ synodi patres adhibuerint, alio loco dicturi sumus (*Infra, de Juliano et ejus scriptis, Admonit. in Opus imperfectum contra secundam Juliani responsionem*). Quod ad Cælestium, qui cum Romam circiter annum quadringentesimum vigesimum quartum repetiisset, uti supra narravimus, Italia jussu Cælestini papæ exterminatus fuit, is Nestorium cum Juliano aliisque ejusdem factionis episcopis convenit Constantinopolim : ibi Theodosium secundum imperatorem, quo sibi concilium concederetur, interpellarunt : Nestorius vero in eorum gratiam Cælestino scripsit. At cum Theodosio libellum adversus illos anno quadringentesimo vigesimo nono obtulisset Mercator, ipsis imperatum est ex urbe excedere (*Infra, Append. parte 2*). Ab hinc quid factum fuerit Cælestio, nusquam reperimus.

XXV. *Adrumetini monachi super quæstione de gratia et libero arbitrio inter se dissident circiter annum quadringentesimum vigesimum sextum. Eos Augustinus libro in idem argumentum conscripto ad concordiam adducit.*

Aliquanto post damnatos a Zosimo papa, postque ejectos Occidente Pelagianos, obortum est inter Adrumetinos monachos dissidium de prolixiore ad Sixtum epistola; felix profecto fortunatumque, quod binos libros Ecclesiæ tam necessarios, unum de Gratia et Libero Arbitrio, alterum de Correptione et Gratia peperit, puta circiter annum Christi quadringentesimum vigesimum sextum. Non enim est cur memoratos libros vel ultra hoc tempus differamus, quando recensentur in Retractationibus circa annum quadringentesimum vigesimum septimum editis; vel prius collocemus, quia postremum ibidem locum occupant.

Erat Adrumetum eo tempore civitas in Byzacena Africæ provincia celebris. Ibi cœnobium

incolebatur a monachis, in quibus Florus quidam patria Uzalensis numerabatur (*Epist.* 216, n. 2 *sqq.*). Hic iter charitatis instinctu cum in patriam comite Felice Adrumetino item monacho suscepisset, dum ibi diversaretur, quædam Augustini opuscula reperit, nempe epistolam ad Sixtum (*Epist.* 214), quam et dictante eodem Felice cum bona Uzalensium monachorum venia transcripsit. Floro postea Uzali Carthaginem profecto, Felix ad proprium monasterium rediit, secum sancti Doctoris librum ferens. Atqui cum illud idem opus, Valentino abbate inscio, fratribus legere cœpisset, eorum quinque vel non multo plures sensum auctoris non assecuti, ac medicinam in morbum vertentes, magnas turbas in cœnobio excitavere; contententes videlicet, ab aliis, qui doctrinam hanc rectius intelligebant, ita defendi gratiam, ut liberum arbitrium abolerent, nosque negarent in extremo iudicio secundum suarum operum iudicandos. An autem ea scriptio Augustini esset, quosdam apparet subdubitasse. Floro Carthagine reverso tumultus denuo recrudit: in illum tanquam vulnere, quæ ab hoc libro passi erant, auctorem insurrexere, turbas monasterii omnes ac dissidia illi accepta referentes; eo quod ejusdem verba, cum quæstiones ita difficiles conabatur exsolvere, haudquaquam caperent: ipse quippe germanam et catholicam fidem sectabatur.

Hoc dissidium toto illo tempore intra monachos sese continuerat, rem ignorante Valentino: sed ratus est Florus officii sui esse, hujus illum admonere. Abbas autem, quin ea lucubratio verus Augustini fetus esset, atque orthodoxam doctrinam exhiberet, in dubium non revocavit. Satis quippe noverat sancti Doctoris stilum, sapientiamque illam angelicam quæ ejus in scriptis relucebat. Videbat hoc eodem in libro Christianam gratiam fulgentiore ac vehementiore dicendi copia commendatam, quam ut de auctore ejus sibi liceret ambigere. Illum igitur cum voluptate perlegit, et lumen solatiumque, quod suavissimæ sancti Viri monitiones humilibus infundunt animis, non sine magna veneratione percepit. Simul quoque operam dedit, ut impias illas quæstiones ignorantia quorundam e suis fratribus natas comprimeret: decrevitque aliquos mittere ad episcopum Uzalensem Evodium, qui ab eo documenta ad librum Augustini probe intelligendum necessaria ad se referrent. Sanctus ille antistes, de contentione, queis illi inter se super libero arbitrio divinaque justitia digladiabantur, certior factus, ad Valentinum abbatem ejusque monachos rescripsit epistolam, qua eosdem alloquitur in hæc verba: *Honorabiles fratres retulerunt nobis, quia nescio quæ ibi quæstiones inter vos natæ sunt de libero arbitrio et de justitia Dei. Laudamus quidem studium vestrum, sed nolumus esse contentiosum. Contentio enim perturbationem excitat, sed studium pietatem requirit. Liberi arbitrii plenissimum effectum habuit homo primo procreatus, Adam dico: sed ubi sauciatum est ipsum liberum arbitrium, infirmatum est. Ergo est in homine nunc liberum arbitrium, sed sauciatum. Inde dictum est: « Infirmatus est in egestate vigor meus » (Psal. xxx, 11); et, « Lumen oculorum meorum non est mecum » (Psal. xxxvii, 11). Ad hoc recuperandum missus est medicus Salvator Christus, ut salvaret quod perierat, et curaret quod vitiatum fuerat. Et post alia: Legant ergo, inquit, sancti Dei majorum dicta, sicut jam dixi, qui habent divini muneris pium affectum: et quando non intelligunt, non cito reprehendant, sed orent ut intelligant.* Hoc Evodianæ epistolæ fragmentum habemus a Jacobo Sirmondo, qui nobis indicasse contentus eandem reperiri in codice Trevirensis abbatiae S. Maximini, prætermisit cætera, non indigna, ut ait, luce omnia, nisi quod parum emendata (*Sirmondus, Hist. Prædestinat. cap. 1*). Porro quibus Augustini liber non fecerat satis, ii nec Evodii responsione sibi satisfactum declaravere: nam ipsummet convenire Augustinum, apud se statuerunt; tametsi ei consilio suus ipsorum abbas refragaretur. Hic præterea incassum eis mederi conatus est ope sancti cujusdam presbyteri nomine Sabini, qui librum eisdem nitida interpretatione explicavit. Quare cum ille jam nullum aliud remedium cognosceret, ipsorum protectioni, ne per repulsam auferentur in eis vulnera, vel invitus consensit, atque etiam pecunia ad iter necessaria instruxit, litteras tamen nullas dedit ad Augustinum, ut ne ipsemet, perinde atque illi, circa veritatem doctrinæ ejus anceps fluctuare videretur.

Itaque libertatis adversus gratiam defensores libere ac inordinata protectione (*Epist.* 216, n. 1), id est, contra monasticæ disciplinæ ordinem, iter aggressi sunt, scriptionem de qua disceptabatur, secum ferentes: nec plures iidem quam duo nominantur, Cresconius, et Felix (*Epist.* 214, n. 1), alius hic forsitan ab eo qui memoratam scriptionem in Adrumetinum monasterium attulerat: qui tamen et ipse videtur cum illis una profectus, quando ejusdem comites appellantur (*Epist.* 216). Illis profectis, alii fratrum in monasterio quiete ac pace gavisi sunt. Quanquam autem isti nullis instructi erant ad Augustinum litteris; tamen quia se monachos ex Adrumetina congregatione ferebant, eos sanctus Episcopus excepit, majorem in iisdem simplicitatem advertens, quam ut doli fraudisve posset habere suspectos (*Epist.* 214, n. 5). Hi ergo narraverunt ei, gratiam sic prædicari a quibusdam suis fratribus, ut ab iis negetur liberum arbitrium, affirmeturque nos ex nostris operibus iudicandos non esse: ab aliis autem cum gratia simul agnosci et liberum hominis arbitrium, et justitiam Dei qua reddet unicuique secundum opera ejus. Iidem insuper Florum quasi dissidii, quo eorum congregatio divellebatur, auctorem insimulabant (*Ibid.*, n. 1).

Docuit monachos Augustinus, illisque suam ad Sixtum epistolam exposuit. Per eosdem quoque ad Valentinum et fratres in Adrumetino conventu ipsius convictores scripsit epistolam, qua difficillimam illam de voluntate et gratia quæstionem discutebat (*Epist.* 215, n. 2). Valentinum autem rogabat, Florum ad se mitteret, id scilicet animo conjectans, quod res erat, adversus illum ideo tumultuari alios, quod non assequerentur quæ diceret (*Epist.* 214, n. 6). Optasset quidem Augustinus, varia instrumenta quæ ad historiam Pelagianæ hære-

seos pertinebant, per Cresconium ac Felicem transmittere : sed illi moram ad eadem exscribenda non dabant, maturantes reditum ad monasterium, ut ibi Pascha, quod anno quadringentesimo vigesimo septimo in diem tertiam aprilis incidebat, cum suis fratribus, sublata jam dissidiorum causa, in perfecta animorum consensione celebrarent (*Epist.* 214, n. 5). Eo quidem illorum consilio adductus fuit sanctus Episcopus, ut memoratam epistolam ad Valentinum illis ante Pascha traderet : nihilominus tamen eosdem ultra dictum festum, quo illos magis contra Pelagianam perniciem communiret, apud se retinuit (*Epist.* 215, nn. 1, 2) : cujus moræ causam autumant præbuisse alium Felicem, qui scilicet ad Augustinum paulo tardius, non nisi post comites suos pervenit; et a quo credibile est, sanctum Doctorem verum disputationis hujusce statum didicisse. Inter hanc ergo eorum longiorem moram Augustinus, non modo suam ad Sixtum epistolam iisdem monachis legit, verum etiam Carthaginiensis synodi, ac Milevitaneæ, necnon quinque episcoporum ad Innocentium litteras, cum singulis Pontificis ad easdem responsis; epistolam quoque Africani concilii ad Zosimum, et Zosimi rescriptum ad universos totius orbis episcopos missum; denique canones concilii plenarii totius Africæ contra Pelagianam hæresim constitutos : quibus omnibus libri etiam a Cypriano de oratione Dominica editi, quo quidem beatus ille martyr gratiam Dei mirifice commendat, lectionem addidit; nihil prætermittens, quo minus eosdem, neque libero arbitrio, neque gratiæ necessitate negatis, sanos in fide ac firmos efficeret.

Præterea vero compellente ea, qua in fratres suos Vir sanctus fervebat, charitate (*Infra, de Gratia et Libero Arbitrio, n. 1*), librum super hoc ipso argumento elucubravimus, cui titulum indidit, *De Gratia et Libero Arbitrio, ad Valentinum et cum illo monachos*. Ibi demonstrat primum ex Scripturis, et hominem libero arbitrio vere præditum esse, et cum tamen sine gratiæ adiutorio nihil boni posse agere. Postea probat gratiam non secundum merita dari; et explicat qua ratione vita æterna, quæ bonis operibus redditur, vere sit gratia. Deinde ostendit, nec scientiam legis, nec naturam, nec solam remissionem peccatorum esse gratiam illam quæ per Christum datur; sed hac Christi gratia fieri, ut lex impleatur, ut natura liberetur, ne peccatum dominetur. Expugnat perfugium Pelagianorum, quo excipiebant, *Gratiam, etsi non secundum merita bonorum operum detur, tamen dari secundum merita bonæ voluntatis, quæ præcedit, credentis et orantis* (*Ibid.*, n. 27). Incidit in quæstionem, cur Deus jubet quod ipse daturus est; anve jubeat aliqua quæ non possumus. Charitatem, sine qua præcepta non implentur, non in nobis nisi ex Deo esse convincit. Docet operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum, judicio utique aliquando occulto, semper tamen justo (*Ibid.*, nn. 34, 43). Ad extremum, gratiæ gratiæ nec meritis redditæ exemplum haberi luculentum in iis parvulis qui salvantur, dum alii quorum cum illis una causa est pereunt.

Hortatur Adrumetinos, ut librum hunc suum assidue repetant : ac si quidem doctrinam illius capiant, Deo gratias agant : sin autem in eo aliquid obscuri offendant, ejus intelligentiam piis precibus satagant obtinere : imprimis a se repellant scientiam illam contentiosam ac zelum amarum, quam tantopere Jacobus apostolus detestatur (*Ibid.*, n. 46). Illis adhuc lectionem ejusdem libri majorem in modum commendat, in alio, quem postea ad eosdem monachos direxit (*Infra, de Correptione et Gratia, n. 1*) : confidens fore divina opitulante gratia, ut illo diligentius evoluto, penitusque intellecto, dissensiones omnes, quæ inter ipsos de hac re erant abortivæ, consopirentur (*Epist.* 215, n. 8). Idem hoc opus Cresconio et ipsius comitibus legit, ac deferendum in cœnobium suum dedit, adjunctis reliquis instrumentis ad Pelagianorum condemnationem spectantibus, quæ isthuc mittenda existimavit. Tradidit simul et secundam epistolam ad Valentinum ejusque fratres, quos, ibi de Floro ad se mittendo compellat in hæc verba : *Si quid de vobis mereor, veniat ad me frater Florus.* (*Ibid.*)

XXVI. Liber alius ad eosdem Adrumetinos mittitur, de Correptione et Gratia nuncupatus.

Augustini librum ac epistolas summa cum veneratione Valentinus accepit (*Epist.* 216, nn. 1, 2) : et quanquam fratrum quorundam suorum imperitia contigerat, ut ipse alii que a culpa immunes ab eo simul objurgati viderentur; tamen quod illorum curiositas fructus adeo felices peperisset, sibi que doctrinæ tam utilis tamque jucundæ attulisset cognitionem, multum gavisus est. Non commisit profecto idem Valentinus, quin ad illum proficisci Florum juberet, datis etiam litteris, quibus quidquid in monasterio suo gestum fuerat, sancto Antistiti exponebat, cum fidei suæ, quam et Flori esse affirmabat, professione. Ibi quoque rogabat, ut monasterio suo pacem et ab ejusmodi contentionum procellis tranquillitatem a Deo precibus obtineret. Illud ad extremum adjiciebat, quæ Florus ad ejusdem sui monasterii regulam disciplinamque constituendam ab ipso peteret, ne gravaretur præcipere.

Florus hoc iter suscepit lubens, seque una cum aliquot aliis contulit ad sanctum Antistitem : qui ubi fidem de libero arbitrio et gratia catholicam in eo deprehendit, necnon ex Valentini epistola pacem inter fratres jam ferme compositam, eorumque in veritate consensionem et in charitate flagrantiam cognovit, lætitia minime mediocri perfusus est. Vir sanctus oppido gaudebat, quod divina misericordia nequitiam diaboli in servorum suorum pro-
 vectum mirabili bonitate vertisset; ita ut artes ipsæ quibus humani generis hostis eorum nonnullos subvertere molitus erat, nocerent nemini, et multorum eruditioni conducerent (*Infra, de Correptione et Gratia, n. 1*), eorum scilicet qui Floro obstiterant, verborum ejus sensum non assequentes. Nam postea errorem suum correxisse iidem videntur. Et hinc fa-

ctum est ut Augustinus, qui in epistola ad Valentinum prima, hoc in monasterio quosdam esse, qui revera liberum negarent arbitrium, quasi rem certam posuerat (*Epist. 214*); qui- que postea, forte alterius Felicis relatu edoctus, ea de re quodam modo hæsitabundus locutus fuerat, dicens quosdam esse qui sic gratiam defenderent, ut negarent liberum arbitrium, aut qui hoc negari existimarent, quando illa defenditur (*Infra, de Gratia et Libero Arbitrio, n. 1*): hinc factum igitur, ut in Retractationibus, post acceptam Valentini responsionem et auditum Florum, diceret elucubraturum a se librum eorum causa, qui cum defenditur Dei gratia, putantes negari liberum arbitrium, sic ipsi defendunt liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari (*Retract. lib. 2, cap. 66*).

Accepit quoque Augustinus, idque forsitan ex eodem Floro, in Adrumetino monasterio reperiri quemdam (*Ibid., cap. 67*), qui objectaret: *Ut quid nobis prædicatur atque præcipitur, ut declinemus a malo, et faciamus bonum, si hoc nos non agimus, sed id velle et operari Deus operatur in nobis? Ergo præcipiant tantummodo nobis quid facere debeamus qui nobis præsumunt, et ut faciamus orent pro nobis: non autem nos corripiant et arguant, si non fecerimus. Quomodo meo vitio non habetur, quod non accepi ab illo, a quo nisi detur, non est omnino alius unde tale ac tantum munus habeatur* (*Infra, de Correctione et Gratia, n. 4-6*)? Falsa illa consecutio, qua hic monachus gratiæ doctrinam in invidiam adducere nitebatur, Augustinum impulit ut eandem doctrinam adversus eos qui liberum arbitrium non secundum gratiam, sed contra eam defendebant (*Ibid., n. 17*), nova ipse emissa lucubratione tueretur. Hic ille liber est, ab eo prænotatus, *De Correctione et Gratia*; quem iisdem Valentino et cum illo monachis inscripsit: tametsi in eo non impugnarentur illi, utpote quorum rectum esset cor in Deum; nam et ille ipse, a quo fuerat ita objectatum, poterat ab opinione discessisse. Certe quidem profitetur sanctus Doctor, non se adversus Adrumetinos, sed adversus eos agere, qui cum nihil nisi terrenum sapiant, nolunt se ob mala quæ perpetrant, a gratiæ prædicatoribus reprehendi; vel saltem adversus ipsas humanas cogitationes, quæ quorundam mentibus incurere possent (*Ibid., n. 6*). Quin etiam in disputationis serie illos impetit, qui nondum Baptismo erant regenerati.

In hoc maxime libro Augustinus prædestinationis fundamenta, quæ hactenus non tam clare ac distincte proposuerat, liquidius explicare cœpit (*Infra, de Dono Perseverantiæ, n. 55*). Unde qui Massiliæ hoc mysterium impugnabant, insensissimi erant huic operi: quod e contrario multum solatii ac luminis Prospero cæterisque gratiæ defensoribus afferebat. Principio libri ponit catholicam fidem de lege, de libero arbitrio, de gratia: et docet gratiam Christi eam esse, qua sola homines liberantur a malo, et sine qua nullum operantur bonum, ipsa non solum monstrante, sed etiam præstante ut id cum dilectione agant. Correctionem hominum malorum, qui hanc gratiam non acceperunt, nec injustam esse, cum sua voluntate mali sint; nec inutilem, tametsi fatendum est non nisi per Deum fieri ut prosit. Perseverantiam in bono magnum revera esse Dei donum: tamen qui non accepto hocce dono fuerit sua voluntate relapsus in peccatum, eum non correctione tantum, sed si usque ad mortem in mala permanerit, etiam æterna damnatione dignum esse. Cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, esse inscrutabile. Ex prædestinatis nullum perire posse: ac proinde perseverantiam, quam non omnes accipiunt qui hic filii Dei appellantur, iis omnibus dari qui vere filii sunt præscientia et prædestinatione Dei. Occurrit quæstioni de Adamo, quomodo ipse non perseverando peccavit, qui perseverantiam non accepit. Ostendit tale primum ipsi datum esse adiutorium, per quod posset, ac sine quo non posset permanere si vellet, non quo fieret ut vellet: nunc vero per Christum dari, non solum sine quo permanere non possumus, etiamsi velimus, verum etiam tantum ac tale, quo fiat ut velimus. Prædestinatorum, quibus proprium est huiusmodi donum, probat certum esse numerum, neque augendum, neque minuendum: et cum ignotum sit, quis ad eum numerum pertineat, quis non pertineat, medicinalem correctionem adhibendam esse omnibus peccantibus, ne vel ipsi pereant, vel alios perdant. Concludit tandem, neque gratia prohiberi correctionem, neque correctione negari gratiam.

XXVII. *Leporius monachus Galliis ob dogmata fidei Incarnationis et divinæ gratiæ contraria exturbatus, per Augustinum in Africa ad emendationem adducitur.*

Asserit in superiore illo libro Augustinus, usque tunc repertum esse neminem tam cæcum tamque ignarum in fide, ut dicere auderet, Christum de Spiritu sancto et virgine Maria filium hominis natum, per liberum tamen arbitrium bene vivendo et sine peccato bona opera faciendo meruisse, ut esset Dei Filius (*Infra, de Correctione et Gratia, n. 30*). Verumtamen hoc ipsum Cassianus quibusdam attribuit, quorum e præcipuis erat Leporius (*Infra, Append. parte 2*): qui quidem Leporius in emendationis suæ libello rem confitetur satis aperte. Hæc igitur palinodia, quæ potissimum ad Augustini laborem ac diligentiam referenda est, omnino videtur memorato libro posterior; prior autem ultimo in Julianum opere: siquidem isto in opere hunc errorem, ob verba quædam Juliani, quæ huc pertinere aliquo modo videbantur, Pelagianis tam incunctanter objectat sanctus Doctor (*Infra, Operis imperfecti contra Julianum lib. 4, cap. 84*), ut ipsum hujus additæ per eosdem impietatis factum aliunde certiore, par sit existimare.

Leporius monachum in Galliis professus, vitæ puritate inter alios eminebat: verum idem virtutem suam non adiutorio divino, sed libero tantum arbitrio propriisque viribus adscribebat, doctrinam Pelagianam secutus, qua et imbutum fuisse eum ab ipsomet Pelagio, indicare videntur illa verba Cassiani: *Ex Pelagii institutione vel potius pravitate descendens.* Quin etiam idem hic in præcipitium multo perniciosius ruit. Etenim recensitus est inter præ-

cipuos duces eorum, qui per id tempus e Pelagianæ hæreseos principiis et antiquam Ebionitarum impietatem renovarunt, et Nestorianæ jecerunt fundamenta. Inter alia, cum dicerent isti, *solitarium hominem Jesum Christum sine ulla peccati contagione vixisse; eo progressi erant, ut assererent, homines si velint, sine peccato esse posse, absque adjutorio Dei.* Exinde in majorem insaniam prorumpentes dicebant, *Jesum Christum hunc in mundum non ad præstandam humano generi redemptionem, sed ad præbenda bonorum actuum exempla venisse.* Scribit Cassianus, emersisse hanc pestem ætate sua, *et maxime Beligarum urbe; vel, ut alia lectio habet, ex maxima Veligarum urbe.* An autem Belicam designatam voluerit, an vero legere oporteat, *ex maxima Belgarum urbe,* quod nomen Augustæ Trevirorum conveniret, aliorum judicium esto. Atqui eodem affirmante Cassiano constat, Leporium in Galliis hanc eandem hæresim vel primum, vel primos inter defendisse (*Infra, Append. parte 2*). Facundus quoque memoriæ prodidit eandem illum doctrinam tradidisse in Galliis, quam postea in Oriente Nestorius disseminavit (*Facundus, lib. 1, cap. 4*).

Errores suos Leporius evulgaverat scripta epistola, quæ graviter offendit orthodoxos et ingentia scandala peperit. Cassianus, qui poterat jam inde ab anno quadringentesimo decimo quinto in Provincia versari, profitetur se illum, ut resipisceret, admonuisse: idem quoque præstitere alii e Galliis eruditi viri, sed frustra (*Infra, Append. parte 2*). Quapropter monachum errantem pro suæ arrogantiae merito corripientes episcopi Gallicani, Proculus et Cylinnius, impia illius dogmata damnaverunt. Ille Galliis exturbatus trajecit in Africam cum aliquot erroris sociis: ubi Africanorum quorundam antistitem, sed Augustini præsertim opera, divino affulgente lumine, a cæcitate sua liberatus, errorem agnovit, ejusque perniciem summa cum detestatione abdicavit. Nam non solum in Africa eum cum gravi dolore ac pia quadam impudentia confessus est; sed etiam, quia in Galliis vulgatus fuerat suus ille error, ibi quoque emendationem suam voluit palam apparere. Quocirca libellum isthuc misit gemitibus pœnitentiæ suæ plenissimum: *pristina deliramenta tam magnifice, ut Cassiani verbis dicamus, condemnans, ut non minus pene admiranda sit correctio illius, quam illæsa multorum fides (Ibid.).* Ea occasione Proculo et Cylinnio episcopis Augustinus scripsit cum Aurelio, Florentio et Secundino communem epistolam, in qua eos quoque qui cum Leporio trajecerant cum eodem correctos et sanatos esse renuntiant (*Epist. 219*).

XXVIII. *Contra Pelagiani erroris reliquias quasdam in Vitali deprehensas afferuntur sententiæ de gratia duodecim ad catholicam fidem pertinentes.*

Perniciem multo majorem Ecclesiæ, apud Gallias præsertim, creavit surculus alius hæresis Pelagianæ, qui tanto latius diffudit sese, atque altiores radices egit, quanto is prima fronte apparuit minus injuriosus in Christi Salvatoris gratiam, quam haud parum quoque amplificare videbatur. Hujus initia quædam prodierunt cum novo dogmate Vitalis, viri aliunde catholici, qui cum esset in Carthaginensi eruditus Ecclesia, præcipuam quamdam doctrinæ Cypriani ejus urbis episcopi venerationem debebat: a qua illum tamen temere discedere conquerebatur Augustinus. Et Vitalem quidem hæreticum Pelagianum esse sanctus Doctor non credebatur; sed minime tam orthodoxum esse audierat, ut nihil illius ad eum transisset vel in eo relinqueretur erroris. Pelagiani quippe, *omnia, ut eidem scribit, ad fidelem piamque vitam hominum pertinentia ita tribuunt libero voluntatis arbitrio, ut habenda ex nobis, non a Domino putent esse poscenda: tu autem, si ea, quæ de te audio, vera sunt, initium fidei, ubi est etiam initium bonæ, hoc est, piæ voluntatis, non vis donum esse Dei, sed ex nobis nos habere contendis ut credere incipiamus; cætera autem religiosæ vitæ bona Deum per gratiam suam jam ex fide petentibus, quærentibus, pulsantibus donare consentis.* Vitalis deinde ad Paulum apostolum, ubi docet, Deum in nobis operari velle et perficere, sic respondebat: *Per legem suam, per Scripturas suas Deus operatur ut velimus, quas vel legimus, vel audimus: sed eis consentire vel non consentire ita nostrum est, ut si velimus, fiat; si autem nolimus, nihil in nobis operationem Dei valere faciamus.* Neque absimiliter interpretabatur Psalmistam, idcirco putans dictum, a Domino gressus hominis dirigi, ut viam ejus velit, quia *ejus doctrinam suasionem præcedente, subsequente consensione sectatur; quod libertate naturali si vult facit, si non vult non facit, pro eo quod fecerit præmium vel supplicium recepturus.*

Hunc Vitalis errorem, quem ipsum amplexi sunt qui vocantur Semipelagiani, epistola ad eundem scripta inde potissimum refellit Augustinus (*Epist. 217*), quod Ecclesia preces apud Deum fundat pro infidelibus, ut convertantur, et gratiarum actiones pro iisdem ad fidem conversis rependat; necnon pro fidelibus adhibeat orationes, ut in eo quod esse cœperunt, ejus munere perseverent: neque enim tam corruptum putabat hominis hujus animum, ut eas improbaret. Utitur quoque Cypriani libro in Orationem Dominicam, et item alio de Mortalitate. Proponit eidem duodecim sententiæ de gratia, quæ totam quæstionem dirimebant, utpote quarum singulæ planum facerent, gratia Dei præveniri hominum voluntates et per hanc eas potius præparari, quam propter earum meritum dari. Hæ sententiæ sunt: 1. *Non dum natos nihil egisse in vita propria boni seu mali; nec secundum merita prioris alicujus vitæ, in hujus vitæ venire miseras, sed secundum Adam carnaliter natos contagium mortis antiquæ prima natiuitate contrahere, nec liberari a supplicio mortis æternæ, quod trahit ex uno in omnes transiens justa damnatio, nisi per gratiam renascantur in Christo.* 2. *Gratiam Dei nec parvulis nec majoribus secundum merita dari.* 3. *Majoribus ad singulos actus dari.* 4. *Non omnibus hominibus dari; et quibus datur, non solum secundum merita operum non dari, sed nec secundum merita voluntatis eorum quibus datur: quod maxime apparet in parvulis.* 5. *Eis quibus datur, misericordia Dei gratuita dari.* 6. *Eis quibus non datur justo judicio Dei non*

dari. 7. Quod omnes astabimus ante tribunal Christi, ut ferat unusquisque secundum ea quæ per corpus gessit, non secundum ea quæ si diutius viveret gesturus fuit; sive bonum, sive malum. 8. Etiam parvulos secundum ea quæ per corpus gesserunt, recepturos bonum vel malum; id est, tempore quo in corpore fuerunt, quando per corda et ora gestantium crediderunt vel non crediderunt, quando baptizati vel non baptizati sunt, etc. 9. Felices esse mortuos qui in Domino moriuntur, nec ad eos pertinere quidquid acturi fuerant, si tempore diuturniore vixissent. 10. Eos qui corde proprio credunt in Dominum, sua id facere voluntate ac libero arbitrio. 11. Pro eis qui nolunt credere, nos qui jam credimus, recta fide agere, cum Deum oramus ut velint. 12. Pro eis qui ex illis crediderunt, tanquam de beneficiis, recte atque veraciter et debere nos Deo agere gratias et solere. Quæ quidem dogmata ad numerum duodenarium se ideo redigere dicit, ut et facilius memoriæ mandentur, et distinctius teneantur: hæc autem omnia ad fidem veram et catholicam pertinere, certissimum esse catholicis Christianis. Demum in extrema parte epistolæ addit, cum eodem Vitali, si persistat in errore, aliter agendum esse, ne alios in errorem mittat, id est, contumacem ab Ecclesiæ corpore resecandum.

Epistola hæc ad Vitalem videri potest Adrumetinorum dissensione ac libris ad eam componendam editis posterior. Is nempe circa eandem cum illis quæstionem laborans, existimavit non aliter posse liberum hominis arbitrium et Dei justitiam servari, nisi dicatur, et fidem et divinæ suasioni consensionem esse a nobis, id est, ex propria voluntate; ita ut quisque pro eo quod ex libertate naturali fecerit, præmium vel supplicium sit recepturus. Quoniam autem in libro de Gratia et Libero Arbitrio, contrarium ab Augustino assertum erat, id est, ex Dei donæ ipsam fidem ac bonam voluntatem venire (*Infra, de Gratia et Libero Arbitrio, n. 16 sqq.*), hoc forte permotus Vitalis apertius contradicere cœpit, et Pauli ac Psalmistæ testimoniis in eodem libro adhibitis respondere (*Ibid., n. 32*). Porro versiculum Psalmi trigesimi sexti, quem in memorato libro tantummodo indicaverat Augustinus, urget hic explicatque contra Vitalem, tum etiam ipsum ex Ecclesiæ precibus pro incredulis, quod argumentum in eodem libro leviter tetigerat, operosius refellit.

XXIX. Augustini extrema ætate Semipelagiani Massilienses in dogma prædestinationis insurgunt. Id Augustinus propugnat libris ad Prosperum et Hilarium de Prædestinatione Sanctorum, et de Dono Perseverantiæ.

Hac ultima sua ætate suscepit Augustinus aliud contra secundam Juliani responsionem opus, quod ad extremam usque vitam prosecutus, imperfectum nobis reliquit; de quo imperfecto opere agemus infra propria in illud admonitione: jam vero dicturi sumus, qua Deus occasione beatum Antistitem, quem in gratiæ suæ defensorem elegerat, ad prædestinationis dogma, priusquam hinc ipse migraret, asserendum induxerit: quod sane dogma, ex eo quod Pelagius in Palæstina synodo vel invitus concesserat, gratiam non secundum merita dari, necessario sequebatur (*Infra, de Dono Perseverantiæ, n. 41*).

Erant ergo Massiliæ aliisque in locis Galliarum non pauci, qui sibi ex imperitia persuaderent, quidquid suis in Pelagianos libris de vocatione electorum secundum Dei beneplacitum scripserat Augustinus, id totum a Patrum opinione atque Ecclesiæ sententia abhorrere (*Epist. 225, n. 2*). Illud idem sanctis juxta ac peccatoribus negligentiam teporemque injicere: quia quoquo modo se egerint, non posset aliud erga eos, quam Deus definivit, accidere. Ac proinde, ut maxime vera esset illa doctrina, non tamen evulgandam esse quippe quæ, cum nequaquam esset necessaria, effectus traheret admodum periculosos, necnon cohortantium incitamenta vana cassaue redderet. Quæ sua erat a catholico illo dogmate, unde consecutiones tam odiosas colligebant, abalienatio, eos in celebres Semipelagianorum (quippe hoc nomen merito suo consecuti sunt) errores impulit. Nam illi prius meliora et magis orthodoxa sentiebant; sed certis regulis ac fundamentis destituti, modo huc, modo illuc mentem atque opinionem transferebant (*Ibid., n. 6*). Visum illis, initium fidei et in finem perseverantiam sic esse in nostra potestate, ut non sint dona Dei (*Infra, de Dono Perseverantiæ, n. 42*); aut a Deo non nisi talem dari perseverantiam, a qua possit homo sua voluntate deficere (*Epist. 226, n. 4*). Nec deerant etiam qui a Pelagianis semitis adeo non declinabant, ut nullam aliam gratiam, quam rationem liberumque arbitrium homini nihil prius merenti a Creatore datum, agnoscere viderentur (*Epist. 225, n. 4*). Nihilominus tamen, qui amplectebantur hosce errores, viri erant inter cæteros clari, qui virtutum omnium studio, ac probitatis qua fulgebant opinione, magnam sibi auctoritatem apud simpliciores quosque paraverant. Sed nulli recipiendis Pelagianorum impiis placitis magis obnoxii sunt, nisi ab se ipsis sibi caveant, quam isti; nec fere reperiuntur, qui Dei beneficiis abutantur facilius, illis intumescendo et sibi ipsis accepta referendo, quam qui pluribus ab eo fuere cumulati. Massiliensium Christi servorum, hoc est, monachorum, magnam partem pestis ista corripuerat: neque ullus est qui ignoret, Joannem Cassianum, a quo isthic monasterium constitutum fuerat, hunc eundem errorem propagasse scriptis suis, ac potissimum Collatione tertia decima, quam sub annum quadringentesimum vigesimum sextum in lucem emisit, uno videlicet anno, postquam Valentinianus Gallicanos episcopos, qui Pelagii dogmata sectarentur, abdicari expellique jussit. Ad hæc, auctoritatis non minimum eidem errori hinc accedebat, quod eorum, a quibus defendebatur, nonnulli summo sacerdotii honore, id est, episcopatu nuper obtento præeminabant (*Ibid., n. 7*). Hilarius quoque ipse episcopus Arelatensis, qui Honorato circa finem anni quadringentesimi vigesimi octavi successerat, in cæteris doctrinæ Augustini sectator et admirator, in iis tamen quæ ad prædestinationem spectant, angebatur, ac nonnihil in querelam trahebat, superque hoc cogitata sua cum sancto Doctore conferre cupiebat.

Virorum tam illustrium, tamque in Ecclesia et pietate et dignitate præstantium auctoritas eorum errorem cum sibimetipsis, tum aliis magis periculosum reddebat: debita enim eisdem veneratio et rudes in imitationem pertrahebat, et simul peritiorum linguas inutili silentio cohibebat; ita ut vix reperiretur ullus, qui vel ipsos admoneret, vel errori quem docebant, occurreret, præter paucos perfectæ gratiæ intrepidus amatores (*Epist.* 225, n. 7). Horum e numero fuere Prosper et Hilarius quidam, alius ab episcopo Arelatensi, cum ille ordinis esset laicorum (*Epist.* 226, n. 9). Hic certe consuetudinis Augustini deliciis potitus aliquando fuerat, doctrinæque ejus salubri lacte nutritus: ac proinde licet id temporis, ut credibile est, patria et consanguineorum conspectu frueretur; se tamen tanquam extorrem reputabat. Videtur autem ab Augustini convictu eo consilio discessisse, ut fratris sui conjugali vinculo alligati salutem procuraret. Hoc nutu divino factum fuisse probavit eventus. Etenim præter ab eo susceptam gratiæ defensionem in Galliis, ipsius frater de consensu uxoris continentiam amplexus est, quam uterque se ad extremum usque spiritum perfecte servaturos Deo voverunt (*Ibid.*, n. 2). Nihil autem, nostra quidem opinione, prohibet, quominus Hilarium hunc existimemus eundem esse, qui circiter annum quadringentesimum decimum quartum e Sicilia epistolam Augustino de erroribus Pelagianorum scripsit. Præterquam quod animo torquebatur ille ob amissam sancti Doctoris præsentiam, summo quoque dolore ipsum afficiebat, quod non solum dogmata tam manifesta, quæ idem Sanctus tradiderat, respuerentur, sed etiam ab iis qui illa minime caperent, reprehenderentur. Quocirca etsi venerationem, quam ex ecclesiastica consuetudine viris ejusmodi superioris ordinis laici debent, religiose exhiberet; tamen oblata occasione non tacebat, sed catholicam doctrinam pro datis sibi a Deo viribus tuebatur.

Prosper autem, qui Augustino in defendendæ gratiæ munus ac laborem successit, Aquitanus erat, sermone scholasticus (*ex Gennadio*), hoc est, egregie litteratus, et omnino vir tum moribus, tum eloquio et studio clarus (*Epist.* 226, n. 10), nec sancti Antistitis notitia indignus: quamvis se ipse tantum ex ordine laicorum fuisse quodam modo indicet, ubi profitetur minime se parem auctoritati memoratorum Semipelagianorum, a quibus multum et vitæ meritis, et summo sacerdotii honore superatur. Augustinum nunquam viderat, sed tantummodo officiosis salutaverat litteris, quas per Leontium diaconum direxerat, per quem et sancti Antistitis acceperat responsionem. Verumtamen et Augustini lectione et Dei revelatione doctus perversissimum esse, negata prædestinatione ac præveniente gratia, dicere quod initium salutis ex eo qui salvatur, non ex eo stet qui salvat, quodque voluntas hominis divinæ gratiæ pariat opem, non gratia sibi humanam subjiciat voluntatem (*Id.*, 225, nn. 6, 7): spretis aliorum adversis conatibus, non modo hac in fide perstitit, sed et eandem contra impugnantes propugnavit, tum sancti Doctoris operibus atque illic allatis Scripturarum testimoniis usus, tum argumentis quæ per se ipse a positis per Augustinum fundamentis ducebat; pugnavit videlicet validis ratiociniis, et nervosis illis assertionibus, quibus idem ipse, juxta Gennadii quoque attestationem, pollebat.

Inter prima hujus disputationis exordia Massilienses aliquantisper maluerunt vitium imputare suæ tarditati, quam dogma a se non intellectum damnare: imo fuere inter eos nonnulli, qui Augustinum consultum vellent, rogatumque ut lucidiorem atque apertiore super hoc expositionem ederet. At vero contigit Dei miserentis nutu, ut Massiliam per id temporis deferretur liber de Correptione et Gratia, quo libro monachis A drumetinis, ad eadem ipsa quæ Massiliensibus facessebant negotium, tam plene respondebatur, tamque absolute, ut idem liber ad componendas, quæ in Galliis excitatæ erant, contentionum turbas conscriptus videretur. Verum conspecto libro, qui apostolicam Augustini doctrinam sequebantur, ipsi quidem novum inde lumen et majora ad eam defendendam præsidia traxerunt: alii autem, quorum mentes error ante occupaverat, caligine propria impediti, nihil aliud illic, nisi offensionis adhuc et ardentioris in veritatem odii materiam invenerunt (*Ibid.*, n. 2).

Opinionem suam vetustatis nomine defendentes, prædestinationis dogma nota novitatis inurebant. In Augustini scriptis adversus Pelagianos conditis, contrarium asserebant Patrum opinioni et ecclesiastico sensui, quidquid in eis de vocatione electorum secundum Dei propositum sanctus Doctor disputaverat. Locos Pauli huc pertinentes dicebant a nemine unquam sic intellectos: cumque rogarentur, quonam ipsi modo exponi eos vellent; nullum revera, qui placeret, sensum sibi occurrere fatebantur; sed de his taceri jubebant, quorum altitudinem nullus attigisset. Sententias Augustini ex operibus ante Pelagianam hæresim ab eo compositis producebant, tanquam suæ ipsorum opinioni plane congruentes. Quin etiam quæ idem ex adversa parte sibi opposuit in libro de Correptione et Gratia, hæc omnia pro se isti magna contentione replicabant. At plurimum ipsis displicebat institutum ibidem discrimen inter gratiam quæ Adamo data fuerat, et quæ nobis nunc datur. Denique prædestinationis exemplum nolebant sumi ex parvulis, de quibus nempe alia prius fuisset opinio ipsius quoque Augustini in libris de Libero Arbitrio (*Ibid.*, n. 3).

Cum autem illorum, quibus spiritus Pelagianæ impietatis sic illudebat, auctoritate premerentur veritatis defensores; compulsi sunt ab sancto Antistite poscere, ut suam ipse auctoritatem illis objiceret. Hac de re duas ad ipsum epistolas scripsit Hilarius: quarum priore, quæ excidit, fortasse referebatur odiosa illa prædicandæ prædestinationis formula, quam ex adversariis objectavit sibi Augustinus (*Infra, de Dono Perseverantiæ, n. 58*). Posteriore vero Hilarius postquam de adversariorum querelis egit: *Quidquid, ait, pro ea gratia, quam in te pusilli cum magnis miramur, volueris aut valueris, gratissime accipiemus, tanquam a nobis*

charissima et reverentissima auctoritate decretum. Ac significat se Prosperum quoque impulisse ad scribendum proprias in eandem rem litteras, quas ei cum suis conjunctim dirigit (*Epist.* 226, n. 10).

Exstant etiamnum hæ Prosperi litteræ, quarum ille exordio testatur se sancto Doctori non solo salutandi eum, ut in priore quadam epistola fecerat, studio, sed etiam fidei, qua Ecclesia vivit, affectu scribere. *Excubante enim, inquit, pro universis membris corporis Christi vigilantissima industria tua, et adversus hæreticarum doctrinarum insidias veritatis virtute pugnante, nullo modo mihi verendum putavi, ne onerosus tibi aut importunus essem in eo, quod ad multorum salutem, ac perinde ad pietatem tuam pertinet; cum potius reum futurum esse me crederem, si ea quæ valde perniciose esse intelligo, ad specialem patronum fidei non referrem* (*Epist.* 225, n. 1). Et post expositam, quæ in illis Pelagianæ pravitatis reliquiis inerat, non mediocrem virulentiam, subjicit: *Speramus non solum tenuitatem nostram disputationum tuarum præsidio roborandam, sed etiam ipsos, quos meritis atque honoribus claros caligo istius opinionis obscurat, defæcatissimum lumen gratiæ recepturos* (*Ibid.*, nn. 6, 9).

Augustinus, quanquam moleste ferebat quod catholico dogmati divinis testimoniis tam multis tamque manifestis confirmato quisquam adhuc adversari auderet, Prosperi tamen et Hilarii, virorum, uti diximus, laicorum, quos ipse filios charissimos appellat (*Infra, de Prædestinatione Sanctorum, n. 1*); horum ergo et studio et pia erga errantes sollicitudine per-motus, duos ipsorum nomini, id est, *ad Prosperum et Hilarium*, scripsit libros, utrosque in vetere Noalliensi codice, in Pratellensi ac Metensi, et ab ipso Prospero *de Prædestinatione Sanctorum* nuncupatos (*Vide infra, Admonitionem in librum de Dono Perseverantiæ; Append. parte 3, Prosperi Responsiones ad Genuensium Excerpta, init. et in tomo 1, variam lectionem ad finem Retractationum*): sed posterior tamen jam olim, titulo forsitan per amanuenses mutato, *de Dono Perseverantiæ* vocitatur.

Priore libro monstrat donum Dei esse non solum incrementum, sed initium quoque fidei. Hac de re se aliter sensisse aliquando, et in opusculis a se nondum episcopo scriptis errasse, non diffitetur: at postea convictum se indicat hoc præcipue testimonio, *Quid autem habes, quod non accepisti* (*I Cor. iv, 7*)? quod testimonium de ipsa etiam fide accipiendum probat. Fidem docet inter alia numeranda esse opera, quibus Dei gratiam præveniri negat Apostolus. Gratia duritiam cordis auferri; et ad Christum venire omnes qui a Patre docentur ut veniant: quos autem docet, misericordia docere; et quos non docet, iudicio non docere. Locum ex sua ipsius epistola centesima secunda objectatum, posse recte salvo gratiæ et prædestinationis dogmate explicari. Observat quid inter gratiam intersit ac prædestinationem. Porro prædestinatione Deum ea præscivisse quæ fuerat ipse facturus. Prædestinationis adversarios, qui ad incertum voluntatis Dei deduci se nolle dicuntur, miratur malle se suæ ipsorum infirmitati, quam firmitati promissionis Dei committere. Eisdem hac auctoritate, *Si credideris, salvus eris* (*Rom. x, 9*), abuti commonstrat. Gratiæ ac prædestinationis veritatem relucere in parvulis qui salvantur, nullis suis meritis discreti a cæteris qui pereunt: non enim inter eos discerni ex præscientia meritorum, quæ si diutius viverent, fuerant habituri. Præclarissimum vero exemplum prædestinationis et gratiæ esse ipsum Salvatorem, qui ut Salvator et Filius Dei unigenitus esset, nullis præcedentibus vel operum vel fidei meritis comparavit. Prædestinatos vocari certa quadam electorum propria vocatione; eosque ante mundi constitutionem esse electos, non quia credituri præsciebantur et futuri sancti, sed ut tales essent per ipsam electionem gratiæ.

Posterioris libri prima parte probat perseverantiam illam, qua in Christo perseveratur usque in finem, esse donum Dei. Hoc enim a Deo irrisorie peti, si a Deo dari non creditur: atqui dominica oratione nihil pene aliud posci quam perseverantiam, juxta Cypriani expositionem; qua quidem expositione ipsi gratiæ inimici victi sunt, antequam nati. Perseverandi gratiam non secundum accipientium merita, sed aliis misericordia dari, aliis justo ejus iudicio non dari docet. Cur ex adultis ille potius quam iste vocetur, quemadmodum et ex duobus parvulis cur iste assumatur, ille relinquatur, inscrutabile. Inscrutabilius autem, cur ex duobus piis, huic perseverare donetur, non illi: sed istud tamen certissimum, hunc esse ex prædestinatis, illum non esse. Prædestinationis mysterium dominicis verbis de Tyriis et Sidoniis, si eadem apud illos, quæ apud Chorozaïn, signa facta essent, pœnitentiam acturis, monstrari observat. Exemplum parvulorum ad prædestinationis et gratiæ in majoribus veritatem firmandam valere ostendit: atque ad locum libri sui de Libero Arbitrio tertii ab adversariis male huc relatum respondet. Altera postea parte libri refellit quod illi aiunt, prædestinationis dogma utilitati exhortationis et correptionis esse incommodum. Asserit contra, prædestinationem utiliter prædicari, ut homo non in se ipso, sed in Deo gloriatur. Quæ autem ab istis adversus prædestinationem objectantur, eadem non absimiliter vel adversus Dei præscientiam, vel adversus gratiam illam, quam ad cætera bona (excepto initio fidei et perseverantiæ perfectione) necessariam esse consentiunt posse torqueri. Prædestinationem quippe sanctorum nihil aliud esse, quam præscientiam et præparationem beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur. Verum prædestinationem congrua ratione prædicari jubet; ac non eo modo, ut apud imperitam multitudinem redargui ipsa sua prædicatione videatur. Postremo illustrissimum prædestinationis exemplum nobis propositum ob oculos Dominum Jesum commendat.

Hic observant, rem ab Augustino libris illis duobus contra adversarios tractatam tanta

luce atque energia, ut non tam ingenii vires intendisse, quam divino afflante Spiritu locutus fuisse videatur (*Rivius, lib. 4, cap. 10, n. 3*).

Tam eximium opus, eorum quæ post Retractationes perfecte absolvere ipsi licuit, forte ultimum, eximia peroratione Vir sanctus exornavit, summam illic animi sui modestiam consignatam relinquens extremis hisce verbis: *Qui legunt hæc, si intelligunt, agant Deo gratias: qui autem non intelligunt, orent ut eorum ille sit doctor interior, a cujus facie est scientia et intellectus. Qui vero errare me existimant, etiam atque etiam diligenter quæ sunt dicta considerent, ne fortassis ipsi errent. Ego autem cum per eos, qui meos labores legunt, non solum doctior, verum etiam emendatior fio, propitium mihi Deum agnosco: et hoc per Ecclesiæ doctores maxime exspecto, si et in ipsorum manus venit, dignanturque nosse quod scribo (a).*

(a) Rerum ab Augustini obitu per tempora eidem vicina gestarum in Pelagianorum reliquias, scilicet sub pontificibus Romanis Cœlestino, Sixto, Leone, Gelasio, Hormisda, Felice IV et Bonifacio II monumenta insigniora exhibentur infra, in Appendice, adjunctis Prosperi contra eosdem hæreticos Apologeticis pro beato gratiæ Defensore.

EX AUGUSTINI LIBRO DE HÆRESIBUS AD QUODVULTDEUM, HÆRESIS 88.

Pelagianorum est hæresis, hoc tempore omnium recentissima a Pelagio monacho exorta. Quem magistrum Cœlestius sic secutus est, ut sectatores eorum Cœlestiani etiam nuncupentur. Hi Dei gratiæ, qua prædestinati sumus in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum (*Ephes. i, 5*), et qua eruimur de potestate tenebrarum, ut in eum credamus atque in regnum ipsius transferamur (*Coloss. i, 13*), propter quod ait, *Nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo (Joan. vi, 66)*, et qua diffunditur charitas in cordibus nostris (*Rom. v, 5*), ut fides per dilectionem operetur (*Galat. v, 6*), in tantum inimici sunt, ut sine hac posse hominem credant facere omnia divina mandata: cum si hoc verum esset, frustra Dominus dixisse videretur, *Sine me nihil potestis facere (Joan. xv, 5)*. Denique Pelagius a fratribus increpatus, quod nihil tribueret adjutorio gratiæ Dei ad ejus mandata facienda, correptioni eorum hactenus cessit, ut non eam libero arbitrio præponeret; sed infideli caliditate supponeret, dicens, ad hoc eam dari hominibus, ut quæ facere per liberum jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam. Dicendo utique, *Ut facilius possint; voluit credi, etiamsi difficilius, tamen posse homines sine gratia divina facere jussa divina. Illam vero gratiam Dei, sine qua nihil boni possumus facere, non esse dicunt nisi in libero arbitrio, quod nullis suis præcedentibus meritis ab illo accepit nostra natura, ad hoc tantum ipso adjuvante per suam legem atque doctrinam, ut discamus quæ facere, et quæ sperare debeamus, non autem ad hoc ut per donum Spiritus sui, quæ didicimus esse facienda, faciamus. Ac per hoc divinitus nobis dari scientiam confitentur, qua ignorantia pellitur; charitatem autem dari negant qua pie vivitur: ut scilicet cum sit Dei donum scientia quæ sine charitate inflat, non sit Dei donum ipsa charitas, quæ ut scientia non inflat, ædificat (I Cor. viii, 1)*. Destruunt etiam orationes, quas facit Ecclesia, sive pro infidelibus et doctrinæ Dei resistentibus, ut convertantur ad Deum; sive pro fidelibus, ut augeatur in eis fides, et perseverent in ea. Hæc quippe non ab ipso accipere, sed a se ipsis homines habere contendunt, gratiam Dei qua liberamur ab impietate, dicentes secundum merita nostra dari. Quod quidem Pelagius in episcopali judicio Palæstino damnari metuens, damnare compulsus est; sed in posterioribus suis scriptis hoc invenitur docere. In id etiam progrediuntur, ut dicant vitam justorum in hoc sæculo nullum omnino habere peccatum, et ex his Ecclesiam Christi in hac mortalitate perfici, ut sit omnino sine macula et ruga (*Ephes. v, 27*); quasi non sit Christi Ecclesia, quæ toto terrarum orbe clamat ad Deum, *Dimitte nobis debita nostra (Matth. vi, 12)*. Parvulos etiam negant, secundum Adam carnaliter natos, contagium mortis antiquæ prima nativitate contrahere. Sic enim eos sine ullo peccati originalis vinculo asserunt nasci, ut prorsus non sit quod eis oporteat secunda nativitate dimitti: sed eos propterea baptizari, ut regeneratione adoptati admittantur ad regnum Dei, de bono in melius translati, non ista renovatione ab aliquo malo obligationis veteris absoluti. Nam etiamsi non baptizentur, promittunt eis extra regnum quidem Dei, sed tamen æternam et beatam quamdam vitam suam. Ipsum quoque Adam dicunt, etiamsi non peccasset, fuisse corpore moriturum, neque ita mortuum merito culpæ, sed conditione naturæ. Objiciuntur eis et aliæ nonnulla, sed ista sunt maxime, ex quibus intelliguntur etiam illa vel cuncta, vel penè cuncta pendere.

In Libros de Peccatorum Meritis et Remissione, vide lib. 2, cap. 33, Retractationum, t. 1, col. 648, a verbis, Venit etiam necessitas, usque ad verba, Magnis curarum æstibus.